

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

01357

No. 669.

Gift of
The Thorne Foundation

**STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES**

Thorne

Stojackovic, A.

Ч Е Р Т Е

ЖИВОТА НАРОДА СРБСКОГЪ

У УНГАРСКИМЪ ОБЛАСТИМА,

одъ времена; кадъ су Маѣари у ове дошли, па до
славногъ доба воскресенія Войводовинѣ Сербіе, или
одъ године 895 — 1848.

Списао и издао

Александеръ Стојачковић

Съ Додаткомъ,

садржаваюћимъ и себи за права оностранскогъ
Народа Србскогъ најважнија писма и повластице
најновијегъ времена.

[Handwritten signature]

У БЕЧУ 1849.

Писмени Брменскогъ Монастыра.

MGR

DR 318

58

Handwritten signature or name, possibly 'J. G. ...'

НЪГОВОИ СВЕТОСТИ

І О С И У,

ПАТРИАРХУ СРБСКОМЪ

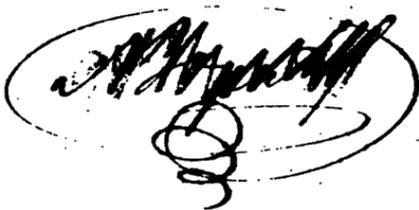
АРХІ-ЕПІСКОПУ КАРЛОВАЧКОМЪ, И СВЕГА У АВСТРІЙСКИМЪ НА
СЛѢДНЫМЪ ДРЖАВАМА НАХОДЕЮЩЕМСЯ СЛАВЕНО-СРБСКОГЪ И РО-
МАНСКОГЪ НАРОДА МИТРОПОЛИТУ, НЪГОВОГЪ ЦАРСКОГЪ ВЕ-
ЛИЧЕСТВА ДѢЙСТВИТЕЛНОМЪ ТАЙНОМЪ СОВѢТНИКУ, ОРДЕНА
ЖЕЛѢЗНЕ БРУНЕ ПРВОГЪ СТЕПЕНА КАВАЛѢРУ

и пр. и пр.

За знакъ високогъ свогъ почитанія и уваженія

посвећуе дѣло ово

Сачинишель.

Благонаклонномъ читателю.

На слѣдующимъ листовима изложено су черте хиляду-годишнѣгъ живота Народа Србскогъ у државама Аустрійскимъ, — черте хиляду-годишнѣгъ колебана нѣговогъ по бурнимъ таласима, кои су море живота велике ове европейске државе често немилостиво шибаюѣи, државный бродъ часъ у найближу близкостъ зрачнога сунца подизали, часъ га опетъ у бездну незаслужене пропасти погружавали, и текъ кадшто му пучиномъ светски догаѣая мирно пловити и поузданомъ пристаништу приближавати се допуштали, — черте хиляду-годишнѣгъ вовваня са судбиномъ противномъ и неумитномъ, — черте хиляду-годишнѣгъ бореня за условія, коя животъ животомъ чине, и безъ кои животъ животъ нѣе, — черте хиляду-годишнѣ борбе за припознаванѣ свога существованя, овогъ свакомъ народу Богомъ дарованогъ права, — за осыгуранѣ свое народности, свога языка, свое цркве, — овогъ неприкосняемогъ аманета славне прошастности свое, — за умчанѣ овы изборомъ црковногъ и мирскогъ свога Поглавице и уведенѣмъ народногъ правителства у средини своіой — ове светынѣ са царемъ и царвиномъ учинѣны и крвлю запечаѣены уговора свои.

Грданъ просторъ неизмѣрногъ оволикогъ времена — нѣе нѣала хиляду-година — на нѣколико узаны листови само се у чертама сватити дао, — оволикѣи, у множеству догаѣая толико богатѣи.

у променьливости судьбе толико различный животъ. народа едногъ — на нѣколико узаны листова само се у чертама представити дао. И зато в Писатель овы листова крозь толике вѣкове течаю оностранскогъ живота народа Србскогъ помнѣиво, али са повећимъ корачаима слѣдуюћи, — на нѣима текъ само черте многостручны судьбина нѣговы означавао; обширнѣе описиванѣ исты на друго време одлагаюћи.

Благонаклонный читатель, кои листове ове вниманія свогъ удостоѣо буде, наћи ће и увѣриће се, да в оностранскій народъ Србскій крозь толико дуго време, десетъ вѣкова, свагда и у свако доба еднакъ остао, хранѣћи и чуваюћи карактеръ свой народный, као зѣницу ока свога.

Народъ в Србскій, као по нѣкомъ инстинкту политическу зрѣлость показываюћи, у сва времена дугогъ свогъ оностранскогъ живованя праву цѣль државе сватити, праву корысть државе познавати умео; онъ в и онда, кадъ в као непознатый путникъ боязливомъ іоште ногомъ по туђой земли шествовао, — и онда, кадъ в као непризнатый гостъ крвлю своіомъ текао себи права на землю, на којой живи и умире, гди су му кости праотаца нѣговы, на којой ни едногъ угля крвлю нѣговомъ неорошеногъ, и ни едногъ безъ дичны и милы спомена нѣговы нема, — и онда, кадъ в землю ову отечествомъ своимъ назвати могао, свагда се изяснявао, боріо се и крвь проливао за оно, што в условіе државногъ живота и безъ чега држава државомъ быти неможе. Народъ в Србскій у сва времена, толико столѣтія, у судьбини повольной и противной, свагда найтоплию любовь и непоколебиму приврженость роду и языку, вѣру и Исторіи своіой показывао; онъ в и онда, кадъ му в роду маць душманскій,

языку неправда, вѣри унія, Історіи мракъ времена изкоренѣнѣмъ претіо, топлу любовъ у срцу за себе и свое нѣгуюѣи, и послѣдню жертву свою, и послѣдну каплю крви свое, и послѣднѣй остатокъ иманя свога на олтарь овы свои идола приносио. Народъ е Србскій у свако доба, у сѣйне и мрачне дане, свагда неокалянѣ и неосквернѣну вѣрность Цару и владаюѣемъ Дому указывао; онъ е и онда, кадъ се царска милость на нѣга осмѣивала, — и онда, кадъ се царско лице одъ нѣга одвраћало, — и онда, кадъ га е царска сила заступала, — и онда кадъ су царски топови на нѣга грмили, — и онда, кадъ му е скутъ Царевъ прибѣжиште нѣгово бывао, — и онда, кадъ га е изподъ царскогъ скута люта уедала гуя, — и онда, кадъ су неприятельи цареви и нѣга млавили, — и онда, кадъ су му неприятельи цареви ласкали и лютимъ изкушеніями и обећаванѣмъ свега оногъ, што и саме желъ нѣгове превазилази, на нѣга ударали, и у вѣрности га нѣговой поколебати трудили се, свагда быо заступникомъ и поборникомъ Цара, права нѣговы, и Дома Хабсбургскогъ.

Трыпутъ е народъ Србскіи спасао државу и Династію одъ пропасти и ништете, кою су и одной и другой силно оружіе туѣинаца, и невѣрство, издайство и охола надменость собственны сынова и подданика справляли, — трыпутъ е небровне стрѣле душманске у своя прса приміо, — трыпуъ е найтежіи тереть државнѣй на своимъ плѣшима понео, — трыпутъ е онъ страдати, крайнѣ пропасти, куѣе и куѣишта лишити се и потокомъ собственне драгоцене крви свое газити морао, да снажнность држави, сѣйность круни сачува и оддржи.

Оваковѣй е быо народъ Србскій кровъ све вѣкове до нашега найновіегъ доба, дичанъ и цокосажъ

са Історіомъ своїомъ, кою в крвлю своїомъ и дѣлима судбу другій народа рѣшаваюћимъ, по цѣломъ простору хилядогодишнѣгъ времена и по свима краєвима половине Европе уписао.

У найновіе доба засіао се онъ у пуномъ блеску врлостій свои, стекао в права нова и основао себи будућность найлѣпшу.

Уваженія достойна свойства народа Србскогъ свагда су и у свако доба припознавана и цѣнѣна и одъ пріятеља и неприятеља нѣгови, и одъ Царева и Кралѣва, и Министера и Совѣтника нѣовы, и одъ променљивогъ мнѣнія преварљивы савременика и одъ голе-наге истине неумитне Історіе.

Слѣдујући листови показатъ ће преѣашњость нѣгову, — новіе доба живи іоштъ у грднимъ ранама нѣговимъ, и живиће у неумрлой Србској пѣсми и паметницыма, кое ће му вѣштіе Србско перо справити, — а у Додатку су изложена важніа садашњость нѣгову цѣнећа и будућность му осниваюћа писма и повластице.

Премилюстивый Царъ, кои е на народъ Србскій толику милость изліо башъ у оно доба, у кое му дажљивый Пророкъ другогъ едногъ народа, по Турской блудѣни, промуклимъ гласомъ изъ дальне землѣ виче: „да народъ Маѣарскій ніе народъ нѣговъ!“ — премилюстивый Царъ неће ни задалъ заборавити, да в Србскій народъ Нѣговъ народъ, и по волю своіой и Нѣговой, — и по толикимъ повольнимъ и неповольнимъ судбама своимъ и Нѣговимъ, и по изреченію своемъ и Нѣговомъ, — и да Нѣговъ быти нигда престати неће.

Vale et fave.

У Бечу, 1. Декемврія 1849.

А. С.

II.

Черте живота Србскогъ у Унгарской, одъ времена, кадъ су Маѣари у ову дошли, па до времена, кадъ е достоинство Де-спотско пренешено у Унгарске области.

(Одъ год. 895 — 1460.)

Исторія овостранскогъ народа Србскогъ сасвимъ е необдълана, подобна неосвѣтљномъ каквомъ полю, на комъ се едва навирати дав. Ово се нарочито за Исторію стару казати може, кое е почетакъ посве незнатанъ. Толико е само познато, да су Маѣари, съ концемъ IX. столѣтія подъ предводительствомъ Арпада у данашнѣ Унгарске области дошавши, у овима Срблѣ веѣ затекли были. А именито затекли су иѣ съ оне стране Дунава у окружію Веспримскомъ, гди су подъ управомъ свои Кнезова, као народны Поглавица, нѣко особито тѣло политическо изображавали *). Но осимъ овы, кое Повѣстници изрично напомињу, было е Србаля зацѣло и по другимъ мѣстима Унгарске. Тако съ великимъ вѣроятіемъ казати можемо, да су Србљи, у VII. столѣтію кровъ Словачку землю прошавши и Мисію Горню — данашню Србію — населивши, за нѣко време у Горной Унгарской сѣдали и нѣки одъ нѣи ту и заостали **). Тако исто съ основомъ заключити се може, да е было Србаля и подъ Меномораномъ (у Бихару), Гладомъ (у

*) Царъ Константинъ Порфирородный, изъ когъ наводи датакъ овай Енглъ у дѣлу своме: *Geschichte des ungr. Reiches* I. 67.

***) *Dobrowsky Slavin* S. 234.

Срему), и Саланомъ (у Банату), кои су у време до-
лазка Маѣарскогъ у дольнимъ предѣлима Унгарске,
данашиѣ Войводовине, владали *). Осимъ тога ста-
росѣдство народа Србскогъ показую и сама много-
бройна, по народномъ нашемъ имену „Србъ” про-
звана Мѣста и Горе по свецѣлой Унгарској **).

Жители одъ Маѣара основны земаля были су
сви Христiянске вѣре, и то по веѣой части восточно-
православне, као што су были: Власи, Бугари, Ср-
бљи, Русини, а многи и одъ Словака и Мораваца,
кодъ кои су пре, него што су Маѣари дошли, св. Ки-
рилъ и св. Методiй слово Божiе проповѣдали, и Сла-
венско богослуженiе заводили. По овоме судеѣи не-
невѣројатно бива, да су по свой прилицы многи и
одъ новодошавши Маѣара, овако измѣшавши се съ
людма православне вѣре, ову одъ нѣи примили и при
нѣой нѣко време остали. Ово свѣдоче Грчки Писа-
тели: Кедренъ, Зонаръ и Куропалатъ; то се дознае
изъ Унгарски, све до св. Ладислава Краля донешены
закона; а види се и одтудъ, што Маѣари мѣсеце у
Календару и данасъ по Светцыма восточне, а не за-
падне цркве именую ***).

Премда е православна црква наша, како видимо,
многе имала послѣдователѣ у ново основаној кра-

*) *Dissertatio brevis ac sincera Hungari Auctoris (Keresztury) de Gente serbica etc. s. l. 1790. pag. 8.*

***) Србице у Ньитранској Меѣи, Србъ и Сирбъ у Арад-
ској, Сербешть у Бихарској, Сербаска у Крашов-
ској, Сирбова у Тамшварској, Сербовце у Бе-
реж., Сирби у Сатмар., Сирбвала Село и Србога Го-
ра у Хунядској, Сербеленъ и Сербая у Зарандској
и пр. и пр. Види: *Jana Kollára Rozprawy o jmenách,
počátkach i Starožitnostech národu Slawského a. t. d.
1830. Str. 163—164.*

****) *A' Villág történetei 's. a. t. Nagy-Váradi Ajtay Sámuel
Pesten 1814 II. 19.*

лѣвини Унгарской, то и опетъ о станю нѣномъ у ово доба мало што казати можемо. У време св. Стефана, првогъ Краля (1000 — 1038) споменъ быва о нѣкомъ женскомъ нашемъ Монастыру близу Веспри-ма, комъ в поменутий Краля исвѣстну повелю даровао *). Далъ споминю Историцы нѣкій такође нашегъ вѣроисповѣданія Монастырь св. Іоанна Крестителя у Морошени (Mogossena, данасъ Чанадъ), а потомъ у Крашану **). Силвестеръ Папа Римскій споминѣ деветъ наши монастыра ***). За времена осталы, св. Стефану непосредственно послѣдовавши Кралява, о вост. прав. цркви посве ништа казати незнамо. Само намъ в толико познато, да су Римокатолицы юште и у време Краля Емеріка, съ почетка столѣтія XIII., у Унгарской имали еданъ, а напротивъ наши многе свога вѣроисповѣданія Монастыре, као што се то види изъ одногъ писма Папе Іноценція III. на предпоменутогъ Краля Емеріка ****). Шта више, каже се, да в Унгарскій краљ Ладиславъ Кунскій (1272 — 1290), иначе у Римокатолической вѣры воспитанъ, у старости своіой убѣжденіемъ св. Савве Неманића, приміо наше православно вѣроисповѣданіе †).

*) Georg. Fejér. Codex diplomat. Hung. Budae 1829. pag. 14.

**) Biograph. v. Gerardi C. 8 et 11.; Pray His. T. I. pag. 35 et 36, Ejuſdem specimen Hierarchiae Hungar. P. II. Posonii et Cassovie 1779.

***) У писму на св. Стефана Краля вели онъ: *Miror in tuo regno novem graeca, et tantum unum latinum coenobium dari.*

****) „Licet unum sit in regno tuo Latinorum coenobium, quum tamen ibidem sint multa Graecorum.“ види: *Supplem. Analect. Scepus. dd. Romae XVII. Kalend. Okt. 1264.*

†) Slavonien und zum Theil Croatien v. Čaplović II. 16.

Но Србљи су поради закона свога по обштепованатој вѣронетрпљивости Римокатоличкој и у само ово доба многу горку чашу испити морали. Тако год. 1355. искао е Лаіошъ I. одъ Папе Іноценція VI. допуштень, да противу Србаля крстоносну войну, као противъ не-Хрїстіяна, водити може! А год. 1366. заповѣдіо е вел. Жупану Крашовске градомеѣ, да све Свештенике тамошњи православны Србаля, съ цѣлымъ фамиліяма нѣовымъ, изгна; а на нѣово мѣсто послао имъ е глаголитске Свештенике изъ Далмаціе, да їй знаюѣи языкъ Србскій, у Римско вѣроизповѣданіе приведу *).

Исторіописцы изречно спомину и похваляю храбрость Унгарски Србаля, кои су у овомъ періоду Исторіе за спасеніе отечества воввали и сваке жер-тве добротомъ приносили. Тако намъ представляю многе Срблъ конянике, кои су се год. 1044 у битки кодъ Бура подъ заставомъ Краля Абе Самуила, и мало каснѣ — год. 1052., подъ Кралѣмъ Андріомъ I., у рату съ Нѣмцыма храбро и отлично борили. Туроць поименце споминѣ нѣкогъ Уроша Србљина, кои се у овой послѣднѣй войни, градъ Пожунъ противъ Хенріка III. бранеѣи, съ Нѣмцыма побѣдоносно біо. Год. 1242. разбили су Србљи съ Хорватима Татаре на полю Гробничкомъ и тако спасли Краля Белу IV., кои е кодъ нѣи прибѣжишта тражіо. У томъ бою одляковали су се особыто Вовначалницы Сремски: Кречъ, Купиша и Рагъ са своимъ четама. И у войни противъ Отокара Ческогъ год. 1260. было е врстны и раторборны Србаля, као што свѣдочи самъ Отокаръ у едномъ свомъ на Папу Александра IV. управлѣвомъ писму. Урошъ Краль Србскій, послао е овомъ приликомъ Бели IV. войске у помоѣ, коя е нѣму добре

*) Čaplović Slavonien II. 17.

услуге чинила, тако, да в Бела IV. потомъ многе одъ исты Србаля спалуцъма у Унгарској обдаріо быо.

Но као годъ што су Србљи у войнама участвовали и за благостанѣ отечества многостручне жертве приносили, тако су исто одъ найстаріи времена у свако доба найвыша и найдличніа државна званія добыали. Тако четвртый Палатинъ Кралѣвине Унгарске Радивой (Rado Palatinus), кои в Сремѣ круни Унгарској придобіо и Монастырь светогъ Дмитрія у Митровицы сазыдао (године 1075.), быо в (по имену и дѣлима судеѣи) Србљинъ. Шестый Палатинъ Илія Видъ, Жупанъ Бачке Меѣе, кои в за времена Краля Соломона около године 1070. достойнсто ово уживао, быо в такоѣе Србљинъ, прегда нѣки доцнѣгъ времена Писательи Унгарски мысле, да су обоица — и Радо и Видъ — Нѣмцы были. Србљинъ в быо и осмый Палатинъ Унгарскій Іованъ I. Урошъ (сынъ нѣкогъ Враше), кои в за време младолѣтности Краля Стефана II. (1114 — 1131) државомъ Унгарскомъ пуны деветъ година управляо. Подъ Гейзомъ II. (1141 — 1161) быо в опетъ Србљинъ Палатинъ, по имену Белый Урошевиѣ, иначе Белушъ. Ово в быо роѣеный братъ оне славно познате Кральице Блене, коя в у мѣсто Беле II., збогъ слепоѣе за владанѣ неспособногъ супруга свогъ, као и каснѣ у време младолѣтности сына Гейзе II. подъ именовъ Управительке (Reichsregentin) сама крѣпкомъ своіомъ мышицомъ са државомъ Унгарскомъ владала; у којой в прилики имала на руцы два своя многоискусна брата Примислава и истогъ Палатина Белуша, кои в послѣднѣй іоштъ одъ Шура свогъ Беле слѣпогъ, а потомъ и одъ Гейзе II. знамените преко Тисе и нзмеѣу Саве и Драве лежеѣе спалуке получіо, но каснѣ (1160.) Палатинство оставіо и у Србію за Краля отишао.

Име Краљице Блене, ове, као што Прај каже, мушкогъ духа и строги нрава Србинъ, живи и данасъ у спомену грововитогъ Сабора Арадскогъ (1136.), на комъ е она крваву освету на виновницима мужевљвогъ ослѣплѣња узела. Мађари су поредъ Блене земљу Раму и у Србији съ восточне стране нову противъ Грчкогъ напредованя заштиту добили. Осимъ тога родила имъ е три затимъ послѣдовавша Краля и тако наново оживила изумирујуће већъ племе Арпадово.

После битке Косовске (1389.), која е рѣшила судбину Царства Србије и ову на вѣкове у црно увила, прелазили су Србљи чешће изъ Србије у ове стране. У време Краля Жигмунда (1387 — 1437.) населили су островъ Чепель. Две знаменитіе одъ ты новы населбина есу: св. Андрија и Србскій Ковинъ (Rács Kéve). Жители овогъ последнѣгъ мѣста добили су одъ Унгарски Краљва многе не-неважне повелѣ *), које се јоште и данасъ тамо спомена ради у цѣлости хране.

У то време у Србији владао е Деспотъ Георгій I. Бранковићъ, иначе Бурађу Смедеревацъ, који е одъ Краля Жигмунда у промѣну за Београдъ и нѣка погранична мѣста добио многе у Унгарској спаилуке, а именовито: Сланкаменъ, Липово, Солнокъ, Купиново, Вилагошваръ, Токай, Мункачъ, Бечей, Таля, Тотшагъ, Регецъ, Бесерминъ, Сатмаръ, Туръ, Варшанъ, Четертекхель, Дебрецинъ и пр., која су добра Деспоту близу 50,000 дуката годишнѣгъ прихода доносила. У време учинѣне ове промѣне многій се народъ у Унгарску населио и на добрама Деспотовимъ смѣстио. И год. 1438., кадъ е Муратъ Смедерево

*) Одъ год. 1405., 1412., 1428., 1435., 1440., 1453., 1464., 1473., 1481., 1490., 1501. и пр.

обсео, прешли су многи у ове стране, а именовито у Банатъ.

Сила Деспота Ђурђа види се изъ декр. Краля Алберта члена 25. и изъ декр. II. Краля Владислава Посмрч. члена 9. Онъ е, као Баронъ Кралъвине Унгарске, имао свободу подъ своимъ собственимъ печатомъ Прокураторе (Адвокате) поставляти; и быо е у таковой важности кадъ Мађара, да е на земальскомъ Сабору одъ год. 1446. и онъ кандидиранъ (предложенъ) быо за Губернатора (Управителя) кралъвине Унгарске, премда е после за овогъ Јованъ Хунядій изабранъ быо.

И за време Матіе Корвіна (1458 — 1490) Турскогъ ради угнѣтаваня прелазили су Србљи вишепута на ове стране. И ово су чинили не само поданицы Србски, него и сами нѣови Владатели, тако звани Деспоти. Овымъ е начиномъ санъ и достоинство Деспотско у Унгарске области пренешено было.

III.

Деспоти Србски у Унгарскимъ областима.

(Одъ год. 1460 — 1528).

Године 1459. коначно подпадне Србія подъ Турке и ови одведу томъ приликомъ 200,000 душа у робство, кое све у Турској одъ глади и сиротинѣ поспапа. Достоинство Деспотско у Србиі престане сасвимъ, а Србљи постану рая Турска, изложена свакој своевољности и мучительству свои завоевателя.

После коначногъ паденія Србіе прелазили су у ове стране, као што смо горе напоменули, и самки

Деспоти Србски, кои су садъ, Раиѣ каже, са сагла-
сїемъ Краля Унгарскогъ и землѣ Станова са Срблѣ-
ма, изъ старогъ отечества свогъ населившимсе,
управляли. Но жалостно е было на свакии начинъ при
оновременимъ тежимъ околностима управляѣ ны-
ово! — Ови Срблѣи, населѣни по Унгарскимъ погра-
ничнымъ предѣлима, а наипаче по Срему, Бачкой
и Банату, были су сви воилицы и воевали су о
свомъ трошку противу свою неприятеля круне Ун-
гарске. И зато су освобођени были одъ свою явны
терета, а именито силомъ члена 3. год. 1481, члена
45. год. 1495. и чл. 4 год. 1574. одъ давана десетка.
Воевали су само подъ предвођенѣмъ свои Войвода или
Деспота, кои су, по рѣчи истогъ Раиѣ, у свему
смаатрани были као владаюћи Кнезови, едномъ само
Кралю Унгарскомъ повинни. Первый Деспотъ у Унгар-
скимъ областима быо е

1. Стефанъ Бранковиѣ,

(1460 — 1467.)

Средній сынъ Деспота Бурѣа Смедеревца, кои
е страха ради, да га наймлађий братъ Лазаръ живота
нелиши, изъ Србїе съ многимъ народомъ прешао
у Сремъ. По прелазку Стефановомъ у Србїи остане
Деспотомъ предпоменутий братъ нѣговъ Лазаръ,
после овога удовица нѣгова Елена, а по коначномъ
падению Србїе (1459) поставе Турцы Деспотомъ Срб-
скимъ Михаїла Абоговиѣа. И онда Стефанъ Бранко-
виѣ прогласи себе Деспотомъ Србаля изселившихсе
у Унгарске области. За Деспота признавао га е и
самъ Краль Матїя Корвиѣ, као што се то изъ едне
нѣгове повелѣ дознае *). Год. 1461. пређе Деспотъ

*) Pray Annales Tom. IV. p. 185.

Стефанъ изъ Срема у Србію, да народъ тамошній одъ Турака ослободи. Но трудъ в нѣговъ безуспѣшанъ быо; ерѣ га народъ нѣ хтео за Деспота свога да припозна, веѣ га іоштѣ натера, да в у Албанію бѣгати морао. Тамо се Стефанъ ожени са Ангелиномъ, съ коіомъ роди Борѣа и Іована Деспоте. Но ни тамо неимаюћи стана одъ Турака, побѣгне 1467. у Италию, гди и сконча. Породица нѣгова каснѣ досели се опетѣ у Сремѣ. По одлазку Стефановомъ у Италию, Србљи Унгарски прогласе Деспотомъ своимъ

2. Вука Бранковиѣа, Змая,

(1471 -- 1485).

Найстаріега сына Гргура Бранковиѣа, а тако унука Бурѣа Смедеревца, кои в іоштѣ год. 1465. съ многимъ народомъ изъ Србіе у Сремѣ прешао быо. У овомъ нѣговомъ Деспотскомъ достоинству потврди Вука и Унгарскій земальскій Саборъ одъ год. 1471. Деспотъ Вукъ сѣдіо в у Сланкамену, кои му в поклонію Краль Матія Корвінъ после войне съ Казимиромъ, Кралѣмъ Польскимъ, за особыту нѣгову храбрость. Но и у остальимъ многимъ ратовима, ков в Краль Матія и съ Турцыма и съ другимъ народыма водіо, онѣ се юначки и мужествено владао. И збогъ ове нѣгове освѣдочепе и прославлѣне храбрости называли су га Срби Змаемъ Деспотомъ Вукомъ.

Са Змаемъ Деспотомъ прешло в изъ Србіе и више Србски Властела, одъ кои су найзнаменитіи: Кнезь Павелъ Бранковиѣъ (Kiniszi Pál) *) и Дмитаръ

*) Савремени Писатели не-Маѣари, а именовито Польцы, княза Павла изрично „Кнезомъ”, а не Кинижиомъ (манѣ помаѣарено: Кнезь или Кинизъ) именую. Тако и Папа Сікстусъ IV, у одномъ своемъ

Якшићъ, народне войске предводители. Видећи Србљъ, у Србији заоставши, да се у Унгарскимъ областима одъ избѣгши Србља нѣка нова Деспотина установљава, къ томе немогући више сносити турска мученія и озлобљиваня, прелазили су одъ дана на данъ све већимъ броемъ у Сремъ и Ванатъ. Тако и год. 1481. прешло е 50,000 Србља у ове стране, кои су сви, стоѣћи подъ управомъ Змая Деспота у долнѣмъ, Дмитра Якшића у горнѣмъ Срему, Кнеза Павла Бранковића у Банату, у свима сраженіяма неописане примѣре храбрости и юначтва показывали. У то исто доба друга е войска Србска у оној войнама прослављной Маѣашовой црной чети (*legio nigra*), у кою су се само освѣдочени найбільи юнацы принимали, за време Австрианскогъ рата възру Унгарске войске сачинявала.

После смрти Змая Деспота Вука, кои нѣе имао дѣце, постане Деспотицомъ Србскомъ

3. Ангелина,

(1486. —)

Удовица Деспота Стефана Бранковића, коя е нама подъ именемъ Майке Ангелине Света. Она е у Крушедолу дѣвическій Монастырь основала была. После смрти нѣне Деспотомъ србскимъ прогласи ее сынъ нѣнъ

године 1482, на Краля Маѣаша одправљномъ писму нѣмеѣу осталого вели: „Siquidem significasti mihi recentem victoriam sub Paulo Knesio, copiarum tuarum Praefecto, cum tanta eorum (Turcarum) strage, et internecone partam.

4. Борђе Бранковић.

Нѣга е и Краљ Матія за Деспота Србскогъ припознавао, као што се то види изъ едне повелѣ Матине одъ год. 1486. кадъ е Борђе съ братомъ своимъ Иованномъ краљу Матіи 12 000 дуката позайміо, за кое е одъ нѣга у залогу добыо градъ Беркасово (castrum Berekszó) *). Онъ е седіо у Купинику. Но наскоро одречесе Деспотства, прими чинъ монашескій съ преименованіемъ Максима, и постане Архіепіскопомъ. После нѣга прими се Деспотства братъ нѣговъ

5. Иованъ Бранковић.

(— 1503.)

Иованъ год. 1494. Митровицу и Раолце одъ Турака преотме и затимъ обадва ова мѣста съ велики топови равори, чимъ особито благоволеніе и похвалу свога Краля Владислава II. задобые **). Год. 1496. поклоніо е Монастыру Крушедолу 16. села ***), као што свѣдоци тамо у подлиннику хранѣна дародателна

*) Pray Annales Tom. IV. pag. 185.

***) Тако нестон оно Ранѣво: „Нигдѣ необрѣтаемъ, да бы Иоаннъ съ войнствомъ своимъ на брань исходилъ былъ, и какову побѣду одержалъ.“ Историѣ Ч. III. стр. 138.

***) Купиново съ превозомъ, Карловце, бару Кувалово съ рыболовомъ и превозомъ, Крушедолъ, Марадикъ, Чортановцы, Грабовцы, Крчединовацъ, Пазуво, Инђію, Люково, Добродолъ, Нерадинъ, Пећинце, Брестаѣъ, Шатринце и Миколю. У Латинскомъ преводу (преписъ одъ Србскогъ подлинника у овај паръ при рuku немаѣъ) као свѣдоцы подисани налазе се: „Dominus Theodorus Magnus Jurista, Dn. Petrus Magnus Aulicus. Dominus Georgius Cancellarius ejusdem Aulac. Dnus Raija Summus Camerarius, Dnus Szava et Dnus Phillippus magnus, Dnus Janko, Zupan Vucsina, Banijanjin, Dnus Constantinus et Dnus Vukasin.“

повеля, издана у Беркасову, куда се Деспотъ изъ Купиника преселио быо. Юванъ е, по гласу члена 22. 1498., давао бандерию одъ 1.000 коняника *). — После смрти Юванове называла се Деспотицомъ Србскомъ заоставша супруга нѣгово,

6. Б л е н а ,
(1503. —)

Кѣи Кнеза Стефана, брата Дмитра Яншића, коя, почемъ Турцы Београдъ освоивши, на землѣ нѣве све веѣма нападати почну, призове одъ приморски страна Кнеза Захумскогъ одъ Паштровића Стефана Щилянковића, сродника покойногъ супруга свогъ, и овоме преда санъ Деспотскій надъ народомъ Србскимъ. После краткогъ времена, збогъ Турскогъ нападения остави градъ Купиникъ, гди е обитавала, и отиде преко Дунава брату свомъ Кнезу Марку Яншићу у градъ Вѣлагошъ, одкудъ каснѣ преселисе у Хорватску къ Графу Фердинанду Франгепану, кои е кѣрь нѣну Марию за супругу имао.

7. Стефанъ Щилянковић.
(-- 1515.)

Овай е сѣдио спочетка у Моровићу (у Срему), гди е достоинство Деспотско добро одправляо и противу Агаряна люто борю се, а кадъ се више бранити нѣ могао, онда га Унгарскій Краль Владиславъ II съ многобройнымъ народомъ Србскимъ пресели у Бараню, и даде му градъ Шяклошъ год. 1508. Деспотъ е држао еданъ пограничный градъ и знатанъ бандеріумъ за обрану Кралѣвства Унгарскогъ,

*) Despotus autem equites mille dare tenebitur.

као што се то види изъ члена 5: 1507. *). У Деспотскомъ свомъ достоинству управляјући народъ Србскій у Бараньи, поживіо е седамъ година и уцолоіо се 4. Окт. 1515. Моћи нѣгове хране се у Монастыру Шишатовцу. — Супруга нѣгова Блена после нѣколико година збогъ Турскогъ нападања отиде у Ческу земљу и станисе у Златномъ Прагу.

После смрти Щилянковићеве Србљи Унгарски оставши безъ Деспота, подпадну за нѣко време сасвимъ подъ Маџаре.

Међутимъ прелазили су славни Србљи изъ Србіе у Сремъ непрестано. Тако су прешли на ове стране 6. браћа Бакића, Радићъ, Божићъ, Петаръ Монастырлићъ и пр. съ многимъ народомъ. Они су сви за спасеніе Унгарске храбро воюјући, вѣчно име по себи оставили. Битку кодъ Мохача (год. 1526.) можебыти да небы изгубили Маџари, да су предпознате Срблѣ, кои су иѣ учили, како да се съ Турцима бію, послушали были.

8. Стефанъ Берисловъ.

(1526 — 1527.)

У овомъ су Маџари воспоставили достоинство Деспота Србскогъ, желећи тyme Срблѣ вѣрма побудити противу Турака, обнадеждавајући иѣ, да ће и на Србію иѣи, и гледати, да ю ослободе одъ ига турскогъ. Но Стефанъ Берисловъ одправляо е достоинство деспотско само годину дана; ерѣ одма слѣдујуће године прогласи се Деспотомъ Србскимъ

*) „Domino Despoto, qui castrum finitimum et insigne banderium pro Regni tutela tenere debet, Dominus Thesaurarius, sub amissione bonorum suorum, solutionem de ejus salario plenariam, semper facere teneatur.“ Годншна плата, кою е Деспотъ изъ државне касе принао, износила е: 3.600 еор., соли 1.200.

(1527 — 1528.)

Овай е порекло свое доводіо одъ племена светопочивше Майке Ангелине, и на томе оснивао право свое на достоинство Деспотско. Србљи су му то радо вѣровали и признали га за Деспота свога, у надежди, да ће се у нѣму то старо достоинство садъ найудобнѣ моћи обновити, почемъ су у исто време была у земљи найвећа замѣшательства поради вопроса о наслѣдству Кралѣвине, кои су Фердинандъ Австріянаць и Јованъ Заполя Ерделяць мачевима своимъ разправляли. Деспотъ е имао 600 свои тѣлохранителя, коє е по Турскомъ обычаю Јничарима называо, и завео е быо све дворске службе, свакомъ Чиновнику извѣстну плату опредѣливши. Войска се нѣгова, како Иштванѣ свѣдочи, састаяла изъ 10.000. войника, надъ којима е врховный Вождъ быо Климентъ Бакиѣъ. Зато су обоица, и Фердинандъ и Заполя, любовъ и пріятельство нѣгово тражили. Деспотъ се спочетка ни едногъ, ни другогъ нѣ држао. Каснѣ истомъ, кадъ га е Фердинандъ преко Посланика свогъ Графа Франца Реваі повторително позывао, прешао е онъ на Австрійску страну, којой е потомъ многоврстне услуге указывао. Тако еданпутъ Маѣарскогъ Посланика, кои е Турскомъ Цару пошао быо, башъ како валя ухвати и Заполю у велику неприлику доведе. Но и осимъ тога чинію му е съ войнствомъ своимъ многе друге пакости. Заполя дакле, немогавши више подносити то, пошаль (1527. Авг. мес.) войску противъ нѣга подъ предводителствомъ Петра Периньи. Заметне се битка близу Сегедина, но кою Периньи изгуби и едва се самъ бѣгствомъ спасе; после тога пређе на Фердинандову страну. Но мало е време постаяло, а стигне

Емерикъ Цибокъ, Римско - Варадскій Епископъ и Управитель Тамишварскій, кои заоставшу Периньну войску изкупи и съ новымъ военнымъ оддѣленіями подкрѣпи, па тако по другипуть груне на Черноєвића, кои приликомъ томъ люты допадне рана.

Но како се излѣчио, а онъ опетъ скупи нѣшто войске (2.000 войника) и удари на Сегединъ. Ал' е и сада лоше сређе быо; ерѣ га Маѣари у мошнице ране, и услѣдъ тога однесу га войници нѣгови у оближнѣ село Дорожму, да се тамо лѣчи. Меѣутымъ прочуе ово Валентинъ Терекъ, Запольинъ Войсковоѣа, и съ едномъ крѣпкомъ четомъ коняника изнепада навали на Дорожму, Деспота онако ранява извуче изъ постелѣ на двориште и одрубн му главу (1528.), кою одма бунтовнику Запольи у Будимъ пошаль. Заполя примивши главу Деспотову тако се обрадовао, као да е найсилниегъ неприятеля свогъ сатро, и ову изванредну радость свою огласио е грмлявиномъ свию у граду топова. Реченый Терекъ послао му е и преѣ едномъ двоя кола пуна глава Србски у Будимъ. Колико ли е оваковы за Династию одлетило глава! — Юванъ Зермегъ, савременый Писатель и познаникъ Деспота Черноєвића, вели за нѣга : „Да е быо оштроуманъ, учтивъ и тако краснорѣчивъ, да е могао съ рѣчма своимъ, што е хтео, кодъ послѣдователя свои израдити; а тѣломъ да е быо танакъ, среднѣга возраста и црнъ и лицу.“

Войска Деспотова, у коіой су особито Шайкаши важили, доѣ садъ подѣ непосредствено управлянѣ Фердинанда I., комъ е она и после найважнѣе услуге противу Запольины приврженика указывала. Шайкаши су обывавали у Коморану и у оближнѣмъ предѣлу, и служили су Дому Австрійскомъ и потомъ у свакој прилицы вѣрно и постоянно. Год. 1746 премѣсти иѣ Марія Терезія у Бачку Меѣу, у Тителъ и

9. *Юванъ Чарновеиѣ.*

(1527 — 1528.)

Обай е порекло свое доводіо одъ племена светопочивше Майке Ангелине, и на томе оснивао право свое на достоинство Деспотско. Србљи су му то радо вѣровали и признали га за Деспота свога, у надежди, да ће се у нѣму то старо достоинство садъ најудобнѣ моћи обновити, почемъ су у исто време была у земљи највећа замѣшательства поради вопроса о наслѣдству Кралѣвине, кои су Фердинандъ Австріянацъ и Юванъ Заполя Ердѣляцъ мачевима своимъ разправляли. Деспотъ е имао 600 свои тѣлохранителя, кое е по Турскомъ обычаю Яничарима называо, и завео е быо све дворске службе, свакомъ Чиновнику извѣстну плату опредѣливши. Войска се нѣгова, како Иштванѣ свѣдочи, састаяла изъ 10.000. войника, надъ којима е врховный Вождъ быо Климентъ Бакиѣ. Зато су обонца, и Фердинандъ и Заполя, любовь и пріятельство нѣгово тражили. Деспотъ се спочетка ни едного, ни другога не држао. Каснѣ истомъ, кадъ га е Фердинандъ преко Посланика свога Графа Франца Ревай повторително позывао, прешао е онъ на Австрійску страну, којой е потомъ многоврстне услуге указывао. Тако еданпутъ Маѣарскогъ Посланика, кои е Турскомъ Цару пошао быо, башъ како валя ухвати и Заполю у велику неприлику доведе. Но и осимъ тога чинію му е съ войнствомъ своимъ многе друге пакости. Заполя дакле, немогавши више подносити то, пошалъ (1527. Авг. мес.) войску противъ нѣга подъ предводителствомъ Петра Периньи. Заметне се битка близу Сегедина, но кою Периньи изгуби и едва се самъ бѣгствомъ спасе; после тога преѣе на Фердинандову страну. Но мало е време постаяло, а стигне

Емерикъ Цибокъ, Римско - Варадскій Епископъ и Управитель Тамишварскій, кои заоставшу Периньину войску изкупи и съ новымъ военнымъ отдѣленіями подкрѣпи, па тако по другипутъ груне на Чарновевића, кои приликомъ томъ люты допадне рана.

Но како се излѣчио, а онъ опетъ скупи нѣшто войске (2.000 войника) и удари на Сегединъ. Ал' е и сада лоше среће быо; ерѣ га Маѣари у мошнице ране, и услѣдъ тога однесу га войници нѣгови у оближнѣ село Дорожму, да се тамо лѣчи. Меѣутымъ прочуе ово Валентинъ Терекъ, Запольнѣ Войсковоѣа, и съ едномъ крѣпкомъ четомъ коняника изненада навали на Дорожму, Деспота онако ранява извуче изъ постелѣ на двориште и одруби му главу (1528.), кою одма бунтовнику Запольи у Будимъ пошаль. Заполя примивши главу Деспотову тако се обрадовао, као да е найсилнигъ неприятелиа свогъ сатро, и ову изванредну радость свою огласіо е грмявиномъ свию у граду топова. Реченый Терекъ послао му е и преѣ едномъ двою кола пуна глава Србски у Будимъ. Колико ли е оваковы за Династію одлетило глава! — Юванъ Зермегъ, савременый Писатель и познаникъ Деспота Чарновевића, вели за нѣга: „Да е быо оштроуманъ, учтивъ и тако краснорѣчивъ, да е могао съ рѣчма своимъ, што е хтео, кодъ послѣдователя свои израдити; а тѣломъ да е быо танакъ, среднѣга возраста и црнъ и лицу.“

Войска Деспотова, у којой су особито Шайкаши важили, доѣе садъ подъ непосредствено управлянѣ Фердинанда I., комъ е она и после найважнѣе услуге противу Запольины приврженика указывала. Шайкаши су обывавали у Коморану и у оближнѣмъ предѣлу, и служили су Дому Австрійскомъ и потомъ у свакој прилицы вѣрно и постоянно. Год. 1746 премѣсти иѣ Марія Терезія у Бачку Меѣу, у Титель и

околна села, гди уредніе устроєнїя добыю. При найновїемъ покрету народномъ, Шайкаши су први после Сремаца на оружїе скочили, и данасъ іоште еднако съ безпрїявїрномъ храброшћу и съ найвеїимъ пожертвованїемъ воюю за Царєвину и дарована одъ Цара права.

III.

Часть времена Історїе Србске безъ Деспота у Унгарской.

(Одъ год. 1528 — 1689).

После смрти Деспота Чарновїића остану Србљи безъ Поглавара и Управителя свога, и то за 161 годину, т. е. одъ Фердінанда I. па до Леополда I. За цѣло ово време воввали су они храбро и вѣрно противу свїю неприятеля царски, но воввали су смѣшани съ осталомъ царскомъ войскомъ подъ предводительствомъ иновѣрны и иноплемєны Возначалника. И зато су дѣла нїова остала по већої части у мраку заборава. Они, съ коима су заєднички воввали, пожнїли су и нїову славу. Поведїне одъ нїи, ком су се у разнымъ приликама особито храбри показали, напомињу мимогредъ Унгарски и страни Історїописцы. Народны Писателя нїе было.

У време Фердінанда I быо е на гласу Вождъ и Юнакъ Павелъ Бакићъ, кои е съ войскомъ своїомъ најсїяїнїя ироическа дѣла изводїо. То свѣдочи Каленбергъ кодъ царскогъ престолногъ града Вієне, кою е онъ одъ страшногъ Солїмама и нїговогъ Полумѣсеца спасти умїо (Септ. 1529.); то свѣдочи Бараня, у кою су Турцы само после смрти нїгове (1537) продрети могли; то свѣдоче све битке неброєне, у коима е участвовао: „Када войници не-

памте, да се безъ нѣга жкадъ среѣно воввало“ *), вели Paulus Jovius. Па таква су му была и два млађа брата Петаръ и Матія. Петаръ се прославио особито у време Саксонскогъ или Шмалкалдіјскогъ рата (1546 и 1547.), када е Цару Карлу V. съ войскомъ у помоѣ ишао, куда е са собомъ повео быо и свои врлы 2000 коняника Србала **). А Матія се обезсиртио при обсади Крупе на рѣци Уни (1565.), гди се са 100 свои войника противу големе силе Турске подъ Босанскимъ Пашомъ Мустафомъ Соколовиѣмъ двадесетъ и петъ даній уздржао, а потомъ преодолѣвшимъ Турцима волео е до послѣднѣгъ човѣка, са женама и съ дѣцомъ заедно, за отечество славно изгинути, него предати градъ и помрачити славу имена свога.

Похвалюю далѣ Унгарски Писатели Дмитра Очаревиѣа, као човѣка дѣлательногъ и у военнымъ стварма многоискусногъ, когъ су войницы, а особито Србљи као отца свогъ любили и кои е кодъ Буле (Юлія мес. 1566.) погинуо. Споминю такође Войсковође Србске: Николу Череповиѣа, Стевана Сабова, Петра Божиѣа, Тодора Валентиѣа, Саву Србљина и Дмитра Мужевиѣа кодъ Липова (1550.); преувносе славу Јованна Очаревиѣа, Радована, Вука Папротовиѣа и Јованна Новаковиѣа, кои су са Предводителѣмъ своимъ Николомъ Субиѣемъ Зриньскимъ при обсади Сигета (7. Септ. 1566.) юначки изгинули. Јоштъ заслужуе да му се име спомене Войвода Радиѣъ, кои е рѣдку вѣштину и одважность свою показао у освоению тврдынѣ Гестешке (1588.), кою е узео безъ топова, кадъ су на противъ Турци непрестано живу

*) „Quantoquidem sine eo nunquam prospere dimicatum fuisse meminissent milites.“

***) *Egregiae virtutis et fidei Thraces*“, вели Иштван-ѣи XVI. 171.

ватру изъ топова на нѣга и дружину нѣгову просипали. Онъ е и при обсади Острогонской (1594.) свое юначко дрвновенъ показао. кадъ се првыи одъ свио са васталомъ у руцы на зидине горнѣ попео быо.

Но као годъ што су Србљи противу Турака, тако су исто и противу бунтовника Маѣара воевали и вѣрно и одважно. Исторія доказуе, да се Фердинандъ I. безъ помоћи Србаля противу Заполѣ нигда одржао небы; ерѣ докъ су едни, као што смо у предидуѣмъ оддѣленію видели, у самой Маѣарской бунтовнике свуда люто били и гонили: дотле су други, а именито Србљи у Вараждинскомъ и Горньо-Карловачкомъ (Карлштадтскомъ) Генералату, то исто у Хорваской и Славоніи съ таковомъ силомъ чинили, да е одъ Заполѣ намѣштеныи Банъ Кегловиѣ оданде истеранъ (1542.), а напротивъ Фердинанду I. вѣранъ оставшій и одъ нѣга тамо поставлѣнный бывшій Банъ Баѣани одржао се быо, съ тымъ дальимъ дѣйствомъ, да, кадъ е потомъ дошло до деобе кралѣвства Унтарскогъ измеѣу Фердинанда и Заполѣ, првомъ е Хорватска и Славонія унапредъ уступлѣна была *). И вато су Србљи за ове важне услуге свое добыли одъ Фердинанда I. год. 1564. знаменита права и повластице. — Па тако су исто они и у време Бочкаине буне Австрійскомъ Дому за чудо привржени были. Год. 1605. принознао е савѣ Ердель Бочкая за свогъ Войводу, еданъ само Ђорѣе Бранковиѣ Србљиннъ у граду Ђули противіо се томе, држеѣи се постоянно Царске стране. Осимъ тога было е хілядама Србаля, кои су подъ Кончіаномъ и Барбіаномъ воевали противу Бочкая и нѣговы приврженика. У обрани

*) Freiherr von Wartensteins Kurzer Bericht von der Beschaffenheit der zerstreuten zahlreichen Slawischen Nation in k. k. Erblanden. Frankfurt und Leipzig 1802. S. 11.

Пожуна (1605.) нарочито су освѣтлали себи образъ Србљи, біюћи се съ бунтовницима одъ четвртогъ сата после подне, па до саме поноћи люто и побѣдоносно. У жестокомъ овомъ бою на велику цѣле войске жалость погине Сава Тамишвараць, Предводитель Србскій, кои е у воьной струцы особито искусанъ быо. Спомена заслужуе іоште Милошъ Србљинъ, Капетанъ у Папи, кои е у исто време тврдыню Вашонъ и Шімегъ изъ руку бунтовнички истргао и законитомъ Цару подчиніо. Но да се іоштъ еданпутъ повратимо къ вышепоменутой браћи нашой у Вараждинскомъ и Горньо-Карловачкомъ Генералату. Они заслужую, да іоштъ о преселенію ныномъ овде съ нѣколико пробесѣдимо.

Далеко пре битке Мохачке, одъ прилике у време Краля Матіе Корвіна (1458 — 1490.) прешло е више хіляда Србаля изъ Босне и Македоніе у Вараждинскій Генералатъ, и назыдали су тамо Монастырь Марчу. После битке Мохачке (1526.) опустоше Турцы како Монастырь овай, тако и савъ Генералатъ заедно са цѣломъ прочомъ околиномъ, и зато се опустошена ова окружія назову *desertum primum* и *desertum secundum*, одъ кои се прво Вараждинскимъ, а друго Горньо-Карловачкимъ Генералатомъ и до данасъ именуе. — Наскоро затымъ збогъ турскогъ угнѣтаваня иссели се и опетъ више хіляда фамилія Србски изъ Србіе, Босне, Тракіе и Македоніе, и смѣсте се у предпоменута два опустошена окружія. Подъ Максимилианомъ (1564 — 1576.) прешли су и опетъ многи Србљи изъ Босне овамо. А іоштъ ій е више прешло у време Рудолфа (1576 — 1608) подъ предводительствомъ Вуковића и Беяшиновића, съ којима е дошао и Митрополитъ Гаврилъ са едно 70. Калуѣра. Они добыю одъ Рудолфа год. 1578. (Prucker Zibell) лѣпа преимувства. Были су съвѣ

войниці Граничари, жива стѣна противу нападаю Турски. — У ово време Обр-Капетанъ у Жумберку (Сихелбургу) быо в Дая Деспотовиѣхъ.

Ови Србљи стеку себи велике и сйине заслуге кодъ Династіе Австрійске. Они су не само, по погодби своіой, бранили границу одъ Турака, него су и у свима прочимъ войнама участвовали како у Штаерской и Австрій, тако и доцнѣ у време тридесетогодишнѣгъ рата у Нѣмачкој противу Протестанта, надъ којима су на више мѣста славне побѣде одржали, и име Вараждински и Горньо-Карловачки Граничара Србља и у странимъ земляма прославили. Тако год. 1626. Апр. 25. подъ Генераломъ Валенштайномъ разбію кодъ Десаве (Dessau) Лутеранску войску, кою в Ернестъ Мансфелдъ предводио. Подъ истымъ Генераломъ год. 1631. Септ. 17 ударе на Шведскогъ Краля Густава, градъ Поделвиць западе, и многе топове и Шведе заробе. Год. 1632. Авг. 22 и 24. подъ Генераломъ Исолани (было ій в 10.000) многе Шведе побію и ньювогъ Генерала Банера и Херцога Бернхарда одъ Ваймара подъ ранама ухвате. Год. 1633. Юнія 28. били су се са Шведима и Прайзскимъ Лутеранима кодъ Олдендорфа, а године слѣдуюће Мая 28. са Сакси кодъ Лигница подъ Генераломъ Колоредо. Исте године Септ. 7. у битки кодъ Нордлінга юрише први међу Шведе, разбію ій и заборе Генерала Хорна. Били су се далъ кодъ Райнфелда (1638.), Райхенбаха (1639.), Волфенбитла (1641.), Тутлінгена (1643.), Янковица (1645.), Виртемберга и пр. и пр. — свуда съ найвеомъ похваломъ.

За награду овы велики и многоважны заслуга свои добыли су Вараждински и Горньо-Карловачки Србљи одъ Фердинанда II. год. 1627. нове привілегіе, а год. 1630. Окт. 5. собствєный земальскій Уставъ (Landes-Verfassung), кои в потомъ и одъ Ферди-

нанда III (1642.), Леополда I. (1659.), Карла VI. (1717, и 1737.) и Маріе Терезіе (1742 и 1745.) потврѣнъ быо *). И тако по Уставу овомъ, Србљи у Вараждинскомъ и Горньо-Карловачкомъ Генералату, стоѣщи подъ управомъ свои заповѣдника, кое в самъ Царъ поставляо и кои су одъ нѣга непосредственно зависили, — были су у администраціи како одъ Унгарске, тако и одъ Хорватске сасвимъ одлучени, и за особито політическо тѣло сматрани, ко коима в касніе Леополдъ I. и Срблѣ изъ Лике и Крбаве, влади нѣговой свовольно подвргнувшесе, причислю быо **). Они многобройни членови у кнѣиги Унгарски закона (in corpore juris): „Privilegia et statuta Valachorum cassentur“ (Привілегіе и правце Влашке нека се укину), управлѣни су противъ преднапоменуты

*) Оне су привілегіе чувала два стражара (Schiltwachen) у Северинской старой Србской цркви и то на звоннику, утврѣеномъ съ гвозденимъ вратма и на нѣима высейнимъ грднымъ бравама. У најновіа времена, пре нѣколико годѣна, кадъ в нова Србска црква у Северину (у Пакачкој діоцези) готова была, пренешене буду гореречене привілегіе, числомъ 8, у оргинану изъ старе у ову нову, гди се и садъ хране.

**) Bartenstein S. 23 und 24: „Als sich die illyrische (serbische) Nation sowohl durch ihre Ferdinand I. bewiesene Treue, als durch ihre große Entfernung von Luthers und Calvins Irrlehren bei den meisten Ungarn verhaßt gemacht hatte, so wurde dann von Ferdinand I. Nachfolgern verordnet, daß sie die in den zwei oben Bezirken sich niedergelassenen nichtunirten Griechen (Serben) von Ungarn gänzlich abzusondern, und mit den innerösterreichischen Erblanden enge zu verknüpfen, sich beständig angelegen sein lassen, wie dann aus eben dieser Ursache weiland Kaiser Leopolds Majestät, als die Viccaner und Corbavier sich seiner Botmäßigkeit unterworfen, sie weder Dalmatien noch Croatien, sondern dem Carlstädter Generalat einverleibt hat.“

Привілегія Србски; врь су Хорвати насъ Срблѣ и у пређашня времена Власима называли, као што то непросвѣптенія часть іоштъ и данасъ чини. Они су дизали гласъ свой противу Србски, проливленомъ толикомъ крвлю заслужены привілегія, у коима е заедно и свобода православногъ благочестія изречена была!

Србљи су наши и у ово доба многа збогъ вѣре свое гоненія и озлобљиваня претрпѣти морали, како у Хорватској и Унгарској одъ стране Римскогъ Свештенства, а нарочито Єзуита, тако и у Ерделю одъ тако исто вѣронетрпљивы Протестанта. Єрь вая знати, да е Србаля у то доба и у Ерделю было, ко е іоштъ Савва I. Бранковићъ, бывшій Архіепіскопъ у Янополю (сада Bogos-Jenő у Арадској међи), преодлѣвшимъ наново у Банату Туркомъ, изъ діецезе свое тамо превео быо (1600.), и кои се смѣсте у Београду, Трнову (данашњѣмъ Карлсбургу), Були, Хинедору, Орошчу и прочимъ мѣстима. Тамошній Кнезь Георгій I. Ракоцій радіо е о томъ свойски, да савъ подъ нѣговомъ владомъ стоещій православный народъ у калвінскій законъ преведе. Но у томъ на путь му стане Іорестъ, Митрополітъ Ердельско-Београдскій, кои забрани и извѣстный у духу Калвінове науке на влашкомъ єзыку списанный Катіхісісѣ. Ракоцій на ово разлюти се и Іореста лиши Митрополіе, а на нѣгово мѣсто постави Стевана Симоновића (1643 — 1651.), са споразумлѣнѣмъ коєга печатати даде новый завѣтъ на влашкомъ єзыку у Ердельско-Београдској типографіи, и заедно изъ извѣстны узрока покуша свуда кодъ Влаха на мѣсто Славенске Литургіе увести влашку. Но Власи, изъ мржнѣ и неповѣреня према Ракоціе, ополче се томе. Свештенство се навькло было на Славенско богослуженіе, и

влашкій вѣзыкъ іоште дуго време ніе могао да постане вѣзыкомъ цркве кодъ свію Влада.

У ово доба имали су Србљи Австрійски Првосвештенике своє: у Марчи, у Пакрацу (или Пожеги), Печую, Мохачу и у Бачкой, у нѣкомъ мѣсту, као што се изъ оновремены писмены споменика дознае.

Унія е у ово доба већ у велике у дѣйству была. Нѣны уплювака было е свуда, па и кодъ нашегъ народа. Но у почетку се съ уніятенѣмъ ніе насилно поступало, но више благимъ начиномъ, одвећ предосторожно и подмукло. Ово показуе примѣръ подобногъ покушенія у Марчи. Овде се Павле Зорчићъ, кои се у Загребу за Епископа произвести дао, по потайномъ са знанѣмъ и одобренѣмъ Леополда I. учинѣномъ обвѣзателству, међу Србскимъ народомъ Унію разпростирати трудію, служећи се на овај конацъ особито тымъ лажливимъ излаганѣмъ, да е онъ у Москви за Епископа посвећенъ. Но народъ паскоро дозна превару ову, и съ оружаномъ рукомъ прогна га изъ средине своє. Онъ се стани потомъ у Загребу, и нити се Леополдъ I., премда е народъ Србскій поуніятити желію, за нѣгово воспоставленѣ заузимао. Тако е и нѣкій Игуманъ Монастыра Ораховице, кои е на обѣханѣ Печуйски Єзуита, да ће Епископомъ постати, на Унію прешао быо (1690.), између Дунава и Драве обитаваюће Срблъ, којима су у име Придворне Коморе особыта преимѣства и олакшаня обѣхавана, за Уніяте прогласію. Но народъ православный одъ свега тога ништа ніе хтео да зна, него е закону праотаца свои и надалѣ вѣранъ остао, и Леополдъ I. исту браћу нашу ніе за Апостате држао, нити е нѣи на Унію силомъ натеривао, већ имъ е напротивъ іоштъ те исте године савршену слободу савѣсти и црковны обрета найкрѣпчѣе осигурао. Онъ е желію Срблъ непримѣтно и на дѣпъ начкнѣ

навести, да се поуниате, него му ніе пошло за рукомъ. Касніе истомъ подъ нѣговимъ наслѣдницыма наступила су она люта збогъ вѣре гоненія и нате-ривана на Унію, о коима е ниже рѣчь.

Леополдъ I. быо е заедно тай, кон е Срблѣ изъ Србіе у найкрітічніе за Монархію доба у свое обла-сти и у друство оружія противу Османлія по-звао, обѣжавши имъ найлѣпша права и повластице. А што е найважніе, обѣао имъ е и то, да ће имъ обновити и осигурати старо нѣово, несреѣнымъ до-гаѣаима бурны времена изгублѣно бывше право бирания Войводе или Деспота, за каквогъ е Лео-полдъ I. Борѣа II. Бранковиѣа признао.

IV.

ВОЙВОДОВИНА СРБСКА,

бвзъ означеногъ простора,

кою су Цареви Австрійски на пепелу ста-ре Деспотовине подигнути намѣравали.

(Одъ год. 1688 — 1711.)

10. Борѣа II. Бранковиѣа.

Овай е мужъ особыту, изванредну ролу играо на поворишту светски приключенія. Мы ћемо у те-чаю овогъ оддѣленія навести само главніе черте изъ живота нѣговогъ, у коемъ се животъ и судбина са-могъ народа огледа. Нѣгова е породица Турскогъ ради гоненія у Молдавію избѣгла была и у овой пре-бывала подъ именовъ Бранкована или Бранковена, а прелазила Србљима у Банатъ подъ именовъ Вой-вода и Деспота Бранковиѣа. Таки су были: Димитрій.

Борђе, Аврамъ и у рѣчи стовѣй Деспотъ Борђе П. Деспотъ овай родіо се у Банату год. 1648., а воспитано у Ерделю кодъ брата Савве П. Митрополита Београдскогъ (1556 — 1680), кои в пређе тога быо Протопопъ у Янополю. Ходатайствомъ брата свога, дође Борђе у службу кодъ Кнеза Міхаила Апафі, кои га год. 1663 пошалъ у Дренополь, да однесе Султану данакъ годишный, гди се потомъ Борђе као Посланикъ Ердельскій више година бавіо. У то време Србско-Ипекскій Патріархъ Максимъ (изъ Брусалима враћаюћисе натрагъ) у Цариградъ приспѣ, и чуе, да Австрійскій Посланикъ, прво Симеонъ Ремингенъ, а потомъ Хрістофоръ Кіндсбергъ именовъ Леополда I. обѣава свимъ подъ Турскимъ игомъ стеноућимъ Хрістіянима, ако бы се на Австрійску приклонили страну, обновленъ отечества и стары свобода ньювы; чуе къ томе на велику свою радость и то, да се у Дренополю налази Ердельскій Посланикъ одъ старе лозе Србски Деспота Бранковића. Пунъ дакле крѣпке надежде за болю будућность народа, отиде Стараць у Дренополь, гди Борђа у споразумлѣню съ многимъ тамо бывшимъ старымъ Србскимъ Властелима и у присутствіи самогъ Царскогъ Посланика Кіндсберга, за будућегъ Деспота Србскогъ потайно миропомаже и вѣнча год. 1663. У овомъ в достоинству Бранковићъ касніе (7. Юн. 1683, и 28. Септ. 1688.) и одъ самогъ Леополда I. припознатъ *), а потомъ

*) „Te Georgium Brankovich — in haereditate praesepificatorum Herzegovinae, Syrmiae et Joannopolis (in qua nimirum Vlaska et Batska continentur) districtuum confirmandum — esse duximus,“ т. е. Тебе Борђа Бранковића у наслѣдству предозначены Округлія Херцеговине, Срема и Янополя (у комъ се Влашка — разумѣва се Банатъ — и Вачка садржава) потврдити за добро нађосмо.“

одъ Патріарха Арсенія III. Чарноввића и одъ свега съ њиме на ове стране прешавшегъ народа Србскогъ у Будиму явно и торжественно потврѣнъ быо. Бранковићъ е и после тога Кнезу Апаѣ вѣрне услуге указывао, одъ когъ е са лѣпымъ у Ерделю спашуцъма награђенъ быо. Но у њму су почели онда Калиѡни угнѣтавати Србску цркву, и онъ е принуђенъ быо уклонити се у Влашку, съ коіомъ е онда управляо Шербанъ, сродникъ њговъ. Одавде се почне договарати съ Австрійскимъ дворомъ, како бы извео Срблѣ у Австрійске области, и дошавши у Бечъ, савѣтовао е Цару, да се окане договараня съ Калиникомъ Цариградскимъ Патріархомъ, а да дѣло започне съ Арсеніемъ III. Чарноввићемъ, Србско-Ипекскимъ Патріархомъ, кои е съ њиме еднога мнѣнія быо. И у томе Царъ радо послуша Деспота, ерѣ е іошть пређе прилику имао примѣтити велику Србля къ себи наклоность, кои су њгове Генерале, а именито Піколломінія, тамо съ оружіемъ дѣйствующегъ, снажно подпомагали.

Ратъ съ Турцъма у ово време вођенъ е съ највећимъ успѣхомъ; Австрійска войска подъ Предводителствомъ Маркграфа Лудвіка Баденскогъ сву готово Славеносрбску државу очисти одъ Турака. Деспотъ Бранковићъ, кои е по уговору за Цара голему войску већ сакупио быо, дође са њколициномъ одъ свои Маркграфу Лудвику Баденскомъ у станъ, онда кодъ Кладова налазећій се, съ намѣромъ томъ, да себе и народъ свой заштити њговой препоручи и подъ далше непосредствене заповѣсти њгове стави. Но чему се никадъ нѣ надао, то га е кодъ Кладова снашло, — кодъ несрећногъ мѣста, гди се променула сцена свию намѣра Деспотовы, гди е на вѣкове смркло сунце Србљима. Баденскій Деспота, ни крива ни дужна, но паче о Двору Австрійскомъ многоза-

служена, кои е услѣдъ тога одъ Леополда I. іоштъ одпређе за Барона (7. Юнія 1683.), а найновіе (20. Септ. 1688.) за Графа Унгарскогъ произведенъ быо, одма подъ стражу стави и у Оршаву, а затымъ у Сибинь одправи 29. Окт. 1689.

Међутымъ Леополдъ I. увѣривши се о томе, да ће се Србљи по пређе бывшимъ обѣханьма скиптру Австрійскомъ драговольно подложити, позове ій торжественно на ове стране посредствомъ повелѣ свое одъ 6. Апр. 1690, у овой обѣжаваюћи имъ слободу вѣроизповѣсти, право себи Войводу бирати, изятіе одъ свакогъ данка и робіе, осимъ тога покланяюћи имъ свако было покретно или непокретно добро, што одъ Турака на крайна свои придобью. „Чините дакле, тако заключуе Леополдъ I. позывъ свой, за Бога, за вѣру, за спасеніе, за слободу, за обновлѣнѣ сигурности ваше, неустрашимо на стране наше прелазите, — другове ваше, да стопама вашимъ слѣдую, позывайте, и прилику ову одъ Бога и Насъ дану, и нигда више неулучиму употребите, ако себи, ако сыновомъ вашимъ, ако напослѣдакъ миломъ отечеству и спасенію добра желите.“

На овако славанъ позывъ, а болѣ уговоре, народъ Србскій единомушно одважисе іоштъ те исте године пређи у царске области и у ратномъ оружія саюзу вовати противу свирѣпы Османлія, Мучителя и Угнѣтателя свои. И овда 37. — 40.000 Србски фамилія, найманѣ по міліона душа, подъ предводителствомъ свога Патріарха Арсенія III. Чарноввића, премда нечовѣчествомъ турскимъ принуђени, то опетъ съ теснымъ грудма и сузнымъ очима оставе премило и пресвето отечество свое, оставе найрођенію землю и свогъ быћа колевку, оставе освећене гробове праотаца свои, и пређу у царске землѣ, у той надежди, да ће іоште толико хіляда застатъ съ

Деспотомъ Бранковићемъ у войски Фелдмаршала Баденскогъ, незнаюћи бѣдни, шта се съ добрымъ Деспотомъ нѣовимъ случило. Овако исселениши се мѣ старогъ отечества свогъ Србљь, намѣсте се по Срему и Славоніи око Осѣка, по Бачкой, и около Будима и Ст. Андриѣ у селу Помазу, Калазу, Чобанцу и Збегу.

И ово преселеніе Србаля было е за Домъ Австрійскій одъ найвеће важности и ползе, еръ се догодило башъ у оно време, када се Монархія донста у жалостномъ и најочаятелнѣмъ станю налазила. Еръ Београдъ е быо у Турскимъ рукама, и тако отворенъ путь у Унгарску; Генераль Штрассеръ у Босни убиенъ и войска нѣгова расута; за утврѣнъ Будима, предзаштите одъ Беча, ніе се ништа постарало, и тако е и Австрія одъ Чалмоносаца у найвећой опасности была; Ердель е стаяо подъ покровительствомъ Турскимъ; Банатъ и Великій Варрадъ држали су Турцы, кон су и съ те стране царству опасни были; Горня Унгарска готово сва была е пуна Маѣарски незадовольника и Текелійны приврженика *) Осимъ тога іоште заплело се было царство у тешку войну съ Французима, коя одной части войске царске, као и у Нідерландима за обе Морске Силе и Шпанію, ніе срећно за рукомъ ишла **). И при овако тѣсны обстоятелства, то савѣтуюћимъ и оновременнымъ многоважећимъ Міністерима Графомъ Улріхомъ Кінскимъ и Графомъ Штрадтманомъ, позвао е Леополдъ I. Србљь изъ пограничны Унгарской држава у свое области, надаюћи се поуздано важнымъ и многоврстнимъ услугама одъ овогъ работногъ и съ Турцыма преко за-

*) Bartenstein С. 14.

**) Истий на истомъ мѣсту.

ваѣногъ народа. И доиста, ово преселеніе Србаля было в одъ тако успѣшногъ дѣйства, вели Міністеръ Бартиштайнъ *), да в одъ оногъ доба, па до заключенія Карловачкогъ мира (1699.) царско оружје како противу Османія, тако и противу сединѣны съ нѣима бунтовника и Текеліный приврженика свагда побѣжавало, — те в Дому Австрійскомъ више и данасъ іоште притежаваны областій у део пало. Тако исто быде су одъ велике важности услуге Србаля и у Турскомъ рату, кои в Пожаревачкомъ мироваклученію (1718). предходію, у комъ в рату Београдъ съ Окружіемъ своимъ, савъ Тамишварскій Банатъ и една часть Влашке за Цара придобывена была.

Ово колико велико, толико важно преселеніе Србаля догодило ее „per modum расті,“ **) то естъ, у слѣдству учинѣны съ Царемъ Леополдомъ взаимны уговора. Србљи су се одъ свое стране обвезали:

I) Да приме Австрійско поданичество и услѣдъ тога завештали су вѣчиту вѣрность владаюћемъ Дому Хабсбургкомъ.

II. Да ће вовати свакипутъ противу Турака, кои су съ южнымъ частима Унгарске већ одъ полдругогъ столѣтія завладали были.

За ово су народу Србскомъ разна права дана и осигурана ово у горенаведеномъ позывателномъ писму одъ 6. Апр. 1690. пре, ово у повеляма одъ 21. Авг., 11. Дек 1690., 20. Авг. 1691. и 4. Марта 1695. после указаны военны услуга. Све четьри ове повелѣ, и у нѣима садржаваюћа се права народна потврде и затымъ послѣдовавши цареви, а именито Іосифъ I. 7. Авг. и 29. Септ. 1706., Карлъ VI. 2. Авг. 1713., 10. Апр. 1715. и Марія

*) Kurzer Bericht u. s. w. S. 17.

**) У истомъ дѣлу на стр. 35. и 47.

Терезія 24. Апр. и 18. Мая 1743 *). Изъ привіле-
гїя овы даю се известн слѣдующа главнїя права,
коя данашньої Войвоводини нашої за основъ істо-
рической службе:

*І. Срблы се примаю као особишый,
и шо полїтически слободанъ и незавы-
симъ, вдноме само Цару подложанъ
народъ.*

У повельи одъ 6. Апр., 21. Авг. 1690. и
20. Авг. 1691. гласи насловъ: „Honorabili, de-
voto, Nobis dilecto Arsenio Csernovich, Eccle-
siae Graeci Ritus Rascianorum Archiepiscopo,
Episcopis, omnibusque aliis Ecclesiasticis et sae-
cularibus Statibus, Capitaneis, Vice-Capi-
taneis, toti denique Communitati ejusdem Graeci
ritus et Nationis Rascianorum etc.“ т. е.
„Честномъ, благоговѣйномъ, Нама любез-
номъ Арсенію Чарноввићу, Србала восточне
Цркве грчкогъ обрѣда Архіепіскопу, Епіско-
пима, и свима другимъ црковнимъ и свет-
скимъ Сталержима, Капетанима, под-
Капетанима, свему напослѣдакъ обществу

*) Тако оне рѣчи Бартиштайна на стр. 108: „Es ist sehr
gut gewesen, daß es hernach in den Privilegien (разумѣва
привілегїя после преселенїя добывене одъ 21. Авг.
1690., 1691. и 1695.) von der Zahl eines Wortes
nicht eingeflossen ist, folglich davon die Frage nicht mehr
sein kann,“ сасвимъ су неосноване по томе, што ако
у привілегїяма после преселенїя добывенимъ о из-
бору Войводе спомена и нема: ништаманъ право е
то народу довольно осигурано позывателномъ по-
вельомъ Леополдовомъ одъ 6. Апр. 1690, тымъ ви-
ше, што су послѣдовавши Царевн и ову у цѣлой
обширности скупа съ остальмъ трьма торжественно
потврднли.

истога грчкога обреда и народа Србскога и пр.“ Тако се и у потврдителнимъ повѣляма Юсифа I., Карла VI и Марије Терезіе спомину свагда: „*Status totius Nationis Rascianae*,” т. е. „Сталежи свега народа Србскога.“ А придворный военный Совѣтъ у указу своемъ одъ 31. Мая 1694. говори: „*Sua S. R. Majestas ratione libertatis et independentiae benigne annuit, ut saepefata gens Rasciana hunc in modum translata et in fidelitate sua hucusque exhibita perseverans, solummodo suae S. R. Majestati subjecta, ab omni alia dependentia vero tam Comitatum, quam dominorum terrestrium exempta maneat*,” т. е. „Нѣгово в ц. кр. Величество у приврѣнїю слободѣ и незавысимости милостиво санзволило, да честопоменуемый народъ Србскій на овай начинъ преведеный и у освѣдоченной своіой вѣрности пребываюїй, единствено Нѣговомъ ц. кр. Величеству подложанъ, а сваке друге завысимости одъ Вармеѣа и землѣдржаца (Спаия) ослобоѣень остане.”

II. Обричу се Срблыма собствена сѣдишта, было у старомъ оставлѣномъ ошечеству нѣвовомъ, ако се ово одъ Турске владѣ ослободи; или ако шо неужможе быши, у пограничнимъ ошечеству нѣвовомъ обласшима, кое буду оружіемъ своимъ одъ Турака преузели.

У повельи одъ 20. Авг. 1691. стои: „*Adhibebimus — omnem conatum, ut per victoriosa arma nostra, auxiliante Deo, Gentem Rasci-*

anam quo citius in territoria, seu habitationes antehac possessas denuo introducere et inimicos abinde repellere possimus," т. е. „Употребитъ хемо савъ трудъ, да побѣдоносимъ оружіемъ Нашимъ, ако Богъ да, народъ Србскій што скоріе у предѣле или сѣдишта стара опетъ увести и неприятель оданде нтерати узможемо.“ У пов. одъ 6. Апр. 1690. чита се: „Excusso jugo Turcico, omnia in formam stabilem et ordinem debitum pro futuro ad votum et satisfactionem vestram redigemus. — Promittimus insuper, donamus et concedimus — liberam bonorum, sive mobilium, sive immobilium, quaecunque Turcis, in confinibus suis ademerint, possessionem," т. е. „Почемъ ярамъ Турскій свргнемо, све хемо у видъ постоидный и изыскиванный поредакъ за будуће по жельи и захтеваню вашемъ привести. — — Объявамо сврху тога, покланямо и допушћамо свободно притежаніе добара было покретны или непокретны, коя буду одъ Турака на границама своимъ преотеди.“ Овде имаю мѣста и оне рѣчи Митрополита Исаіе Діаковића у писму нѣговомъ на Јосифа I. одъ 4. Януар. 1708: „Ea erat benignissima Aug. Caesaris Leopoldi — mens et voluntas, ut Nationi nostrae separatim excindi debuisset territorium, т. е. „Нѣговогъ величества Цара Леополда свемилостива воля и желя была е та, да е валяло народу нашемъ обашка земль или териториумъ одцѣпити.“

III. Дав се Србљима собствено унутрашнѣ управителство по старымъ правама и обычайма своимъ.

У повельи одъ 20. Авг. 1691 ясно стои : „Volumusque, ut sub directione et dispositione proprii Magistratus eadem gens Rasciana perseverare et antiquis privilegiis, eidem a Majestate Nostra benigne concessis, ejusque consuetudinibus imperturbate frui valeat,“ т. е. „**М** хохемо, да подъ управителствомъ и разположеніемъ собственогъ Магістрата (Началоправленія) истый народъ Србскій пребывати и старе привілегіе, нѣму одъ Величества Нашегъ милостиво допуштене, и о б ы ч а е с в о е непорушимо уживати може.“ Карлъ VI. у повельи одъ 10. Апр. 1715. говори : „Ad requisitionem — nationis Rascianae, illiusque Rectorum et officialium,“ т. е. „**Н**а захтеванъ народа Србскогъ, и нѣгови У правителя и Чиновника“ *).

IV. Осигурава се Србљима право, да могу себи Войводу, као политическогъ Поглавицу народа, бираши.

У повельи одъ 6. Апр. 1690: „Promittimus vobis — — servata inprimis — eligendi Vajvodae libertate etc.“ т. е. „Объћавамо вамъ, — обезбѣдивши прво слободу бирания Войводе и пр.“

V. Обезбѣђава се Србљима слобода вѣроисповѣсти и црковны обреда по уставу старогъ Календара.

У пов. одъ 6. Апр., 21. Авг. 1690: „Promittimus vobis — — servata inprimis religionis suae — —

*) Јоштъ подъ Јосифомъ II. было в у Пештанскомъ Окружію : „viele angefessene Syrier (Serben) unter eigenen Magistraten,“ вели Писатель предговора на Вартштатново дѣло на стр. XXIII.

libertate," т. е. „Объѣхавамо вамъ — обезбѣдивши прво свободу вѣроисповѣсти ваше и пр.“ У пов. одъ 20. Авг. 1691: „Benignissime decrevimus, ut juxta orientalis Ecclesiae Graeci ritus Rascianorum consuetudinem, ad normam veteris Calendarii, libere conservemini," т. е. „Свемилостиво заключилисмо, да по обычаю Србамъ восточне цркве грчкогъ обрѣда и уставу старогъ Календара слободно одржани будете.“

VI. Пошврѣуе се Србљима право, да могу себи Поглавара цркве, независима одъ сваке друге духовне власти (Пашриарха), бираши.

У повельи одъ 20. Авг. 1691. „Liceatque vobis inter vos, ex Natione et lingua Rasciana constituere Archiepiscopum, quem Status Ecclesiasticus et saecularis inter se eliget; isque Archiepiscopus — sicut hactenus, Graeci Ritus Ecclesiis et ejusdem Professionis Communitati praeesse valeat, ex propria Authoritate Ecclesiastica, — in tota Graecia, Rascia, Bulgaria, Dalmatia, Bosnia, Jenopolia (Banatus Temesiensis et Bacska) et Herzegovina, nec non in Hungaria et Croatia, Mysia et Illyria, ubi de facto existunt, — facultate disponendi gaudeat," т. е. „И слободно вамъ в између васъ, изъ народа и одъ ѣзыка Србскогъ постављати Архиепископа, кога ће Сталежъ црковный и светскій између себе избирати; и нека овај Архиепископъ — као и досада, грчкогъ обрѣда црквама и исте вѣроисповѣсти обществу предстателствуе, и одъ собственогъ ауторитета црковногъ по свой Грчкој, Рашкој, Бугарској, Далмацији, Босни, Јенополији

(Банату и Бачкой) и Херцеговини, као и у Унгарской и Хорватской, Мисии и Илирин, гди сада пребываю, власть правленія ужива.“ У пов. 29. Септ. 1706. (одъ Иосифа I.): „Venerabilis Arsenius Sernovich, Orientalis Ecclesiae Graeci Ritus Archiepiscopus et Rascianorum Patriarcha etc.“ т. е. „Честный Арсеній Черновицъ, восточне цркве грчкогъ обреда Архиепископъ и Србскій Патріархъ.“ И повельи 1743 (одъ Маріе Тересіе): „De potestatis nostrae Regiae plenitudine ac Autoritate suprema — (Arsenium Joannovich) in patriarchali dignitate clementer confirmavimus,“ т. е. „По пуной нашей царской власти и ауторитетомъ найвышимъ — (Арсенія Иоанновића Шакабента) у патриаршескомъ достоинству нѣговомъ милостиво потврдисмо“ *).

*) Незавысимость Србске цркве одъ Цариграда издѣйствовао е (1205) іоштъ св. Савва Неманићъ, првыи Просвѣтителъ и незавысимый Архиепископъ Србскій. Нѣму е слѣдовало више, исто тако незавысими Архиепископа све до год. 1340., кадъ е Иоаннікій II. Архиепископомъ и Силный Душанъ Кралъвиъ у Србін быо. Овда сазове Душанъ Кляръ и Станове свои стары и новозвоованы држава на Саборъ у Скопие, гди ови Архиепископа Иоаннікія за првогъ Србскогъ Патріарха наберу, кон потомъ Краля Душана за првогъ Цара Србскогъ миропомаже и вѣнча. Подъ Царемъ Лазаромъ Гребляновићемъ призна (1367.) и самъ Цариградъ право незавысимости и достоинства Патріаршіе Србске. Столица Патріарха Србски была е у Ипеку Арсевиі III. Черновицъ, кон е народъ Србскій у Австрийске области преселіо, донео е са собомъ право незавысимости Србске цркве одъ Цариграда, и пренео таково на свои наслѣднике у Архиепископін, коя е у Карловцы основана была. Но наслѣдницы нѣгови ни су се више Патріарсима, но само

И ово су главніа права, коя бы Србљы по привилегіама своима уживати имали, и за коя в Царь Іосифъ І. у потврдителной повелѣи своіой одъ 7дмогъ Аугуста 1706 рекао : „Reservantes insuper Nobis plenissimam facultatem, reddito per Dei Benignitatem, eorundem Illyricorum, et aliorum Fidelium Nostrorum Subditorum conjunctam operam Regno Nostro Hungariae, et finitimis Provinciis Nostris tranquillitate, easdem Immunitates, Praerogativas, et Privilegia ulterius explicandi, ac in meliorem, pro temporum conditione, formam redigendi, simul et propensissimum Nostrum in Gentem Illyricam

Архіепіскопима называли. У старомъ отечеству словъ заоставшій народъ Србскій по одлазку Чарновићевома изабрао в себи другога Патріарха у Ипеку. Год. 1737. пређе и опетъ тамошній Србскій Патріархъ Арсеній IV. Іоанновићъ Шакабентъ съ многима народомъ у царске области и заузме упразднёну бывшу (Београдско —) Карловачку Архіепіскопію, задржавши титулу Патріарха Србскога. Шта више онъ в одъ М. Терезіе у патриаршескомъ своемъ достоинству и потврѣнъ быо. Но при свема томъ сви нѣгови наслѣдници писали су се само Архіепіскопима, нити су и одъ Двора другіе именовани были. По прелазку Патріарха Шакабента, заоставши Србљы и опетъ изберу себи другога Патріарха у Ипеку. Но наскоро затымъ Турцы за казнь показаногъ по другій путь невѣрства Патріаршію Ипекску укину и Србску цркву Цариградскомъ Патріарху, за извѣстну суму новаца, подвргну. У Ипеку нема ни данасъ Патріарха. Чаповићъ в іоштъ пре тридесетъ година желю свою изразио, да бы Митрополиту Карловачкомъ, кон и тако сва патриаршеска права упражнява, титула Патріарха одъ стране правителства повраћена была: „Es wäre zu wünschen, daß dem Carlowiczjer Metropolit, da er alle, einem Patriarchen gebührenden Rechte genießt, der Titel eines Patriarchen von Staatswegen beigelegt werden möchte.“ Slavonien etc. II. 66: 85.

animum amplius demonstrandi, prout ad Nostram, Regnorum Nostrorum, et Provinciarum, atque adeo ipsiusmet Populi Illyrici utilitatem, et bonum conducere videbitur“: „Задржаваюћи сврху тога Нама најпунію властъ, по повраћеномъ Божиомъ Милошчу, исты Србля и други вѣрны Наши подданика саюженимъ трудомъ кралѣвини Нашой Унгарской, и пограничнимъ Нашимъ провинціама миру, исте слобоштине, повластице и привилегіе и далѣ протолковати, и у болю форму, по обстоятелству времена, довести, скупа и найвећу Нашу спрама народа Србскогъ наклоностъ и далѣ доказати, као што то Наша, Наши кралѣвина и провинція, а дакле и самогъ Србскогъ народа полза, и добро изискивало буде.“

Ово е истина Светлый царъ за цело и торжественно обѣћао, но како онда было, тако и данасъ!

Народъ е Србскій свою часть заключены съ Династіомъ уговора савѣстно испунио, еръ е прво, владаюћой Династіи Австрійской у свако време највѣрнїи и најприврженїи пребывао *), а друго, за-

*) Иосифъ I. говори: *illibata integerrima fidelitate*;“ исто тако и Карлъ VI. и Марїа Тересїа. И заиста народъ е Србскій Цару и владаюћой династіи свагда вѣранъ и приврженъ быо, нити е нгда противъ цара и владаюће Династіе револтірао: шта више крвавіо се свакій путъ са онима, кои су то учинити покушавали. А ако е кадъ на оружїе и устао, то е чинити морао противъ оны, кои су му противъ учинїи уговора и противъ царске речи привилегіе нїгове нарушавали и православному вѣру нїгову угнѣтавали. Ову велику приврженостъ къ Дому Хабсбургскомъ показао е народъ и онимъ грознымъ по-

што в у свима ратовима, које в годъ Австрія не само съ Турцыма, но и съ различитымъ другимъ народима водила, соразмѣрно више участвовао, него ма кой другій народъ у Монархіи, као што то Історія отечества, сва публична Акта и све горенаведене повелѣ, као и найновиѣ, съ неописаномъ радошћу одъ народа примѣный Маніфестъ новогъ, младогъ Цара Франца Іосифа I. одъ $\frac{2}{15}$ Дек. тек. год. ясно и довольно свѣдоче *).

ступкомъ своимъ са Гавриломъ Міакићемъ, Епископомъ у Марчи, кога в, почемъ в дознао, да се онъ у революціи противу Леополда I. са познатымъ Петромъ Зриниѣмъ потайно споразумѣва, у ярости своєю жива запыдао.

- *) Леополдъ I. говори: „*fidelibusque dicti populi Rasciani servitiis contra communem Christianitatis hostem generose, corioaque sanguinis effusione contestatis etc.*“ т. е. „вѣрнымъ реченогъ народа Србскогъ услугама противу общегъ непріятели Христіанства славно указанымъ и проливеномъ многомъ кровлю засвѣдоченымъ и пр.“ Іосифъ I.: „*merita praestantissima de Augusta Domo nostra*“ т. е. „заслуге взыднѣйше о свенресвѣтломъ Дому Нашемъ.“ Карлъ VI.: „*cum immortalī laude nec sanguini nec substantiae repercit*“ т. е. „са безсмртномъ славомъ ни крови ни иманя штедіо нис,“ и оиеть: „*fidelia et proficua servitilla nobis — — praestitit*“ т. е. „вѣрне и полезне услуге указывао Намъ в.“ Марія Тересія: „*idemque populus — — contra hostes quoscumque fortiter et strenue militaverat, taliterque fidelium subditorum et Vasallorum obligationem rite adimpleverat*“ то всть: „И истый в народъ — — противу свою непріятели крѣпко и храбро вовао, и тако дужность вѣрны поданика и Вазалла точно испунио.“ Среѣни владаюћий младый Царъ Францъ Іосифъ првый: „*Unsere tapfere und treue serbische Nation hat sich zu allen Zeiten durch Anhänglichkeit an Unser kaiserliches Haus und durch heldenmüthige Gegenwähr gegen alle Feinde Unseres Thrones und Unserer Reiche rühmlichst hervorgethan*“ т. е. „Нашъ храбрый и вѣрный народъ Србскій одлико-

У колико ли в Династія испунила свою частъ узаймны уговора, то ће свакій, чимъ прочита преднаведене главніе точке обѣханы народу права, лано и самъ погодити, а у течаю продужене повѣсти ове іоште болъ увидити.

Іоштъ оне исте године (1690.), кадъ в Патриархъ Чарновиѣ съ оноликимъ народомъ Србскимъ у ове стране прешао, премѣстило в правителство Войводу Бранковиѣа изъ Сибиня у Бечъ, гди онъ Септ. мѣсеца прво прошеніе поради ослобоѣеня свога поднесе Цару Леополду. Но прошня нѣгова остане безуспѣшна. Зато садъ савъ народъ Србскій посредствуе за нѣга, као свогъ політическогъ поглавицу и Возначалника, на кое народа посредствованъ Царъ одговори: да се Деспотъ, почемъ в стваръ та іоштъ неизпытана, изъ затвора пустити неможе, али ће на свакій начинъ гледати, да се парница нѣгова што скоріе у разсмотреніе узме. Овай одговоръ охрабри Деспота, и онъ слѣдуюће (1691.) године и опетъ нову поднесе прошню, но коя, као и преѣшаня, остане безъ свакогъ успѣха. Слѣдовала су потомъ увастонце посредствованя одъ стране цѣлогъ народа како іоштъ те исте године преко Повѣреника Ісаіе Діяковиѣа, Епископа Арадскогъ, и Адама Фелдварі, жителя Коморанскогъ, тако и слѣдуюће године (1692.) преко истогъ Епископа Ісаіе, Полковника Іована Монастерліе и Тысуѣника Рупиѣа, као и при концу 1693. године. У свимъ овимъ прошнями искрено и отворено говоре Србљи: да се Деспоту, кои о владаюћемъ Дому тако

ковао се славно у сва времена приврженошћу къ нашемъ Царскомъ Дому и юначкимъ odporомъ противу свію неприятели нашего престола и наши држава.”

сїяны заслуга има, и предъ Богомъ и предъ лю-
дма найвѣща обида и неправда наноси по томе, што
се онъ безъ свакогъ тужителя, неупытанъ и не-
преслушанъ, противу права свїю народа, на пре-
врѣніе свега народа Србскогъ, кои у нѣму любви
Отца, и после Бога и Цара првогъ Утѣшителя
свога, тако дуготраюћимъ гнуснымъ затворомъ
удржава и мучи. — Но на све ове прошиѣ добыли
су Посланицы наши само праздне обнадеждаваюће
одговоре безъ свакога слѣдства. Неуважено остае
и само Руссійскогъ Двора посредствованъ, као и
скоро затимъ послѣдовавшие послѣднѣ прошеніе на-
родно, ков су Атанасій Пекій, Протосингелъ Па-
триаршескій, Пана Божиѣ, Тысућникъ Тителскій, и
Савва Нїколиѣ, Тысућникъ Петроварадинскій, Цару
поднели (28. Авг. 1699.). Овомъ приликомъ пред-
именовани Посланицы Србски запытаю Фелдмар-
шала Баденскогъ: шта му е повода дало, да е
Войводу нашегъ, бѣдногъ Бранковића, кодъ Кладова
уапсію? на ков Фелдмаршалъ искрено и просто-
душно одговори: да е то на царску заповѣсть
учинію! О времена! о правдо!

Деспотъ е морао бити жертва политіне Нѣ-
мачке, као што е и казало Правительство: „Nihil
mali fecit, sed sic ratio status exproscit,“ т. е. „Ни-
шта ніе ало учинію, но то тако приврѣніе (инте-
ресъ) државѣ захтева.“ Правительство се бояло, да
у Войводи Бранковићу другогъ Заполю себи на
вратъ ненавуче, и зато е гледало да предупреди све
оне невгоде, ков бы одъ избранія Србски Войвода
имати могло, као што е по смрти Заполъ и сына
нѣговогъ одъ избранія Ердельски Кнезова имало *).

*) Wartenstein S. 107: Als unter des frommen Kaiser Leo-
polds Regierung, die unter dem türkischen Hofe seuf-

Но овај страхъ Правительства быо е сасвимъ неоснованъ, и оно нѣ имало право дану Србљима рѣчь погазити. Срѣ кадъ су могли Маѣари безъ уштраба высочайше царске власти имати свога Палатина, Хорвати свога Бана, Сакси свога Грофа, Языги и Кумани свога Капетана, зашто да нису могли и Србљи имати свога Войводу? Народъ е о избавленю Деспота свога Бранковиѣа сву надежду изгубио и у судбини нѣговой судьбину свою оплакивао. Сузе неубрисане текле су му низъ образъ дотле, докле и усануле ни су.

Да небы Бранковиѣъ изъ затвора свогъ утекао. премѣсти га Правительство год. 1703. у Егаръ, унутрашній градъ Ческе, гди онъ 19. Септ. 1711. у шестдесетъ шестой години старости, а двадесетъ другой затвора свога бѣдный животъ свой оконча. После тридесетъ и две године добыю Србљи одъ Маріе Тересіе допуштень, те пренесу тѣло нѣгово, почемъ га е преѣе у Карловачкой Саборной Цркви оновременый Патріархъ Шакабентъ у при-

zenden Süyrier (Serben) herüber zu treten und für die Christenheit zu streiten eingeladen wurden, hat man für sie so große Achtung bezeigt, daß besagter Kaiser, um sie nur zu gewinnen, nicht angestanden, ihnen sogar die Freiheit anzubieten, einen eigenen Woywoden zu erwählen, wo doch diese Freiheit überaus bedenklich, und der königl. Oberbotmäßigkeit überaus abbrüchig gewesen sein würde. Wie gefährlich ein solcher Woywod ist, hat das durchl. Erzhaus zur Zeit, als Ferdinand I. und dessen Gemahlin das Königreich Ungarn zugefallen, in der Person des Zapolya zur Genüge erfahren; und die nach Zapolya's und seines Sohnes Tode durch Wahl erwählten Fürsten von Siebenbürgen, haben ihm eben so vieles zu schaffen gemacht. Gleichwohl ist man im J. 1690. — von diesen Betrachtungen um deswillen abgegangen, weil man sich von der zahlreichen Herüber tretung der Süyrier (Serben) einen noch wichtigern Nutzen versprochen hat, worin man sich auch nicht ganz geirrt haben mag.

сутству стекшегсе са своју страна многобройногъ оскорбљѣногъ народа по обредима церковнымъ торжественно опѣвао, у Сремѣ у Монастырь Крушедолъ. Деспотъ в за време затвора свога списао Историю народа Србскогъ, коя се у Карловачкой народной книжници и данасъ у рукопису храни. Штета, што дѣло ово, изъ толики приврѣнія за насъ велеважно, іоште нп данасъ света угледало нѣ! У Бранковићу и опетъ изчезне титула и достоинство Србски Деспота и Войвода у Австрійскимъ областима.

Јованъ Монашерлій Под-Войвода.

(1691 — 1707.)

Србљи нехотећи подъ управу иностраны Вовначелника доћи, но желећи у смыслу новооживотворены права свои имати свогъ собственногъ, едноплеменогъ Управителя, искали су іоштъ год. 1691. допуштѣнъ одъ Цара, да, докъ се уапшеногъ Войводе Бранковића стваръ неизвиди и непресуди, међутымъ другогъ Подначелногъ Войводу себи избрати могу. Ово имъ се дозволи, и народа повѣренъ падне на Полковника Јована Монастерлію Коморанца. Леополдъ I. избраніе ово изданымъ на сву Србску и Мађарску войску указомъ своимъ одъ 24. Марта 1691. обзнанивши, скупа войски Србској обѣћа, да ће іой свое баряке, украшене съ єдне стране частнымъ Крстомъ (грбомъ Србскимъ), а съ друге стране знаменѣмъ двоглава орла (царскимъ грбомъ) наскоро послати.

Србскій се Под-Войвода са себи подручномъ войскомъ народномъ у свима ратовима и съ Турцыма и съ бунтовнимъ Мађарима юначки и мужественно владао. Тако год. 1692. одржао в славу по-

бъду надъ Турцѣма на Міхалѣвцу кодъ Сланѣмена, гди е и самъ великій Везыръ съ 16 хіляда Турака погинуо, и гди е онъ 34. веѣа и маня баряка, и 11. коньски репова (Турски Тугъ названы) ивъ руку неприятельски отео. Войске Србске имао е онда подъ собомъ 6400 пѣшака и 3600 коняника. Тако се исто особито храбаръ показао и год. 1696. у битки кодъ Ченеа у Тамишварской Меѣи, гди е са войскомъ Србскомъ предходіо и самогъ Шарканъ Пашу, са іоштъ двадесетъ други Турака, жива ухватіо *). И у време Ракоціѣне буне врло заслужнымъ показао се Под-Войвода Србскій. Бунтовника е было 50—70.000 на оружію. Среѣа имъ послужи и они, почемъ веѣу часть Унгарске себи подчине, Франца П. Ракоціа предводителя свогъ, за Землѣвладателя прогласе. Леополдъ I. быо е овда у врло критичномъ положаю. Она незнатна военна сила, кою е противу Маѣара употребити могао, дѣйствовала е безъ свакогъ успѣха; а више войске на нѣи обратити, кратили су му изванземальски ратови, у кое е съ Французима и Баварцѣма заплетенъ быо. Тако при тѣснымъ овымъ обстоятелствама прибѣгне онъ познатой вѣрности найпре храбры свои Србаля, а потомъ и Хорвата, кодъ нѣи тражеѣи помоѣи противу Ракоціе и нѣ-

*) Кнезь Лотарингіе Карлъ Тома говори за Монастерлію: „Ab anno 1691. usque ad praesentem pacificationem (1699.) in cunctis conflictibus jam cum octo, jam cum sex, jam quinque, etiam quatuor millibus armatae Suae S. Majestatis semper interfuit, — in omnibusque occasionebus veluti Virum heroicum decuit, se accomodavit, atque gessit,“ т. е. „Одъ год. 1691. па до наг. осѣггъ иврозаклученія (Карловачкогъ, 1699) у свѣга е биткама садъ са осамъ, садъ са шестъ, садъ петъ, кадшто и четиры хіляде людій при царской армади налазіосе, и у свакој се прилицы, као што е юнаку престола, сообразовао и владао.“

говы силовиты приврженика *). И доиста, Царь се у наданю своѣ непревари; ерѣ како Србљи, тако и Хорвати на првѣи позывѣ нѣговѣ скоче на оружїе и люто се устреме на бунтовнике. Ёдни су воввали подѣ Монастерліомѣ, а други съ Хорватима нѣмѣшани подѣ Графомѣ Іованомѣ Палфі, кои е имао съ войскомѣ своіомѣ горню часть долне Унгарске одѣ бунтовника да очисти, докле е меѣутымѣ Монастерліи, у заштиту узевши Дунавске брегове нѣмеѣу Будима и Осѣка, нападаюѣе на те стране Маѣаре силно узбіаю. Услѣдѣ овы одѣ Монастерліе вѣрно указаны услуга стигне одѣ придворногѣ военногѣ Совѣта рескриптѣ подѣ 18. Окт. 1705., у комѣ Правителство Под-Войводу Србскогѣ на даљу подобну ревность и подвиге военне поощтрава, и у комѣ се вѣрность Србаля похваљуе, а напротивѣ вѣроломство Маѣара осуѣуе. Србљи су се у ово доба особыто храбри показали у биткама кодѣ Пудмерице (Юн. 1705.), Ердельскогѣ Београда (Нов. 1705.), Шопроня (1706.), Дебрецына (1707.), и на поляма Кунскимѣ не далеко одѣ Кечкемета (1707.), кое мѣсто неприятельско сасвимѣ поплячкаю. Били су се съ великомѣ войничкомѣ осветомѣ и по Сегедину, Бачу и околнымѣ мѣстима. Разбію едни Ракоціу при Тренчину (1708.), а други протераю едномыслиенике нѣ-

*) „Caesar in hac Hungariae perturbatione, dum militem stipendiarium nequit propter Gallorum vim, ex Germania reducere: Rascianorum primum, deinde Croatarum adversus male quietos imperat auxilia,“ т. е. „Цесарѣ при овако узколебаномѣ станю Унгарске, почемѣ плаѣено войнство свое збогѣ силе Французске нѣз Нѣмачке натрагѣ повуѣи нѣе могао: Србљѣ прво, а после Хорвате себи у помоѣ противу незадоровольника нареди,“ вели Продужитель Дмѣтриеве Историѣ Иллирика.

гове изъ Потиски и Подунавски предѣла. И у битки близу Сексарда (1710.) држали су се наши храбро, којомъ в приликомъ именовито Србскій Вождъ Секула себи образъ освѣтлао.

И зато в Ракоціи по основаномъ увѣреню своемъ, да Србљи чине взгру войске царске, іоште 6. Септ. 1704. године одправіо быо позывателно писмо на Патріарха Чарновића, да оваи Срблѣ на нѣгову страну приволе, обѣћавајући за то Патріарху унапредъ 20.000 флоринтій, а народу самомъ, да ће му све нѣгове старе правце, одъ Нѣмаца погажене, повратити и умножити. Но Патріархъ, Цару вѣранъ, презре сва Ракоцына обѣћаня, а само писмо Цару у име народа Србскогъ представи.

Изъ свега овогъ види се, да су Србљи къ побѣди надъ Ракоціомъ одржаной существенно допринели *). Ово и самъ Царъ Іосифъ I. признае у своіой потврдителной повели одъ 29. Септ. 1706. овако говорећи: „Gens et populus Illyricus seu Rascianus, — per duellium conatum avertendorum causa, cum immortalis laude, nec sanguini, nec substantiae repercit,“ т. е. „Народъ Србскій, да бы бунтовничке подвиге осуетіо, са безсмертногъ славомъ, ни крви, ни иманя штедіо нів.“ Дакле судьбину Династіе Австрійске, мимогредъ да примѣтимо, Србљи су удвапутъ рѣшили: прво, као што смо на другомъ мѣсту видели, при Фердинанду I., кои се противъ Заполѣ, — и друго при Леополду I. и Іосифу I., кои се противу Ракоціе безъ помоћи Србске нигда одржали не бы. И уобште кадъ су се годъ Маѣари противу Цара оружали, Србљи су свагда на Царе-

*) Bartenstein S. 47: „Das Andenken der während der Rakocyschen Unruhen geleisteten erspriesslichen Dienste u. s. w.“

вой страни были и овой найважніе услуге указывали *). Па е и опетъ Правителство често за Срблѣ забораваляло и нѣи слабо цѣннити умело!

Кое в године Монастерлій умро, извѣсно незна се; но по свой прилицы 1707., ерѣ в те године Юлія 8. предано повелительство надъ войскомъ Србскомъ Мойсею Рашковићу, но не више ни подъ именемъ Начелногъ ни подъ Подначелногъ Войводе, него подъ именемъ Полковника Србске или Славонске народне миліціе: „Collonellus slavoniae nationalis militiae,“ подъ коимъ е насловомъ касніе (1739.) и Атанасій Рашковићъ съ войскомъ Србскомъ управляо **).

И тако съ Монастерліомъ угасила се, тако рећи, и последня искра політичногъ живота Србскогъ, и Срблѣ остану безъ свакогъ народногъ Поглавице и Управителя: сами себи оставлѣни, као зеленъ боръ у гори, као сырочадъ безъ отца и майке подъ стегомъ безсавѣстногъ тоторства! Политіка Нѣмачка

*) Bartenstein S. 47: „So lange die innerlichen Empörungen in Ungarn fortgedauert haben, das ist vom Jahre 1526 bis 1711. sind sie (die Serben) aller Orten, wo das Erzhaus die Oberhand behauptet, von demselben (wegen ihrer außerordentlichen Dienste) kräftigst geschützt worden,“ т. е. „Докле су годъ унутрашнѣ буне у Унгарској трајале: а то в одъ год. 1526 па до 1711., Срблѣ су на свимъ странама, гдѣ в годъ Австрійскій Дворъ овладао, одъ овогъ (за изванреднѣ услуге свое) яко защищавани были.

**) Мойсей Рашковићъ быо в пређе тога владаюћій Кнезь у Старомъ Влаху, кон в на особытый позывъ Леополда I. год. 1688. съ браћомъ своіомъ Іованомъ, Иліомъ и Міханіомъ, и съ многимъ народомъ у Сремъ прешао. Съдіо в у Шаренграду, гдѣ се и данасъ виде развалине двора нѣговогъ. — Атанасій Рашковићъ прешао в (са 1.500 наоружаны людій) у време другогъ изселенія Србскогъ подъ Патріархомъ Арсеніемъ IV. Іоанновінемъ год. 1737.

ишла в управо на порабощеніе Народа Србскогъ средствомъ постепеногъ укиданя свію повластица народны. Съ томъ в намѣромъ, у смыслу повелѣ одъ 20. Авг. 1691. *), и власть светскогъ поглавице саюзила са достоинствомъ Поглавара цркве у лицу Патріарха, потомъ Митрополіта. Міністеръ Бартенштайнъ држи, да в по свой прилицы и самъ Патріархъ Чарновиѣ много допринео къ томе, што в народъ Србскій остао безъ Войводе свога, съ намѣромъ можда томъ, да бы заслугу преселенія себи единствено и изключительно приписати могао, и да небы никаквогъ светскогъ човѣка поредъ нѣга было, кои бы славу и важность нѣгову умалити кадаръ было. Правителству в потомъ лакше было скинути Митрополіту съ мітре приденуту власть мірську, него скинути ову Войводи, кои разумѣва войну и има на руцы своіой голему войску, са киѣне челенке **). Зато Бартенштайнъ похваляе велике, дубокопронизателне Міністере Цара Леополда I., Графа Кинскогъ

*) Ut omnes ab Archiepiscopo tanquam capite suo ecclesiastico tam in spiritualibus quam saecularibus dependant, "т. е. „Да сви одъ Архіепіскопа, као свога цркве Поглавара како у духовнымъ, тако и у светскимъ стварма зависити имаю.“

***) Bartenstein S. 108: Es ist sehr gut gewesen, daß es hernach vom obigen Anerbieten (einen eigenen Wojwoden zu erwählen) abgekommen ist. — — Hierzu hat nach allem Vermuthen der erste Herübergetretene Metropolit, Arsenius Czernowich, wenig in der Absicht mit beigetragen, um das Versehen der erfolgten Herübertretung sich allein zuzuschreiben, und keinen Weltlichen an der Seite zu haben, der sein Ansehen verringern könnte. Dem Hof war, alles wohl erwogen, damit sicher nicht weniger als dem Metropoliten gebient, da man diesen durch alleinige Sperrung der Temporalien weit leichter, als einen kriegsverständigen und eine zahlreiche Mannschaft commandirenden General, leiten, lenken und im Saume halten kann."

и Штратмана, кои су Патриархову слабостъ и нерѣшительность баяги на ползу државе употребити умели; ерѣ осимъ многи други доказа, наводи онъ само то едно, да се подъ Войводомъ ово садашнѣ устроивѣ границе небы доиста нигда завести дало *). Све в то лакше было учинити подъ Митрополитомъ, као духовнымъ лицемъ, коме в потомъ (1763.) Правительство, кадъ му се тако хтело, и дану мирску власть одувело, ограничивши кругъ дѣлательности нѣгове единствено на дѣла црковна.

V.

Часть времена Исторіе Србске безъ Войвода.

(Одъ год. 1707 — 1848.)

По смыслу новодобывены привілегія и оновремены царски изясненія валяло в Србљи съ Войводомъ своимъ да су добыли особытый просторъ землѣ (territorium Войводовине) за себе, као еданъ сво-

*) Wartenstein S. 108: „Es ist an beiden erfahrenen großen Ministern Kaisers Leopold, an den Grafen Rinsky und Strattman höchlich zu loben, daß sie des Metropolitens Anständigkeit, so wie erfolgt, dem Staate zu Nutzen zu machen gewußt haben, um durch Eingestehung eines Theils dessen, was sothaner Anständigkeit gemäß war, die Nation von etwas abzubringen, was bei ihr anderwärts üblich, zugleich aber häufigen und weit wichtigeren Anstößigkeiten unterworfen ist, als man nimmermehr von einem Metropolitens zu befürchten hat. Wie dann, vieler anderer Beweise zu geschweigen, unter einem Wojwoden die jetzt nahmhaft verbesserte Einrichtung der Gränizer nicht wohl hätte zu Stande kommen können,“ u. s. w.

боданъ и самосталанъ народъ подъ круномъ Унгарскогъ, и у оно да су дошли къ овой одношенъ, у комъ в стаяла све до найновіегъ покрета народногъ Хорватска са Баномъ своимъ. И донста, Патріархъ в Чарновиѣхъ у томъ смыслу поступао, и искао одъ Леополда I. за Срблѣ Сремъ, Бачку, Славонію и пр. Тако и нѣговъ наслѣдникъ Митрополітъ Ісаія Діакониѣхъ захтевао в (као што смо на другомъ мѣсту видели) у писму своемъ одъ 4. Януар. 1708. на Цара Іосифа I. изрично, да се Срблѣ и по самомъ териториуму одъ Маѣара оддѣле, — уедно являюћи: да в по пріятію заповѣсти царске, коіомъ се заступници на будућу генералну кралѣвства Унгарскогъ Діету, такође и одъ стране Срема и Бачке позываю: двоицу одъ Срема, а двоицу одъ Бачке послати опредѣліо *). Изъ чега се види, да су Сремъ и Бачку у оно доба Срблѣ изключително обитавали и веѣхъ онда нѣкако фактічно за области свога териториално опредѣлити се имуѣгъ отечества, свое Войводовине, држали. Банатъ в онда іошѣ подъ Турцѣма быо. Далѣ у преднаведеномъ велеважномъ писму своемъ моли Ісаія Мудрый, да се Представници народа, како духовногъ, тако и светскогъ реда, и у будуће за свагда на Діете Унгарске съ правомъ столице и гласа позываю, како бы на истыма права и интересе народа свога заступати могли **). А вато желіо в

*) „Perceptis ben. S. C. R. Majestatis Vestrae mandatis, quibus ad generalem Regni Ungariae Diaetam inter reliquos ejusdem Regni et Partium eidem annexarum status et ordines, etiam Universitatis Syrmienensis, et Bacsiensis districtuum comparere jubentur. His igitur benignis mandatis homagiali ex obligatione satisfacturi, duos ex singulo praefato districtu eo destinavimus, debite comparituros.

**) „Ut nobis — sedes tum ecclesiastico, cum saeculari statui — in quibuscunque Regni Diaetis in per-

пређе свега, да се све одъ Леополда I. народу дароване привілегіе у цѣлости и безъ свакогъ ограниченія діетално у законикъ земаљскій ставе и тѣмъ права народна укврѣпе и обезбѣде *).

Но свему в томе ово особыта політика Бірокраціе Нѣмачке, ово Маѣарска граѣанска и црковна аристокрація на путу была. И зато праведна исканія Ісаіина остану неиспунѣна. Шта више околности се наскоро тако промѣну, да в Србинѣ крайнѣ порабощенія и пропасть свою веѣ, тако реѣи, очима гледао. Поредъ грдне збогъ народности мржнѣ и презираня **), наступе страшна релігіозна мученія и прогонства. Докле в Србска войска противу Ракоціини приврженца и Турака, противу Шпаньолаца и Француза храбро воююѣи, за спасеніе, славу и честь Цара и отечества драгоцѣну свою крвь проливала: дотле в Римокатолическо свештенство, съ потайнымъ Правителства попуштанѣмъ, све више и више о томъ настоявало, да царскимъ повелема обезбѣѣну слободу закона и вѣре дѣдова наши уништи и народъ Србскій на Унію приведе. Уніа в была омилѣна ідея Пра-

petuum concedatur, ut eatenus Privilegiis et Juribus nostris ibidem obveniendis invigilare valeamus.“

*) „Ut Privilegia nostra — — articulariter, una cum jam impetrandis, insimul, absque omni clausula — recipiantur.“

***) Wartenstein S. 39: Der ungarische Hofkanzler Graf v. Nadasdy ungeachtet seiner gegen die nichtunirten Sütyrier sonst bekannten großen Abneigung“ u. s. w. т. в. „Маѣарскій придворный Канцлеръ Графъ Надажди, несматраюѣи на нѣгову, према несединѣны Србали иначе познату велику мржню“ в т. д. И опеть 29: „Bei den meisten Ungarn sehr verhaßte Nation“ u. s. w. т. в. „Кодъ веѣе части Маѣара в р л о п р е з р е н н ы й народъ (Србскій)“ в т. д.

вительства Нѣмачкогъ *), коіой в за любовь оно савѣсть єдногъ вѣрногъ и многозаслуженогъ народа насилію, неправедной и неоснованой політики своіой, а често и самимъ непріятелима Династіє на жертву приносило. Ово су была гоненія люта и жестока, у живаць народа засѣцаюћа **). А результатъ быо е тай, да в народъ у крайномъ недоумльню своємъ више пута на оружіє устало противу мучителя и угнѣтателя своє. Тако год. 1718. букне у Хорватскоє явна побуна, проузрокована прозелітїзмомъ поунїатившегє тамошнѣгъ Епископа Юговића, но кою в наскоро Генералъ Хайстеръ вѣшто и мудро утишати умєо. Опаснїя в была буна одъ год. 1735. подъ Коловоѣомъ Петромъ Сегединцемъ, иначе Перомъ Капетаномъ; ерь оває, сакупивши войске до 7.000 людїє, по веѣоєй части изъ Бичешкогъ Округїя, хтеде на Арадъ ударати и Ракоцію, кои в нѣкадъ обѣћавао, да бы све правїце, одъ Нѣмаца укинуте, народу нашемъ повратїо, ако бы оває узъ нѣга при-

*) Самъ Бартиштайнъ, Міністеръ Іосифа II., одкрыва тайну ову на стр. 21: „Kaiser Leopold hat nicht mißkennt, wie er würnschlich es wäre, einst die herüber tretenden Illyrier zur Union-Annahme bereben zu können,“ т. е. „Царъ в Леопольдъ добро знає, колико бы пожелательно было. кадъ бы єдною преселивше се Срблѣ на Унію приволети могли.“ И опетъ на стр. 15: „Würde man sie (die Serben) menschlich und christlich halten, so könnte man auch hoffen aus ihnen Menschen und Christen, mithin stufenweise katholische Christen zu machen,“ т. е. „Кадъ бы се са Срблїма човѣчно и хрїстіански поступало, моглѣ бы надежда быти, да бы изъ нѣмъ люде в Хрїстіане, а тако постепєно Римокатолическе Хрїстіане направити могли.“

**) По речма самогъ Цара Карла: „cum insupportabili gentis Illyricae seu Rascianae praeiudicio et damno,“ т. е. „Са неподносимымъ народа Србскогъ уштрбомъ и штетомъ.“

стао, — у Унгарску натрагъ повзати. Но и овај неправеднымъ и недостойнымъ поступанѣмъ изнуженый покретъ народный слѣдуюће године срећно утишасе, а поменутый Перо Капетанъ са іоштъ тронцомъ, кон су съ нѣме предначили, дрзновенѣ свое у Будиму главомъ плати *).

Но зато гоненія вѣроисповѣдателна непрестану и наши су имали іоште многу горку чашу да испію. Римокатолицы су радили противу Србаља ово јавно, ово преко нѣовы собствены Епископа, као што су были у Хорватској Павле Зорчићъ, Борѣе Юговичъ (о којой в двоицы већъ была рѣчь), и Рафаилъ Марковићъ, издавце народа и цркве свое, кон су Уни противне Свештенике Србске у гвожђе окивали и у тавницу бацали, гди су ови већиномъ одъ гладѣ и муке поумирали. Међу оне многе, кон су за вѣру православну животъ свой положили, счислявасе и оновременый Лепавинскій Игуманъ Кондрать, кога су царски воиницы, за нѣмъ у потеру идучи, у оно магновеніе, кадъ в богослуженія ради у цркву ступао, на самомъ прагу одъ црквены врата изъ пушка убили **). Све в ово мило и по вољи было оновременомъ тамошнѣмъ Заповѣднику, царскомъ Генералу Графу Петаціи, кон в и самъ, по тайнымъ упутствіама ***), вѣрне Свештенике Србске до ада

*) Г. ц. кр. пенз. Капетанъ Остоичъ, кон сада у Карловцы обитава, увѣравао ме в, да споменъ овогъ покрета народногъ іоштъ и данасъ живи кодъ народа у пѣсми о Перѣ Капетану, кою в онъ іоштъ у дѣтнству своемъ у Хорватској одъ пука приио, но одъ коѣ іоште само нѣколко стіхова памти. — Одъ какве ли су важности наше пѣсме народне и по овоме судећи!

***) Slavonien u. z. Theil Croatien v. Caplović S. 21 — 25.

***) Wartenstein S. 76.: „Graf Petassy ließ sich jedoch dadurch nicht abhalten, auf andern meistens durch geheime

Бога злоставіо, у тешко гвојђе окивао и батинама немилнице біо *), — кои е год. 1753. Монастырь Марчу одъ наши, по вышемъ налогу, на силу Бога отео и Уніятима предао, и кои е напоследакъ и еданъ патентъ противъ свію народны, крвлю заслужены привілегія одъ стране свое объявити дрвнуо.

Ово лукаво и непоштено съ народомъ нашимъ поступанъ ніе могло имати добра слѣдства. Народъ крайнѣ огорченъ скочио е и опетъ (23. Јануар. 1755.) на ноге юначки за обрану повређены права свои. Побуна ова, као оганъ електрическій, разпростресе по народу. Савъ Вараждинскій Генералатъ, па после и сва остала Хорватска, Славонія са Сремомъ и цѣло грдно Бихарско Окружіе — дигло се листомъ на оружіе! Овай покретъ народный могао е бити у оно време врло опасанъ за Династію, да ніе за време — іоштъ исте године — сређно осуећенъ быо, и да ніе за рукомъ пошло на царску придобити страну и оне, кои су у покрету томъ найвише участвовали. —

Briefwechsel unterstützten Wegen den Nationalisten weß zu thun u. s. w."

- *) Wartenstein S. 76. und 88. На истомъ мѣсту казуе Бартиштайнъ, како е Графъ Петаціи четырь Србска Свештеника, која су у Жумберачко окружіе, да тамо дѣцу свога закона крсте, ступила была, у тежке тавнице затворио и како може бити мучіо подъ тымъ нечувенымъ изговоромъ, да се земля тамошня поуніятила, дакле да несмѣ Србинъ не-Уніятъ на ню ступити! А на другомъ опетъ мѣсту еданъ уніятскій Попъ везао е Србскогъ Свештеника, што е овај матеръ нѣгову на самрти причестио, као коня у шталу за ясла и натерао га, да изъ овы еде и піе и пр. Ово са Србљима поступанъ самъ Бартиштайнъ называ: „Mit der christlichen Sanftmuth nicht vereinbare Verfolgungen und unmenschliches Verfahren.“

У слѣдству члена 18: 1741. укине Правителство на десетъ година касниѣ Моришку и Потиску военну границу и стави оба ова окружїя подъ грађанско управлїя Маѣарске. Ово в Србљина одвећ противно было; връ су они у томе осѣтили подопаванъ автономїе народне, осѣтили пропасть свою. Они нису прешли у царске области као ускоцы или бѣгунцы *), но прешли су, као што смо горе видели, съ оружїемъ у руцы, као Саюзници Цара противу общтегъ непрїателя вѣре Хрїстіанске и то подъ условїама, достойнымъ храброгъ, юначкогъ народа. У новонзвваномъ отечеству своемъ као Граничари, стовїи по политїчно-адмїнїстратївној струцы непосредствено подъ Бечкимъ Правителствомъ, по струцы военной подъ своимъ Капетаньма и Вице-Капетаньма, а у судейскимъ и адмїнїстратївнымъ одношеньма подъ управомъ свои собствены Магїстрата, — образовали су они на свакиј начинъ нѣко особито тѣло политїческо **). А онда в милїція заузимала савъ Банатъ све до Мориша и Тисе, савъ Сремъ са дольномъ Славонїомъ и Бачку до саме Бав и Суботице, и тако в народъ Србскїй готово савъ скупа подъ одномъ адмїнїстраціомъ быо. Зато су право имали Моришки и Потиски Србљи, што нису хтели

*) Wartenstein S. 25: „Es war nicht mehr darum zu thun, vertriebene Flüchtlinge auf- und anzunehmen, oder ihnen einige Gründe einzuräumen, sondern ansässige und zum Theil vermögliche Leute, die in ihrer Religionsübung nicht gestört wurden, zu bewegen, daß sie mit Gefahr Leibs und Lebens, Habe und Guts aus der türkischen Botmäßigkeit in die hiesige herüber treten möchten.“

***) Wartenstein S. 40: „Die Militares, welche die Grängen bewohnten, sind weder unter den Comitaten begriffen, noch der Jurisdiction des Königreichs Ugar garn unterworfen.“

оружіе свое са поданичествомъ Маѣарскимъ да за-
мѣну, и тако себе одъ остале браће свое да одцѣпе.
Но Правительство остане при заключенію своє не-
поколебимо, и тyme проузрокує, да нѣи 30.000
(други веле 100.000, овамо разумѣваюћи и оне друге
изъ остале мѣста Унгарски), премда съ тужнымъ
срдцемъ растаюћи се са новымъ отечествомъ, крвлю
нѣиовомъ изкуплѣннымъ, но кое изъ преднаведеногъ
узрока, кое пакъ збогъ нечувены гоненія за вѣру
принуѣены, подъ предводителствомъ Капетана Те-
келіє и Хорвата исселесе у православну землю Рус-
сію, гди одъ Кієва па до Очакова спустивши се,
осную тако названу Нову Србію год. 1751 *). Што
се пакъ томъ приликомъ нѣи савъ народъ Србскій у
Руссію исселио бы, то се има приписати едио оно-
временомъ Митрополіту Ненадовићу **).

Овакови догаѣи морали су у Австрійскомъ Ка-
бинету озбилъску бригу побудити. Правительству нѣи
шло у рачунъ, да све оне користи, кое е політика
и економія државна одъ многолюдногъ народа Срб-

*) Новонаселѣннымъ у Руссіи мѣстима надену Срблѣи
имена оны мѣста, изъ кои су се доселили были,
као: Чанадъ, Печка, Чонградъ, Вршацъ, Ковинъ,
Панчево, Земунъ, Сланкаменъ, Каменница, Вуко-
варъ, Мартоношъ, Канѣжа, Сента, Бечей, Феу-
дваръ, Мошоринъ, Сенттомашъ, Сомборъ, Субо-
тица, Вараждинъ, Глоговацъ и пр. Године 1760.
заведу Срблѣи подъ своимъ Генераломъ Хорва-
томъ свою собствену Канцелларію у Петербургу.
Текелія постане Генерал-Фелдцайгмастеръ кодъ
Русса. Одъ год. 1756. — 1763. воевали су ови Но-
во-Србѣи подъ заставомъ свогъ новогъ Цара, у са-
ую съ Австріомъ, противъ Прайза; имали су петъ
региментіѣи пѣшака и едну регименту коняника. —
Кажу, да одъ овы Ново-Србала происходи и Князь
Паскѣвнѣиъ, Фелдмаршалъ Руссіѣискій,

**) Wartenstein С. 131.

ПОСТАВЪ И ДѢЛОВА.

И при свемъ томъ, што су толике увреде и неправде трпѣти морали, и свуда и у свачемъ заповсяни бывали, Србљи су и опетъ у смыслу уговора свои Двору вѣрне и полезне услуге воѣне чинили. Съ новимъ преселеніемъ народа подъ предводителствомъ Патріарха Арсенія IV. Іоанновића

Шакабента (1737.) знаменито приумножени, воввали су они противу свію неприятели Дома Австрійскогъ у свако време, и показывали су се увѣкъ храбри и поуздани. Марія Тересія потврђуюћи (1743.) привилегіе Србске, вели, да су се Србљи храбри и дрзновени показали и у Баварској, Ческой и Италиі *). Уобште бывали су Србљи у сви ратовы Австрійски и противъ Турака до 1788., и противъ Француза одъ 1793. — 1815. И данашњимъ даномъ у Италиі за цѣлокупность Монархіе Австрійске воюю храбро Србљи Граничари. А соразмѣріе, по комъ воєнна граница у одношенію къ другимъ народима Монархіе Австрійске у садашњѣмъ рату Италијанскомъ учествує, може намъ служити за осмотреніе свію пређашњи. Воєнна граница износи $\frac{1}{25}$ део жительствова цѣле Монархіе, а $\frac{1}{5}$ део воєнства у Италиі (160.000 якогъ) чине Граничари! Па јоште сада се ниве увело толико воєске изъ границе, колико н. пр. у време Австрійскогъ наслѣдногъ рата, кадъ е у воєски одъ 300.000. было 100.000 Граничара, готово самы Србаля. Какво ли е соразмѣріе народностій было у воєнству у време Турскогъ рата подъ Јосифомъ II., када самъ овога Міністеръ Бартнштайнъ свѣдочи: да е Србаля, кои е пре истогъ рата најманъ полдругій миліонъ на брою было, у рату томъ толико изгинуло, да ће много година проћи, докле и опетъ у оно станѣ дођу, у комъ су пре рата (1787.) были **).

*) „Idemque populus (Rascianus), contractis ex Regno Hungariae, Croatiae et Slavoniae in magno numero armatorum copiis bene instructus et militaribus requisitis proprio aere comparatis debite provisos ad exercitus nostros in Bavaria, Bohemia et Italia locatos, contra hostes quoscunque fortiter et strenue militaverit etc.“

***) Wartenstein Worr. XXV., S. 143 und 144. Царски су Генерали на најопаснѣмъ мѣста свагда Срблъ коман-

И Правительство е признавало свагда у кривимъ овимъ жертвама велике народа Србскогъ о себи заслуге. Но ово голо признаніе была е досадъ Србљима сва награда за заслуге нїіове! А Србљинъ никакве друге за усрећенъ свое награде нїе тражио, него то едно, да и Царевина своју часть уговора испуни, и привілегіама народнимъ обустављну животну крѣпость и дѣйство поврати. Срѣ неимаюћи свой собственыи територіумъ, ни вышу сферу правленія и заступничества свога, нису могли Србљи нигда до пунолѣтности, ни правоъ політическогъ живота доћи.

И Правительство е важность околности ове добро разумѣвало. У нѣчемъ е готово было одъ свога и поустити. Оно е увиѣдало, да е неправо за Србљ, да они као еданъ за себе народъ немаю представничества свога кодъ Монарха, кое бы тегобе нїіове до престола доставляло, и по правди у рѣшаваню овы участвовало. Ствари Србске быле су смѣшане съ маѣарскимъ и съ овима заедно Нѣговомъ Царскомъ Величеству на рѣшеніе доставляне. А ако е Митрополітъ, као Архіпастырѣ народа и Поглаварѣ цркве, хтео за народъ што да ради, то е могао само средствомъ представленія чинити, на кое се искало свакій путь извѣстіе одъ Маѣарске Канцеларіе, па ако имъ се свидило, да представленіе нѣгово уваже и на основу тога рѣшеніе донесу: то е и опетъ испуненъ овога зависило одъ Маѣара, кои су привілегіе Србске свагда трнъ у оку быле, и кои

двѣрали и лакше имъ е было прегорети сто Србаля, него едногъ Нѣмца или Маѣара — као што самъ Бартиштайнъ на послѣдномъ мѣсту казуе: „Man trägt weniger Bedenken, deren Untertan zu sein, als einen Deutschen, Ungarn oder Walonen der Feindesgefahr auszusetzen.“

су Срблѣ за опасне госте и гола орудія дворске політике сматрали *).

Зато в баяги Правительство за нужно нашло, управляѣ Србски дѣла одъ Маѣарски оддвоити и таково повѣрити едномъ особытомъ на тай конаць установлѣномъ (1760.) дворскомъ дікастеріуму, подъ именовъ: Србскій придворный Одборъ (*Deputatio Aulica in Illyricis*), но у комъ ни едного Србљина было нѣ! Тако в выше правленіе Србско и опетъ у странымъ и то маѣуйскимъ рукама было. У Осѣку преѣе іоштъ установлѣна (1752) Србска Комміссія стави се садъ у саюзъ са предпоменуемымъ Србскимъ придворнымъ Одборомъ, коегъ в Предсѣдатель быо Баронъ Бартенштайнъ, Писатель вишепута наведеногъ дѣла о Србљима, потомъ Міністеръ подъ Іосифомъ II.

У ово в време Митрополітомъ быо Павелъ Ненадовићъ, кои в са Нѣмцыма и політикомъ нѣювомъ много посла и яда имао. Народъ в желію едномъ на чисто доѣи, како са тымъ своимъ привілегіяма стои. Ненадовићъ измоли (1768) одъ Маріе Тересіе допуштень, да се Саборъ народный држи, и на нѣму како о томе, тако и о прочимъ народнымъ стварма посавѣтуе. У слѣдству овы саборны савѣтованя изыѣе (1770) царскій регламентъ привілегія Србски, но кои ни издалека незадовольи Срблѣ. Зато у Синодима 1774 и 1776. захтевали су они, да се истый Регламентъ на свакій начинъ поправи. На то изыѣе другій регламентъ год. 1777., по коемъ садъ укине се горепоменуемый придворный Одборъ Србскій и дѣла нѣгова доѣу на Унгарску Канцелларію **). Но и

*) У предговору истогъ дѣла на стр. VI.

**) У истомъ предговору на стр. XVI: „Daß die Kaiserin die den Südriern bewilligte Hofstelle selbst aufhob, geschah aus Nachgiebigkeit gegen die Ungarn. Ihr angebetetes

овай другій регуламентъ проузрокуе многе неповольности и буненѣ по народу, кое поводъ даде, те год. 1779. изыђе познатый, све до найновиѣгъ покрета народногъ (1. Мая 1848.) у важности бывшій Рескриптъ изяснителный (Declaratorium Illiricum), у комъ су намъ Нѣмцы протолковали привілегіе наше онако, како су они хтели, и како е по нѣи болѣ было. И зато се у истомъ Рескрипту ништа о привілегіалномъ станю народа Србскогъ неговори, но само о клиру и реду нѣиовомъ.

Съ Леополдомъ II. истомъ указало се сунце болѣ будућности за Срблѣ. Онъ се свакомъ приликомъ показывао као найвећій покровитель и благодѣтель народа Србскогъ. Онъ е многе одъ Србаля, да бы у явна дѣла већій упливъ имати могли, у редъ племиѣа Унгарски подигао. Онъ е првый Митрополита и Епископе наше на Унгарску діету одъ год. 1790. позвао и обѣао, да ће се на истой діети имати рѣшити, на кои начинъ да буде народъ Србскій у будуће преко Посланика свои представлянъ (репрезентіранъ), и како да се држе Србски народни Сабори. Онъ е по среѣной політики своіой установіо (5 Марта 1791.) Србску придворну Канцелларію, и тако и опетъ оддвоіо Србска дѣла одъ Маѣарски. На послѣдакъ подъ нѣиме у присутству Фелдмаршаллайтнанта Шмідфелда, као царскогъ Коммессара, држанъ е (одъ Септ 1790 и 1791.) онай славный Тамишварскій Саборъ, еданъ одъ найзнаменити сабора народны, на комъ се о томе найвише радило,

Rex Theresia konnte ihnen dieses Opfer nicht versagen — —", т. е. „А што е Царица установлѣный за Срблѣ придворный дікастеріумъ сама укинула, то се догодило изъ поуштана према Маѣара. Нѣиовъ обожаваный Rex Theresia (Краль Тересія) немогаше нѣи ову жертву одказати.”

да се у смислу привілегія наши політеска слобода и самосталность народа Србскогъ подъ скиптромъ Австрійскимъ изрече, и извѣстный просторъ землѣ народу Србскомъ опредѣли. Ово е было прообразованіе (praefiguratio) Майске Скупштине и данашнѣ Войводовине наше. Међутымъ Леополдъ II. умре и са собомъ найлѣпше надежде Србске у гробъ однесе.

Наслѣдникъ нѣговъ Францъ I. већъ нѣ имао ту намѣру са Србљима. Мађари су и М. Тересію навели были, да е придворный Србскій Одборъ укинула; па тако су и сада бургіяшили све дотле, докле годъ ни су и Канцелларіи Србској списали за душу. Да бы народъ нашъ автономіе свое коначно лишили, установе они часпре de nobis sine nobis законъ 27: 1791., коимъ прогласе Срблѣ за праве и несумнѣне грађане Унгарске, и да могу прибављати добра и носити сва званія у Унгарској и присаюженнымъ странама. У слѣдству овогъ закона дакле укинесе (Юнія 4. год. 1792.) Србска придворна Канцелларія, као излишна, и дѣла нѣна дођу и опетъ на Унгарску Канцелларію. А Србљи, неимаюћи никаквогъ средства помоћи, морали су на све то ѣутати, и трпѣти. На нѣко успоковнѣ нѣово донесе се и другій законъ 10: 1792., коимъ се обѣжавало, да ће одма, како се Канцелларія Србска укине, нѣки између восточногъ закона люди, у којима се изыскивана свойства налазе, кодъ Канцелларіе Унгарске, као и кодъ мѣстоваступаюћегъ Кралѣвскогъ Совѣта намѣштени бити. Но ово е само обѣжано было, па е при томъ и остало, као што имъ е данашній Светѣйшій Патріархъ Іосифъ на дѣти год. 184³/₄ явно у очи казао, и застыдіо їй.

Подъ Фердинандомъ I. Мађарштина е сасвимъ отела была махъ и већъ явно челюсти дизала про-

тиму свію остали народностей. По закону 1840. VI. §. 7. имали су Србљи по црквама своимъ матрикуле (протоколе крещаемыхъ) не више на своемъ црквенославенскомъ, но на Маѣарскомъ езыку водити. И овай су законъ наши преосвештени Митроносцы у Бачкой и Банату, веѣъ свуда (даравно осигъ воєние границе,) и у животъ увели были. По другомъ опетъ истогъ закона §-фу (одъ године 1840. VI. §. 8.) нико нѣ могао быти Парохъ, Капеланъ или Діаконъ; ко нѣ Маѣарски знао. А изъ закона 1843/44 III. у смотренію слободногъ прелазка изъ едне вѣре у другу, Србљи су явно ивключили, и тако Калвініма и Лутеранима запоставили. Текъ каснѣ ивишло е у томъ предмету царско рѣшеніе съ недостойнымъ ограниченѣмъ. На послѣдку предлагали су Маѣари явно на діети 1847/8, да намъ и кнѣиге наше црковне на маѣарскій езыкъ трошкомъ државнимъ преведу, како бы потомъ ове са преводима Маѣарскимъ, на подобіе Матрикула, замѣнити могли.

VI.

В А С К Р С Ъ

В о й в о д о в и н е С р б с к е ,

Австрійске Сербіе.

(1. Мая 1848.)

Одъ Тамишварскогъ народногъ Сабора па до Карловачке преславне Майске Скупштинѣ, протекло е пуны педесетъ и осамъ година. За цѣло то време, време трилѣня, угушенъ е быо гласъ храброгъ, многоваслуженогъ народа Србскогъ. Еръ нѣ было мѣста, на комъ бы Србљи као народъ ступити

и стогодишњимъ своимъ лютимъ ранама лѣка потражити могли. Народни Сабори одъ год. 1837. и 1842. ограничени су были единствено на изборъ Митрополита; на њима се дакле ништа о стварма народнимъ не радити могло, ни смѣло. Угасила се на коначъ и послѣдня тиняюћа искра политическогъ живота нашегъ. И Маѣари су насъ, унуке Душана, не више народомъ, но пасмомъ и фйтомъ называли. Тако се чинило, као да су све околности у савакљѣтїю противу насъ, и да насъ нигда сунце заслужене бољѣ будућности огреяти неће. Србинъ не могао напредовати ни при најбольој вољи и ревности својој; онъ е осуђенъ био на вѣчиту борбу противу оны неизчетны препона, коє су му обуставляле религионо и душевно нѣгово образованѣ, као и развитакъ материалногъ му живота, у коємъ лежи знакъ величїе народа, условїе за испуненѣ найвышегъ начела свакогъ народногъ живота, народногъ благостаня.

Но общти, на западу Европейскомъ появивши се политїчни покрети допру и до нашегъ милогъ, юначкогъ народа. Догаѣан у Паризу, Берлину, Бечу и Пешти-Пожуну, као потресуюћи и изазиваюћи примѣри и нѣга су изъ дубокога сна пробудили, освѣстили и извели на дично полѣ рата за право и свѣтлость. Такови тренутцы у народномъ животу опредѣлени су за утемелѣнѣ благостаня и праве среѣе народне.

Сви су народи, и сограѣани простране Монархїе Австрїйске искали одъ Цара нова права, права нигда преѣе неуживана, сходна достоинству нѣвоємъ, сходна духу и захтеваньма напредуюћегъ времена. Они су искали, а Царъ имъ е давао. Бли дакле могао при таковымъ окрестностима еданъ само нашъ добрый народъ и надалѣ у пассивномъ своємъ става

остати, и пустити, да другій еданъ прадѣдскомъ неподносимомъ гордошћу надменный народъ, кои е іошть и пређе на нѣга оштріо зубе, садъ о нѣму безъ нѣга располаже? да се диже на гробу нѣгове самосталности, чести и поштены? да му пакостнымъ упливомъ своимъ препятствуе развитакъ явногъ и дружтвеногъ живота нѣговогъ, на кое одъ самогъ Бога право има?

Избрани народа мужеви употребили су сву снагу срдца и духа на то, да овомъ одъ Бога даномъ приликомъ, какву столѣтія упамтила нису, избаве свой погаженный презрѣный народъ. И доиста они су похвално рѣшили задатакъ свой.

Крѣпость привілегія и уговора, подъ коима е народъ Србскій съ Патріархомъ своимъ Чарновикемъ у ове стране прешао, обустављена е простомъ физическомъ силомъ, безъ моралне власти и снаге. Народу е Исторія нѣгова, комедія преваре, предложена была. И свемогућій гласъ народа на Майској Скупштини уліо е привілегіяма животъ, и дао писмену духъ.

На Майској Скупштини оживи име Патріарха Србскогъ у лицу Карловачкогъ Архіепіскопа Іосифа Раячића, оживи староисторическо достоинство Войводе Србскогъ у лицу

11. Стефана Шульчикца Вишеза.

И тако съ овимъ дичнымъ именовъ започинѣсе нова епоха у Историі Србској, за кою вѣштый и безпристрастный Списатель у свое доба оскудѣвати неће.

У Панчеву 5. Дек. 1848

Д О Д А Т А К Ъ.

I.

Народна заключенія одъ 1-а и 3. Мая 1848.

Године 1848. дана 1. Мая држанъ е у Карловцы по обште появльной жељби народной одъ Нъгове Ексцелленціе Архі-Епископа Карловачкогъ и Митрополита Јосифа Раячића заказаный Србскій Народный Саборъ, састоеій изъ опуномоћены Представника цѣлогъ Србскогъ Народа у Хрватској, Славоніи, Бачкој и Банату, и осталој Унгаріи живећегъ, у комъ е слѣдуюће заключено:

Народъ Србскій подъ избраныи овомъ приликомъ Предсѣдателъмъ, Нъговомъ Ексцелленціомъ Господиномъ Јосифомъ Раячићемъ, Архі-Епископомъ Карловачкимъ и Митрополитомъ; Народный Саборъ започевши, са жалоску се опоминюћи неправде, коя му е тымъ учинѣна, што е достоянство и чинъ поглавице Народа Србскогъ, Войводе, и достоянство Патріарха Србскогъ у Аустрійскимъ Државама, противъ учинѣны съ Домомъ Аустрійскимъ, као Владателъмъ Унгарске и сдружены Кралъвина, уговора, укинута; и осећаюћи, да му е собственный Поглаваръ за политично управлянъ нужданъ и да е право, да се Митрополиту нашемъ старо достоянство Патріарха поврати, прогласіо е

1. То право свое, и потоме е Нъг. Ексцелленцію Гдна Јосифа Раячића, Ар-

Наставивши дана 3. Мая Народный Саборъ своя дѣлания, опредѣлю е далѣ :

Осећаюћи, да ни еданъ Народъ позыву природногъ свогъ опредѣленя за доста учинити, и достоянству Народногъ свогъ персоналитета складно се развити и изобразити неможе, ако се све препоне, кое га у той одъ природе наложеной му дужности напредованя и усавершенствованя сметаю, неукло-не, и све вериге, кое га као Народъ, имаюћи свой языкъ, свою Історію, прошлость и будућность, вежу, неразреше, изяснюе се

2. Србскій Народъ за Народъ политично слободанъ и независанъ, подъ Домомъ Австрійскимъ и обштомъ Круномъ Унгарскомъ.

Сматраюћи на уговоре Народа Србскогъ съ Домомъ Австрійскимъ и Круномъ Угарскомъ учинѣне, и држећи, да се дана Народу права безъ нарушеня исты уговора укинуги немогу, и да е за постоянѣ и утврѣенѣ владелскогъ престола найвећій емацъ лю-бавъ и приврженость Народа, коя се

само испуненѣмъ обеѣаны Народу права и распространенѣмъ слободѣ, у духу времена обдржати може, желя в Народа Србскогъ, да се

3. Сремъ съ границомъ, Бараня, Бачка съ Бечейскимъ Диштриктомъ и Шайкашкимъ Баталіономъ, и Банатъ съ границомъ и Диштриктомъ Кикиндскимъ за Србску Войвововину прогласи.

Као што ни едно тѣло наравномъ свомъ опредѣленю складно развити се не може, кадъ су му удови разделѣни, и као што ни еданъ удъ тела нѣ на корысть, него управо на штету телу, ако нѣ на свомъ природномъ мѣсту: тако ни еданъ разкомоданъ Народъ неможе се ни матеріално, ни душевно, ни политично развити, докъ се у еданъ Народъ нестопа, едно државно тѣло на темелю еднакости неоснуе, зато

4. Политичный Савезъ Войвововине Србске съ Тровдномъ Кралѣвиномъ Хорватске, Славоніе и Далмаціе на темелю слободѣ, и еднакости признае съ тымъ, да се условія овога савеза на истомъ темелю израде и у животъ приведу.

Држећи да е нужно, да се по начелама изречене слободѣ, независности и државногъ Савеза Войвововине Србске съ Тровдномъ Кралѣвиномъ Хорватске, Славоніе и Далмаціе подъ Кру-

номъ Унгарскомъ наша меѣусобна одношеня опредѣле, найменовао в Народный Саборъ

5. Еданъ Одборъ, даюѣи му пуну власть у име Народа, уставъ предречены одношеня израдити и за потврѣнѣ Народномъ Сабору предложити, све нужно и потребно за постигнуѣ горе изречене цѣли и намере располагати, — Народный Саборъ у свако доба по потреби и околностима времена сазвати, и еданъ постоянный одборъ одъ неколико лица измеѣу себе изабрати, кои ѣе непрестано овде се бавити, желъ и теготе Народа примати и за Народный Саборъ у редъ доводити.

Одборъ се тай састои изъ слѣдеѣи особа:

Андр. Бирра, изъ Вуковара, — Райѣъ, Парохъ изъ Сивца, — Ник. Путникъ, Капетанъ изъ Шайкашкогъ Баталіона, — Гавр. Николиѣъ, изъ Бурѣева, — Петаръ Томашевиѣъ, изъ Ст. Бановаца, — Пав. Георгіевиѣъ, изъ Винковаца, — Борѣе Новиѣъ, изъ Каменице, — Моловиѣъ, изъ Руме, — Триф. Младеновиѣъ, изъ Ирига, — Свет. Милутиновиѣъ, изъ Субботице, — Петаръ Стоишиѣъ, изъ Сенте, — Деспиниѣъ, изъ Ковина, — Ник. Томашевиѣъ, изъ Кленка, — Георг. Бурковиѣъ, изъ Оссека, — Мойс. Георгіевиѣъ, изъ Оссека, — Тома Димиѣъ, изъ Томашеваца, — Мих. Крестиѣъ, изъ Титела, — Теод. Сарайлиѣъ, изъ Жабля, — Крестиѣъ, изъ Загреба, — Кост.

Ювановићъ, изъ Митровице, — Геч.
Димићъ, изъ Баваништа, — Стеф. Ри-
стићъ, изъ Карловаца, — Алекс. Сто-
ячковићъ, изъ Карловаца, — Сим. Ра-
динъ, изъ Новасела, — Мар. Дракулићъ,
изъ Ченте, — Евг. Арсенивићъ, изъ Ор-
ловата, — Стеф. Бекићъ, изъ Перлеза,
— Юв. Станковићъ, изъ Фаркаждина,
— Ђорђе Варсанъ, изъ Панчева, — Гг-
нятовићъ, изъ Чобанца, — Юв. Суббо-
тићъ, изъ Пеште, — Ђорђе Стояко-
вићъ, изъ Пеште, — Коићъ, изъ Будима,
— Юв. Хаджићъ, изъ Новогсада, — Алекс.
Костићъ, изъ Новогсада, — Ђорђе Стра-
тимировићъ, — Иванчевићъ, изъ Карло-
ваца, — Васа Кавићъ, изъ Петринъ, —
Васіліевићъ, изъ Оршаве, — Ђорђе Пан-
телићъ, изъ Земуна, — Недельковићъ,
изъ Белецркве, — Ђорђе Мушицки, изъ
Ст. Томаша, — Манойловићъ, изъ Ст.
Томаша, — Ђфта Васићъ, изъ Црепае,
— Петаръ Нинковићъ, изъ Буковца, —
Арс. Коларскій, изъ Србске Банат. Ре-
гimente, — Дим. Завишићъ, изъ Срб-
ске Банат. Регimente, — Гаврилъ Пи-
саровићъ, изъ Шайкашкогъ Бат.

Осећајући найискренію и найисти-
тію любовъ спрофу Влашкогъ На-
да и сердечно се радујући свакомъ
предку нѣине Народности и желѣи,
и нѣинъ Народъ постане Народъ и
се успореди са другимъ Народима,
если овай Србскій Народный Саборъ,
смо мы Срби као нѣина верна и пра-

за браћа дужни нѣи у иѣиномъ народномъ препороѣену подпомагати, очекујући исту узаймну любовь одъ нѣи; зато одъ нашегъ Краля молимо

6. Да се Влашка народна самосталность у духу слободѣ, у духу народности осыгура.

Опредѣливши одборъ, кои ће по околностима времена Народный Саборъ сазвати, опредѣлюе се, да се

7. Заказанный за 15. Мая т. г. Србскій Народный Саборъ одложи.

Имаюћи Народъ Србскій подпуну и неограничену власть съ народнимъ добромъ своимъ располагати, и знаюћи, да се Народна дѣла безъ трошка одправляти немогу, опредѣлюе се

8. Да предреченый Одборъ у согласію са Нѣг. Светлости Србскимъ Патриархомъ и Народногъ Фонда Ассистентима, има власть потребну сумму новаца изъ Народне кассе дићи, съ тымъ условіемъ, да се рачунъ о изданомъ новцу Народномъ Сабору после преда, и да се новацъ само на найнужднія дѣла целогъ нашегъ Народа тичућа се опредѣли.

Желећи ове наше желѣ у животъ привести, дае се

9. Истомъ Одбору власть, да у споразумѣнію са Нѣг. Светлости нашегъ Патриарха еданъ одборъ изъ целогъ на-

Примивши съ радосѣу позывѣ на-
е Славенске браѣ пѣз Ческе, у комѣ
асѣ на обште вѣѣ слабенски у Ау-
трии живеѣи Народа, у Златный Прагѣ
ради споразумлена обшты наши сла-
венски интересса позывлю, дае се далѣ

10. Истомѣ Одбору власть, да
еданѣ одборѣ одѣ стране нашегѣ На-
рода за то вѣѣ наименуе, кои ѣе ин-
терессе нашегѣ Народа тамо засту-
пати.

II.

*Изѣ прошокола Скупштинѣ Народа Вой-
водинѣ Србске месеца Септемврѣ и Ок-
томерѣ год. 1848. у Карловцы држанѣ.*

V. Засѣданіе, 1ого Октомврѣ 1848. у Кар-
ловцы држано.

Членѣ 23. Ако бы се, као што
се надамо, по окончаномѣ народномѣ
рату овомѣ пацификація чинити имала
са владѣніемѣ Аустрѣйскимѣ, Унгар-
скимѣ и саюзнице наше Трѣвдинѣ
Кралѣвинѣ, то Скупштина ова по ду-
жности своей и о томѣ попеченіе има-
юѣи, сачиненіе условія те пацифика-
ціе, на основу заключенія народне
Скупштинѣ 1. и 3. Мая о. г.

Поверава верховнимѣ поглавар
Скупштинѣ, Нѣговой Светости Г

спон. Патріарху и Нѣговой Светлости Г. Войводи на тай начинъ, да ако бы по нужди и обстоятелствама одъ заключенія 1. и 3. Мая у нечему попустити ил' одступити требало, Они условія та нова народной Скупштини предварително управо тога ради сазвати се имаюћой, ради одобренія предложе.

III.

Изъ записника Сабора Троедне кралѣвине Далмашинске, Хервашке и Славонске, 5. и слѣдећи мѣсеца Лижня (Юнія) и Сериня (Юлія) дана године 1848 држаногъ.

Чланакъ VII.

О савезу Войводине Сербске са Троедномъ Кралѣвиномъ.

Желъ и захтѣваня Сербскогъ у новоустроенной Войводовини Сербской живећегъ Народа по едномъ подъ предвођенѣмъ Нѣг. Свет. Патріарха Јос. Раячића изасланомъ Сербскомъ одбору Сабору овомъ саобћена и у томъ састоећа, да Троедна Кралѣвина ова у тесный политичный на темелю слободе и савршене еднакости основаный, Войводину Сербску са Троедномъ у едно чверсто державно тѣло стапляюћій савезъ ступивши, и Сербске желъ и захтѣваня, наиме: потверђенѣ Войводине Сербске и Срѣма съ Границомъ, Баранѣ, Бачке съ Бечейскимъ Диштриктомъ и Шайкашкимъ баталіюномъ, и Баната съ Границомъ и Диштриктомъ Кикиндскимъ састоеће, потверђенѣ Патріархе и Войводе, признанѣ независимости и слободе Народа Серб-

Корушка, Истрия и Горица да се у ближній савезъ съ овима Кралъвинама метну.

11. Да народъ троедне кралъвине Пожешку, Веровитичку и Сремску Жупанию, као и граничарске регименте, Градишку, Бродску и Варадинску, подъ именовъ Дольне Славоніе, познате, — неманъ и котаре, Рѣчкій, Бакарскій и Приморскій или Винодолскій сматра као цѣловитый діо Троедне Кралъвине, и да ће ихъ као свое супротъ свакомъ макаръ коѣга противника насертаню крѣпко чувати и бранити.

Чланакъ XXIV.

О предузиманю свою дѣла у заедини са
Войводиномъ Сербскомъ.

На саобѣненный одъ Грофа Алберта Нужана листъ $\frac{3}{15}$. липня (Юнія) т. г. изъ Карловаца одъ Сербскогъ Народногъ одбора на Саборъ оваы управльнъ, у комъ Сербскій Народный одборъ напоминой' савезъ измеђъ Троедне Кралъвине и Войводине Сербске, кои в веѣъ съ обе стране примльнъ, и являюћ', да в Србскій Народъ веѣъ нападнуть, захтѣва, да се Грофъ Албертъ Нужанъ долъ изашалъ, да станъ Народа Сербскогъ изложи, и о начину, што сада чинити и како се бранити валя, посавѣтуе се, — као и на устмено исвѣстіе и предлогъ истогъ Грофа одлучіо в Саборъ Троедне Кралъвине на темелю примльногъ съ обе стране савеза и искрене братске любви поступаюћи, Войводини Сербской у свако доба за постигнуће нѣны желя и физично и морално у помоћъ притећи, и све кораке, кои бы се у смотреню постояня и утверѣненъ Троедне Кралъвине и Войводине Сербске и одношеня овы међу собомъ саюжены земаля спрофу Аустріе и Унгарске предувети имали, едино у заедини и споразумльню съ брафомъ Сербскомъ предузимати.

IV.

Handbillet Seiner Majestät des Kaisers Ferdinand I., an den Erzbischof Rajacics.

Lieber Erzbischof Rajacics!

Nachdem das hochverrätherische Treiben des Ludwig Kossuth und seiner Genossen in Meinem Königreiche Ungarn bis zur offenen Empörung gestiegen ist, und Ich es für Meine königliche Pflicht erachtet habe, diesen Aufruhr mit der Gewalt der Waffen zu erdrücken, um Meinen treuen Völkern die Wohlthaten einer friedlichen constitutionellen Existenz zu sichern, die unter dem Terrorismus einer verbrecherischen Faktion zur Unmöglichkeit geworden ist, theile Ich Ihnen im Anschlusse Meine aus diesem Anlasse erlassenen königlichen Manifeste mit dem Auftrage mit, auch Ihrerseits auf die möglichst schnelle Verbreitung und Befolgung derselben einzuwirken. Von der bewährten treuen Gesinnung der Ihrer kirchlichen Jurisdiction unterstehenden Bewohner Meines Königreichs Ungarn erwarte Ich, daß sie sich jeder unausweichlich die Strafe des Hochverrathes nach sich ziehenden Verbindung, und jedes Verkehrs mit der rebellischen Faktion enthalten, und Meiner zur Wiederherstellung der Ordnung unter dem Oberbefehle Meines Feldmarschalls Fürsten zu Windisch-Grätz stehenden Truppen jegliche Unterstützung leisten werden. Von Ihrer Treue und Anhänglichkeit aber versehe ich mich, daß Sie Ihren Einfluß auf die dortige Bevölkerung zum Schutze der friedlichen Bewohner Meines Königreiches gegen unnöthige Bedrückungen und Mißhandlungen, und zur Verhütung von Grausamkeit geltend machen, und auch hiedurch zur baldigen Erfüllung des sehnlichsten Wunsches Meines väterlichen Herzens, der Wiederherstellung eines Zustandes von Ruhe und Ordnung beitragen

IV.

Ручно писмо Нвг. Величества Цара Фердинанда I., на Архи-Епископа Раячиѣ.

Любезный Архи-Епископъ Раячиѣ!

Будући в издайственно мутенъ Лудвика Кошута и нѣговы единомысленика у Моіой кралѣвини Унгарской до явне побуне подигло се, сматраюћи Я за мою кралѣвску дужность, ову побуну силомъ оружія угушити, да бы Моимъ вѣрнимъ народима благодѣянія спокойногъ, устасногъ существованя осыгурао, кое в подѣ терроризмомъ зликовачке партае немогућносу постало, саобштавамъ Вамъ у додатку Мое овимъ поводомъ издане Кралѣвске Манифесте са тимъ налогомъ, да и одъ Ваше стране на у колико в могуће брже разпространенъ и наблюдаганъ исты са дѣйствуете. Одъ осседочене вѣрности Вашемъ црковномъ судейству подчинѣны жителя Мое кралѣвине Унгарске очекисамъ, да ћеду се они одъ свакогъ казнъ издайства неизоставно за собомъ вукућегъ саюза, и свакогъ саобраштенія са бунтовническомъ факціомъ уздржати, и да ћеду Мое за повратакъ поредка подѣ врховномъ заповесѣ Мога Фелдмаршала Княза одъ Виндишь-Греца стоѣемъ войнству сваку подпору давати. Одъ Ваше вѣрности и приврженія пакъ очекуемъ, да ћете Сы Ваше втеченіе на тамошнѣ жителство на обрану мирны жителя Мое кралѣвине противъ ненуждны угнѣтасаня и злоставленія, и на предохраненѣ свирѣпства употребити, па и сотимъ на скоро изпуненѣ найтопліе желѣ Мога отеческогъ срца, повратакъ таковогъ станя мира и поредка принети, у комъ ће Мени могуће быти,

V.

**Zuschrift des k. k. Ministers des Innern Gra-
fen Stadion, an den Serbischen Wojwoden,
Stephan Schuplikag von Bitez.**

Seine Majestät haben mit Allerhöchster Entschlie-
ßung vom 1. Dezember l. J. Euer Hochwohlgeboren
zum Wojwoden der Serbischen Nation mit dem Vor-
behalte zu ernennen geruht, über den Wirkungskreis
und die Stellung dieses Amtes zur Central-Regierung
nachträglich die Allerhöchste Willens-Meinung zu er-
öffnen.

Es gereicht mir zur besondern Beruhigung, daß
Schicksal der, dem österreichischen Throne treu ergebene
Serbischen Nation unter den gegenwärtigen Wirren,
Ihrer bewährten Treue, Einsicht und Thatkraft an-
vertraut zu wissen, und ich vertraue ganz, daß Euer
Hochwohlgeborene die Bemühungen des Ministeriums,
die Empörung der Ungarn zu unterdrücken, den innigsten
Verband mit dem österreichischen Kaiserstaate herzustellen
und zu befestigen, und dem treuen Serbischen Volke seine
Nationalität, so wie die freie Entwicklung seiner Insti-
tutionen zu sichern, kräftigst unterstützen werden.

Ich ersuche demnach Euer Hochwohlgeborene, mich
in ununterbrochener Kenntniß aller hierauf Einfluß neh-
menden Ereignisse zu erhalten, insbesondere aber eine de-
taillirte Darstellung der dermaligen Zustände der Nation,
und ihrer Beziehungen zu den angrenzenden Ländern mit
thunlichster Beschleunigung mir zu gewähren.

правичнимъ исканьма Мои Србски подданика задоста учинити.

У Оломуцу, 14^{тогъ} Новембрія, 1848.

Фердинандъ, с. р.

V.

*Писмо ц. к. Министра внутреннихъ дѣла
Графа Шшадіона, на Србскогъ Войводу,
Стефана Шуилькица ошъ Вишезѣ.*

Нѣгово Величество су Свевысочайшимъ Рѣшеніемъ одъ 1ого Декемврія тек. год. Ваше Высокородіе за Войводу Србскогъ Народа са тимъ примѣчаніемъ наименовати благоизволили, да ѣду о кругу дѣлательности и положенію овога званія насрамъ Средоточногъ правителства Свевычайшу волю и мнѣніе поздніе изявити.

Мени на особыто успокоеніе служи, то, што знамъ, да е судба Аустрійскомъ престолу вѣрно одданогъ Србскогъ Народа у садашњимъ замѣшательствама, Вашой осведоченой вѣрности, разумности и дѣятелности повѣрена, и сасвимъ самъ увѣренъ да ѣе Ваше Высокородіе трудове Министеріума, побуну маѣара угушити, найдешню сvezу са Аустрійскомъ царевиномъ повратити и укрепити, и вѣрномъ Србскомъ Народу нѣгову народность, као и свободанъ развитакъ нѣговы заведенія осыгурати, найкрепче подпомагати.

Умолявамъ дакле Ваше Высокородіе, да бы ме у непрекидномъ знаню свію на ово втеченіе имаюћи догаѣая оддржали, особыто пакъ, да бы ми подробно представленіе садашњи станя народа, и нѣговогъ отношенія къ пограничнимъ земляма у колико е могуће брже предали.

Kremfier, am 6. December 1848.

Stadion m. p.

An Se. des Herrn Woywoden der Serbischen Nation
General-Major Stephan Supplicaz, Hochwohlgeboren.

VI.

**Zuschrift des k. k. Ministers des Innern Gra-
fen Stadion, an Seine Heiligkeit den Patriar-
chen Kajascics.**

Durch die Wiederherstellung des Patriarchates, als oberster kirchlicher Gewalt, und die Erneuerung der Würde eines Woywoden, als obersten politischen Chef der Serbischen Nation, dann durch die Uebertragung dieser hohen Aemter an Euere Excellenz und den k. k. General-Major Supplicaz, in Bestätigung der vollzogenen freien Wahl, haben Se. Majestät der Kaiser unser Allergnädigster Herr bereits huldvolle Beweise der besondern Fürsorge für den Bestand und die Wohlfahrt der Serbischen Nation gewährt, und damit noch die bestimmte Zusicherung einer nationalen, den Bedürfnissen des Ser-

У исто време ќе ме Ваше Высокородіе врло обвезати, ако бы ми Ваше Высокородіе средства означити хотѣло, мене съ Вама и са Србскимъ правительствомъ у непрестанномъ посленномъ союзу оддржати, при чему желю изражавамъ, да ово nebude преко каквое депутаціе, коя безъ ползе многе силе заузима, будући се само о томе дѣлати може, едно или два лица у близкости Министеріюма имати, кои да га о отношеніама землѣ у непрестанномъ знаню оддржаваю, кои су потребе исте означити у станю, и притомъ средствомъ споразумнѣнія постаю.

У Кремзиру, 6^{тогъ} Декемврія 1848.

Штадіонъ, с. р.

Нѣговомъ Высокородію Господину Войводи Србскогъ Народа Генералъ-Маіору Стефану Шупљикацъ.

VI.

Писмо ц. к. Министра внушрени дѣла Графа Штадіона, на Нѣгову Свешость Патријарха Раячиѣа.

Возпоставленѣмъ Патријархата, као врховне црковне власти, и обновленѣмъ достоинства Войводе, као врховногъ политическогъ поглавице Србскогъ Народа, далѣ предаванѣмъ овы высоки званія Вашемъ Высокопревозводителству и ц. к. Генералъ-Маіору Шупљикцу, са потврѣненѣмъ учинѣногъ свободногъ избора, Нѣгово Величество су Царь, нашъ Милостивѣйшій Господарь, веѣ милости пуна свидѣтельства особите брыге за обстанѣ и благостанѣ Србскогъ Народа дали, и сотимъ су іоштѣ опредѣлено обеѣанѣ народногъ, потребама Србскогъ

Gleichzeitig werden Euer Hochwohlgeboren mich sehr verbinden, wenn Euer Hochwohlgeboren mir die Mittel angeben wollten, mit Ihnen und der Serbischen Verwaltung mich in fortwährender Geschäftsverbindung zu erhalten, wobei ich aber den Wunsch äußere, daß dieses nicht etwa durch eine Deputation geschehe, die ohne Nutzen viele Kräfte in Anspruch nimmt, da es sich jedoch nur darum handeln kann, eine oder die andere Person in der Nähe des Ministeriums zu haben, die es von Verhältnissen des Landes in steter Kenntniß erhält, die Bedürfnisse derselben anzugeben in der Lage ist, und dabei ein Mittel der Verständigung wird.

Kremfier, am 6. December 1848.

Stadion m. p.

An Se. des Herrn Wojwoden der Serbischen Nation
General-Major Stephan Schuplicaß, Hochwohlgeboren.

VI.

Zuschrift des k. k. Ministers des Innern Grafen Stadion, an Seine Heiligkeit den Patriarchen Rajacics.

Durch die Wiederherstellung des Patriarchates, als oberster kirchlicher Gewalt, und die Erneuerung der Würde eines Wojwoden, als obersten politischen Oberhauptes der Serbischen Nation, dann durch die Uebertragung dieser hohen Aemter an Euer Excellenz und den k. k. General-Major Supplicaß, in Bestätigung der vollzogenen freien Wahl, haben Se. Majestät der Kaiser unser allergnädigster Herr bereits huldvolle Beweise der besondern Fürsorge für den Bestand und die Wohlfahrt der Serbischen Nation gewährt, und damit noch die bestimm-

Zusicherung einer nationalen, den Bedürfnissen des

У исто време ће ме Ваше Высокородіе врло об-
везати, ако бы ми Ваше Высокородіе средства озна-
чити хотѣло, мене съ Вама и са Србскимъ правител-
ствомъ у непрестанномъ посленномъ союзу оддржа-
ти, при чему желю изражавамъ, да ово nebude преко
какове депутаціе, коя безъ ползе многе силе заузима,
будући се само о томе дѣлати може, едно или два
лица у близкости Министеріюма имати, кои да га
о отношеніама землѣ у непрестанномъ знаню оддр-
жаваю, кои су потребе исте означити у станю, и
притомъ средствомъ споразумнѣнія постаю.

У Кремзиру, 6^{гогъ} Декемврія 1848.

Штадіонъ, с. р.

Нѣговомъ Высокородію Господину Войводи Срб-
скогъ Народа Генераль-Маіору Стефану Шупльикацъ.

VI.

*Писмо ц. к. Министра внутрєны дѣла Гра-
фа Штадіона, на Нѣгову Свєтостъ Патри-
ярха Раячиѣа.*

Возпоставленѣмъ Патріархата, као врховне цр-
ковне власти, и обновленѣмъ достоинства Войводе,
као врховногъ политическогъ поглавице Србскогъ
Народа, далѣ предаванѣмъ овы высоки званія Ва-
шемъ Высокопревозходителству и ц. к. Генераль-
Маіору Шупльикцу, са потврѣненѣмъ учинѣногъ
свободногъ избора, Нѣгово Величество су Царъ,
нашъ Милостивѣйшій Господаръ, веѣ милости пу-
на свидѣтельства особите брыге за обстанѣ и бла-
гостанѣ Србскогъ Народа дали, и сотимъ су іоштѣ
опредѣлено обеѣанѣ народногъ, потребама Србскогъ

eruyet.

Se. Majestät haben daher solche Maßregeln
welche geeignet sind, die Wünsche der treuen und
ehren Serbischen Nation zu befriedigen. Ich fühle mich
glücklich, Euerer Excellenz von diesen Allerhöchsten Ent-
schlüssen in Kenntniß setzen zu dürfen. Die hohen Ver-
dienste E. E. um Thron und Reich, die ausgezeichneten
Leistungen des Hrn. Boywoden, und die musterhafte
Treue und Anhänglichkeit der Serbischen Bevölkerung
sprechen laut für sich selbst, und liegen dem Herzen Se.
Majestät so nahe, daß zur Erwirkung der wohlverdienten
Anerkennung es in diesen wie in künftigen Fällen,
weder der Vermittlung von Deputationen, noch der
Vorbringung dringender Bitten von Seite derselben
bedarf. Die Anerkennung des Grundsatzes der Gleichbe-
rechtigung aller dem kaiserlichen Scepter gehorchenden
Völker wird stets aus der eigenen freien Entschlie-
ßung Sr. Majestät hervorgehen.

Ich ergreife die Gelegenheit um Euerer Excellenz
die Versicherungen der ausgezeichneten Verehrung zu
wiederholen.

Kremsier, am 14. Dezember 1848.

Stadion m. p.

An Se. Excellenz den Hrn. Patriarchen und Erz-
bischof von Rajacsics, in Karlowitz.

VII.

**Handbillet Seiner Majestät des Kaisers Franz
Joseph I., an den Erz-Bischof Rajacsics.**

Lieber Erzbischof Rajacsics!

Wahl Meines Generals Supplicat

Народа одговараюћегъ устроєнія саюзити благо-
изволили.

Нѣгово Величество су дакле такове уредбе учинили, коє су способне желѣ вѣрногъ и храброгъ Србскогъ Народа задовољити. Я се осећамъ срећнимъ, Вашемъ Высокопревозводителству ова Свевысочайша Рѣшенія до знаня доставити моћи. Высоке заслуге Вашегъ Высокопревозводителства за престољ и државу, отлична дѣла Господина Войводе и примѣрна вѣрность и прирженость србски жителя сама за себе ясно говоре, и леже на срцу Нѣговогъ Величества тако, да за издѣйствованѣ заслуженогъ припознаваня у овимъ, као и у будућимъ случаєвима ни посредствованѣ депутація, ни предлаганѣ неодложны молба одъ стране исты потребно нив. Припознаванѣ начала равноправности свію царскомъ скиптру повинуюћи се народа свагда ће изъ собственногъ слободногъ Рѣшенія Нѣвогъ Величества произходити.

Непропуштамъ ову прилику Вашемъ Высокопревозводителству увераваня отличногъ высокопочитанія повторити.

У Кремзиру, 14^{гогъ} Декемєрія 1848.

Штадіонъ, с. р.

Нѣговомъ Высокопревозводителству Господину Патріярху и Архи-Епископу Раячићу, у Карловцы.

VII.

Ручно писмо Нѣг. Величества Цара Франца Иосифа I., на Архи-Епископа Раячића.

Любезный Архи-Епископъ Раячићъ!

Я самъ избору Мога Генерала Шупљыкца за
Войводу Србскогъ Народа Моє Царско потвърженъ

Ulmúz, den 15. Dezember 1848.

Franz Joseph m. p.

Stadion m. p.

VIII.

Handbillet Seiner Majestät des Kaisers Franz Joseph I., an den Erzbischof Rajacsic!

Lieber Erzbischof Rajacsic!

Um Ihre hohen Verdienste um Mein Haus und die
Gesammtmonarchie zu belohnen, und um Meinem treuen
und tapferen Serbischen Volke einen Beweis meiner be-
sonderen kaiserlichen Gnade und Fürsorge zu geben, er-
neuere Ich das Patriarchat, wie es bereits von Ihren
Vorfahren auf dem Erzbischöflichen Stuhle von Car-
lowitz bekleidet wurde, und verleihe Ihnen die Würde
und den Titel eines Patriarchen.

Ulmúz, am 15. December 1848.

Franz Joseph m. p.

У Оломуцу, 15^{гого} Декемврія 1848

Францъ Іосифъ, с. р.

Штадіонъ, с. р.

VIII.

*Ручно писмо Нбговогъ Величества Цара
Франца Іосифа I., на Архи-Епископа
Раячиѣа.*

Любезный Архи-Епископъ Раячиѣ!

Да бы Ваше велике заслуге о Моме Дому и целокупной Монархіи наградію, и да бы Моме вѣрномъ и храбромъ Србскомъ Народу сведочбу Мое особите Царске милости и брыге дао, обновлявамъ Я Патріархатъ, као што е онъ веѣ одъ Ваши предшественника на Архи-Епископской столицы у Карловцы притяжанъ быо, и даруемъ Вама достоинство и титулу Патріарха.

У Оломуцу, 15^{гого} Декемврія 1848.

Францъ Іосифъ, с. р.

Штадіонъ, с. р.

IX.

Manifest vom 2/15 Dezember 1848.

c Franz Joseph der Erste, von Gottes Gnaden, Kaiser von Oesterreich; König von Ungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmatien, Croatien, Slavonien, Galizien, Podomerien und Illyrien; Erzherzog von Oesterreich; Herzog von Lothringen, Salzburg, Steiermark, Kärnthen, Krain, Ober- und Nieder-Schlesien; Großfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; gefürsteter Graf von Habsburg und Tirol &c. &c. &c.

Unsere tapfere und treue Serbische Nation hat sich zu allen Zeiten durch Anhänglichkeit an Unser kaiserliches Haus, und durch heldenmüthige Gegenwähr gegen alle Feinde Unseres Thrones und Unserer Reiche rühmlichst hervorgethan.

In Anerkennung dieser Verdienste und als besondern Beweis Unserer kaiserlichen Gnade und Fürsorge für den Bestand und die Wohlfahrt der Serbischen Nation haben Wir beschlossen, die oberste kirchliche Würde des Patriarchates wieder herzustellen, wie sie in früheren Zeiten bestand, und mit dem Erzbischöflichen Stuhle von Karlowitz verbunden war, und verleihen den Titel und die Würde eines Patriarchen Unserm lieben und getreuen Erzbischof von Karlowitz Joseph Rajacics.

Wir finden Uns ferner bestimmt, die auf Unserm General-Feldwachtmeister Stephan Supplicaz de Bitez gefallene Wahl zum Boywoden der Serbischen Nation, unter Wiederherstellung dieser altgeschichtlichen Würde, zu bestätigen.

Es ist Unser kaiserlicher Wille und Absicht; durch
ihren obersten geistlichen und welt-

ІХ.

Манифестъ одъ 2/15. Декаврія 1848.

Мы Францъ Іосифъ Првйй, Божіомъ милосѣу Царь Аустрійскій; Краль Унгарскій и Ческій, Краль Ломбардіе и Млѣтака, Далматинскій, Хорватскій, Славонскій, Галиціе, Владиміріе и Илліріе; Архи-Войвода Аустрійскій; Войвода Лотарингіе, Салцбурга, Штаерске, Корушке, Крайнске, Горнѣ- и Долнѣ-Шлезіе; Великій Князь Ерделя; Пограничный Графъ Моравіе; Покняженный Графъ Хабсбурга и Тирола и т. д. и т. д.

Нашъ храбрый и вѣрный Србскій Народъ у сва се времена приерженосѣу къ Нашемъ Царскомъ Дому, и витежкимъ одпоромъ противу свію непріятеля Нашега престола и Наши држава найславніе одликовао.

У признаваню овы заслуга и као особито доказателство Наше царске милости и бриге о постоянню и благостаню Србскогъ народа, заключилисмо, да Врховно црковно достоинство Патріархата опеть воспоставимо, као што е оно у преѣашня времена постояло, и са Архіепіскопскомъ столицомъ Карловачкомъ саюжено было, и даруемо титулу и достоинство Патріарха Нашемъ любезномъ и вѣрномъ Архіепіскопу Карловачкомъ Іосифу Раячићу.

Рѣшилисмо се далѣ, да на Нашегъ Генерал-Маіора Стефана Шупльицка Витежкогъ надшій изборъ за Войводу Србскогъ, поредъ воспоставленя овогъ староісторическогъ достоинства, потврдимо.

Наша е царска воля и намѣра, да са воспоставленѣмъ овы врховны свештены и мірска до-

der Kaiser zu ergehen und zu befehlen.

Gegeben in Unserer königlichen Hauptstadt Olmütz
am 15. Dezember 1848.

Franz Joseph m. p.

Franz Graf Stadion m. p.

X.

Aus der Reichsverfassung vom 4. März 1849.

§. 72. Der Wojwodtschaft Serbien werden solche Einrichtungen zugesichert, welche sich zur Wahrung ihrer Kirchengemeinschaft und Nationalität auf ältere Freiheitsbriefe und kaiserliche Erklärungen der neuesten Zeit stützen.

Die Vereinigung der Wojwodschaft mit einem anderen Kronlande wird, nach Einvernehmung der Abgeordneten derselben, durch eine besondere Verfügung festgestellt werden.

XI.

Handbillet Seiner Majestät des Kaisers Franz Joseph I., an Seine Heiligkeit den Patriarchen Kajacsics.

Lieber Patriarch Kajacsics!

Da die Herstellung einer gesetzmäßigen Regierungsgewalt in denjenigen Ländern, welche durch die loyalen

стойства, Нашемъ вѣрномъ и храбромъ Србскомъ Народу емство дамо за народно, нѣговимъ потребама одговараюће унутрашнѣ устроєніє.

Одма по повратку мира быт'ће една одъ првы и найпречи брига Нашегъ отеческогъ срдца, да таково народно унутрашнѣ управителство по начелу равноправности свію Наши народа уредимо и утвердимо.

Дано у Нашемъ Кралѣвскомъ главномъ граду Оломуцу 15. Декемврія 1848.

Францъ Іосифъ, с. р.

Францъ Графъ Штадіонъ, с. р.

Х.

Изъ Државногъ Устава одъ 4. Марта 1849.

§. 72. Войвоводини Србіи осигураваю се такова уређєня, коя се ради обезбѣђєня нѣовогъ црковногъ обштинства и народности на старіимъ привілегіама и царскимъ изявленіама найновіегъ времена осниваю.

Сєдїнїнѣ Войвоводине са другомъ коіомъ Круновиномъ утврдит'ћесе, по прєслушанію Посланика нѣны, особытомъ наредбомъ.

ХІ.

Ручно число Нѣговогъ Величества Цара Франца Іосифа І., на Нѣгову Светосць Патріярха Раячиѣа.

Любезный Патріярхъ Раячиѣ!

Будуѣи є повратакъ законне правителственне

Bestrebungen der getreuen Serbischen Nation den destruktiven Absichten der Parthei des Aufruhrs in Ungarn entzogen, und durch die Fortschritte Meines Oesterreichisch-Serbischen Armee-Corps bis jetzt besetzt worden sind, dringend nothwendig ist; so habe ich in Anerkennung Ihrer lobenswerthen bisherigen Bemühungen, der Anarchie in diesen Bezirken zu steuern, und in Betracht, daß dieselben größtentheils von dem Serbischen Volke bewohnt werden, was bei gesetzlicher Feststellung des künftigen Verwaltungs-Gebietes des der Nation bereits gewährten eigenen Woywoden bereinst die Hauptücksicht der Bestimmungsgründe sein wird, Sie mit der provisorischen Verwaltung der von dem Oesterreichisch-Serbischen Armee-Corps bis jetzt besetzten Provincial-Bezirke, nemlich: des Sirmier, Batscher-Bodrogher und Torontaler Comitats, nebst dem Stuhlgerichts-Bezirk von Berscheß im Temescher Comitats, und der im Umfang dieser Bezirke gelegenen königlichen Freistädte und Jurisdictionen, als Meinen speciell bevollmächtigten kaiserlichen Commissär zu beauftragen gefunden.

Da Ich jedoch für die Dauer des gegenwärtigen Krieges und bis zur gänzlichen Bewältigung des Aufstandes in Ungarn die oberste Leitung der Verwaltung dieses Königreiches, und aller bisher damit verbundenen Länder, über welche der Kriegszustand ausgesprochen werden mußte, dem Oberkommandanten Meiner Armee, Feld-Marschall Fürsten zu Windisch-Grätz anvertraut habe; so ist es nöthig, daß auch das Ihnen übergebene Gebiet mit Rücksicht auf den bestehenden Kriegszustand, und im Einklange mit den vom Armee-Oberkommandanten aufgestellten Grundsätzen und Maßregeln verwaltet werde.

Zur Vermittlung dieses Verhältnisses habe ich den von dem Feld-Marschall Fürsten Windischgrätz als Mi-

ванѣмъ вѣрногъ Србскогъ Народа пагубнимъ на-
мѣреніями бунтовничке партае у Унгаріи одувете,
и напредованѣмъ Мое Аустрійско-Србске войске до-
садъ заувете, необходимо нужно; то самъ я Вама,
припознаваяѣи Ваше похваледостойне досадашнѣ
труде, анархію у тимъ окружіама укинуги, и сма-
траюѣи, да у истимъ по веѣой части Србскій На-
родъ обитава, кое ће при законномъ опредѣленю бу-
дуѣгъ управителственногъ предѣла народу веѣъ
дарованогъ собственногъ Войводе одномъ погла-
вито призрѣніе опредѣлююѣи основа быти, привре-
менно управителство одъ Аустрійско-Србске войске
досадъ зауветы провинціалны-окружіа, т. е. Срем-
ске, Бачко-Бодрогске и Торонталске Вармеѣе, са
судейскимъ окружіемъ Вршачкимъ у Тамипвар-
ской Вармеѣи, и лежеѣи у простору овы окру-
жіа кралѣвски вароша и надлежателства, као Мо-
ме особенно опуномоѣеномъ Царскомъ Коммессару
предао.

Будуѣи самъ пакъ Я за време траюѣгъ сада-
шнѣгъ рата, и докъ побуна у Унгаріи конечно
савладана nebude, врховно воденѣ управителства
ове Кралѣвине, и свію досадъ са овомъ саюжены
земаля, надъ коима се станѣ рата изреѣи морало,
врховномъ Заповѣднику Мое Войске, Фелдмаршаллу
Князу одъ Виндишгреца, повѣрю; зато е нужно,
да и Вама преданый предѣлъ са призрѣніемъ на
постове станѣ рата, и у согласію са опредѣле-
нымъ одъ Врховногъ Заповѣдника войске начелама
и уредбама управлянѣ буде.

На посредствованѣ овогъ отношенія опредѣліо
самъ Я военнимъ окружнымъ Заповѣдникомъ у Сре-
му, Бачкой и Банату одъ Фелдмаршалла Княза Вин-

chen Ihnen auch die nöthigen
hen werden.

Zur Beforgung der Kammeralgeschäfte und der Verwaltung des öffentlichen Gutes und Wahrung der Interessen des Fiscus ist Meine Regierung beauftragt, einen eigenen Administrator in dem Ihrer Verwaltung anvertrauten Bezirke zu bestellen, welchen Sie, so wie den Militär-Districts-Commandanten, in jeder Beziehung in seinem Amte zu unterstützen haben.

Da der Militär-Districts-Commandant General-Major von Mayerhofer zugleich angewiesen ist, die Administration der firmischen und banatischen Grenz-Truppen und Bezirke mit Meinem Kriegs-Ministerium zu vermitteln, deren Administration bisher ebenfalls unter Ihrem Einflusse gestanden hat; so haben Sie ihn hiebei in jener Weise zu unterstützen, welche unter Beibehaltung des Militär-Organismus der Grenz-Bezirke, und den in der Reichsverfassung vom 4. März dieses Jahres aufgestellten Grundsätzen mit den vorliegenden Umständen vereinbar ist, bis eine definitive Regelung auch dieses Grenzverhältnisses in der Zukunft möglich sein wird.

General-Major von Mayerhofer wird zu diesem Ende angewiesen, auch in Bezug auf die Militär-Grenz-Angelegenheiten in seinem Bezirke mit Ihnen das nöthige Einvernehmen zu pflegen.

Ulmûß, am 2. April 1849.

Franz Joseph m. p.

F. Schwarzenberg m. p. F. M. L.

дипгреца поставлѣногъ Генераль-Мајора отъ Маерхофера, съ коимъ Вы у свакомъ отношенію, особливо пакъ у свима военнимъ и политическимъ предметима найтешнѣ споразумнѣнѣ наблюдавати, у прочемъ пакъ Ваша извѣстія на споменутогъ Фелд-маршалла и на Мое тицаюће се Министеріе управляти имате, одъ кои ће Вамъ и нужна поособна упутствія долазити.

За одправлянѣ Каммералны послова и управлянѣ државногъ иманя и храненѣ корысти фишкуса Мое в правителство налогъ добыло, особенногъ Администратора у окружію Вашемъ управителству повѣреномъ поставити, кога Вы, као и военногъ окружногъ Заповѣдника у свакомъ отношенію у нѣговомъ званію подпомагати имате.

Будући в военный окружный заповѣдникъ Генераль Маіоръ отъ Маерхоферъ скупа упућенъ, администрацію Сремски и Банатски граничара и окружія са Моимъ Министеріюмомъ рата посредствовати, кои в администрація досадъ такођеръ подъ Вашимъ втеченіемъ стояла; то га Вы притомъ онимъ начиномъ подпомагати имате, кои се поредъ задржаваня войничкогъ устройства (organism) граничарски окружія, и по опредѣленимъ у Државномъ Уставу одъ 4^{тогъ} Марта ове године начелма са постоећимъ обстоятелствама слаже, докъ конечно уређенъ и овогъ граничарскогъ отношенія у будуће могућнимъ непостане.

Генераль-Маіоръ отъ Маерхоферъ на овај конацъ упућуе се, да у отношенію на дѣла военне границе у нѣговомъ окружію съ Вама нужно споразумлѣнѣ наблюдава.

У Оломуцу, 2^{рогъ} Априлія 1849.

Францъ Іосифъ, с. р.

К Шварценбергъ с. п. Ф. М. Л.

XII.

Handbillet Seiner Majestät des Kaisers Franz Joseph I., an Seine Heiligkeit den Patriarchen Kajacics.

Lieber Patriarch Kajacics!

Nachdem die Wirksamkeit des Oberbefehlshabers Meiner Armee in Ungarn und Meines ihm zur Seite gestellten bevollmächtigten Commissärs für die Civil-Angelegenheiten sich auch auf jene Landestheile erstreckt, deren provisorische Leitung Ihnen in Folge Meines Handschreibens vom 2. April l. J. bisher anvertraut war, habe Ich beschlossen, Ihre Einsicht und Ergebenheit für jetzt in einem andern Wirkungskreise in Anspruch zu nehmen.

Sie haben sich demnach ohne Verzug an Mein Hoflager zu begeben, um hier an den Berathungen über Angelegenheiten Theil zu nehmen, welchen Meine lebhafteste Fürsorge gewidmet ist, und die sich auf die Zukunft Meiner treuen Serbischen Nation, und auf die nächsten Bedürfnisse der griechisch nicht-unirten Kirche beziehen.

Schönbrunn, den 11. Juli 1849.

Franz Joseph m. p.

F. Schwarzenberg m. p. F. M. E.

XIII.

Aus dem Vortrag des k. k. Ministerrathes, betreffend die provisorische Organisirung der Verwaltung in Ungarn, vom 12. Oktober 1849.

Der Wojwodschafft Serbien ist im §. 72 der Reichsverfassung eine von Ungarn unabhängige Stellung, so

***Ручно писмо Нѣговогъ Величества Царя
Франца Іосифа І., на Нѣгову Светосшь
Папшарха Раячиѣ.***

Любезный Патріархъ Раячиѣ!

Будуѣи се дѣйствованѣ Врховногъ Повелителя Мога войнства у Унгаріи и Мога нѣму придода-
ногъ опуномоѣногъ коммессара за цивилна дѣла и
на оне части землѣ простире, кои е привременно
управлянѣ Вама у слѣдству Мога Ручногъ писма
одъ 2^{рого} Априлія тек. год. досадѣ повѣрено было,
заключіо самѣ Я Ваше проницателство и одданность
засадѣ у другомъ кругу дѣятелности употребити.

Имате дакле безѣ отлаганя у Мой Дворскій
станѣ доѣи, да овде участвуετε у совѣтованьма о
дѣлма, коима е Мое живо старанѣ посвеѣено, и коя
се на будуѣность Мога вѣрногъ Србскогъ Народа,
и на найближе потребе греко-несаединѣне цркве
относе.

У Шенбруну, 11^{того} Юлія 1849.

Францъ Іосифъ, с. р.

К. Шварценбергъ, с. р. Ф. М. Л.

ХІІІ.

***Изѣ предложенія ц. к. Министерскогъ Са-
вѣша, у смошрению привременногъ устро-
внія управителства у Унгарской, одѣ 12.
Октомврія 1849.***

Войводовини Сербіи е у §-ѣу 72. Државногъ
Устава обеѣано одѣ Унгаріе незавысимо положеніе,

wie eine, ihre Vereinigung mit einem andern Kronlande regelnde Verfügung in Aussicht gestellt.

Ueber die künftige Organisirung und Abgrenzung derselben, wird Cuerer Majestät ein besonderer Vortrag erstattet.

Die ehemalige Landesverfassung Ungarns ist durch die Revolution selbst beseitigt, und ein besonderes Statut wird, begründet auf die Principien der Reichsverfassung; nämlich auf die Einheit der Monarchie, auf die Gleichstellung der Kronländer, und auf die Gleichberechtigung aller Volksstämme die landesverfassungsmäßigen Beziehungen zu regeln haben.

XIV.

Allerunterthänigster Vortrag des Minister- rathes,

die Organisirung der Serbischen Wojwodschast
und des Temescher Banates betreffend.

Allergnädigster Herr!

• Einen eigenthümlichen Bestandtheil in dem Territorium Ungarns bilden die südöstlichen Landschaften von den unteren Flußgebieten der Donau und der Theis, der Drau und Save bis zur Marosch und bis zur Siebenbürgischen Gränze.

Im 16. Jahrhunderte von den Türken erobert und nebst einem großen Theile des eigentlichen Ungarlandes von denselben und ihren Anhängern durch mehr als 150 Jahre im Besitze behalten, waren jene Gebiete besonders im 17. und 18. Jahrhunderte der Schauplatz blutiger und verheerender Kriege, und verdankten ihre Befreiung von dem Türkischen Joch und ihre neuerliche Urbarmachung der ausdauernden Tapferkeit, dem Fleiße und der Thätigkeit christlicher Kämpfer und Einwanderer.

као и разположенъ, уређуюће нѣно саюженъ са другомъ коіомъ Круновиномъ.

О будућемъ устроению и ограничению исте, Вашемъ ће се Величеству особенно предложенъ учинити.

Пређашній земальскій Уставъ Унгаріе самомъ революціомъ е укинута, и особытый штатутъ, основанъ на начелма Државногъ Устава, сырѣчь на единству Монархіе, на еднакости Круновина и на равноправности свою народны племена, имаће уредити земальскомъ Уставу сходна одношеня.

XIV.

Свеионизибѣйше представленіе Министерскогъ Савѣша,

у смотренію устроения Србске Войводовине и Тамишкогъ Баната.

Свеимилостивѣйшій Государе!

Свойствену саставну часть у территоріюму (простору) Унгаріе сачиняваю южно-восточни предѣли одъ дольны крава рѣке Дунава и Тиссе, Драве и Саве до Мориша и до Ердельске границе.

У 16. столѣтію одъ Турака освоени и са великомъ часу свойствене Унгаріе одъ исты и ныовы приврженика крозь више одъ 150. година притяжавани, были су они предѣли особито у 17. и 18. столѣтію позориште крвавы и разораваюћи ратова и благодарили су свое ослобоженъ одъ турскогъ ига и ново свое обработанъ издржимой храбрости, прилѣжанію и дѣлательности христіански бораца и доселѣника.

Als in Folge des von Kaiser Leopold I. an die Illyrischen Bewohner der unter Türkischer Bothmäßigkeit südwärts von der Donau und Save befindlichen Länder gerichteten Aufrufes vom 6. April 1690, und in Folge des über Sendung des Metropolitens von Zenapolis, Isaias Diakovic, unterm 21. August 1690 erlassenen kaiserlichen Diploms mit dem Patriarchen, Arsenius Cernovic, 36 — 37,000 Serbische Familien Griechisch-nicht-unirten Glaubens in die entvölkerten Landestheile zwischen der Save und Drau und an der Theißmündung einwanderten, wurden denselben durch das Privilegium vom 20. August 1691 besondere Begünstigungen und Rechte, vornämlich die Unabhängigkeit ihrer Kirche und freie Religionsübung nach den Gebräuchen des Griechischen Ritus, die Wahl ihres Kirchenfürsten und Boywoden und die innere Verwaltung durch eigene Magistrate zugestanden. Ein an den Erzbischof Czernovic und den Vice-Boywoden Monasterly im Jahre 1694 erlassenes Rescript hat der Serbischen Nation die Freiheit von jeder Comitatsgewalt und die unmittelbare und alleinige Unterordnung unter die kaiserliche Regierung zugesichert.

Erläuterungen und Bestätigungen dieser, dem Russischen Volksstamme verliehenen Privilegien erfolgten in den Jahren 1695, 1706, 1713, 1715 und 1743.

Die Serbischen Einwanderer halfen mit ihrem Gute und Blute den kaiserlichen Truppen bei der Behauptung des wiedergewonnenen Gebietes, und als im Carlower Frieden vom Jahre 1699 das Land zwischen der Donau und der Theißmündung, so wie die westlichen Theile Sirmiens von der Pforte an Oesterreich abgetreten und weiterhin die Theiß und Marosch als Gränzen des beiderseitigen Gebietes bestimmt worden waren, erhielten im Jahre 1702 das Slavonische, so wie das Theiß und Maroscher Gränzland, unmittelbar den Centralstellen in Wien untergeordnet, eine militärische Verfassung.

Кадъ су се у слѣдству едногъ, одъ Цара Леополда I. на Иллирическе жителѣ подъ турскимъ подданничествомъ южно одъ Дунава и Саве налазећи се семаля, управљногъ поыва одъ 6. Априлія 1690., и у слѣдству царске по посланію Митрополита Янополскогъ, Исаія Діяковића, надане дипломе подъ 21. Августа 1690. са Патріархомъ, Арсеніемъ Черновићемъ, 36 — 37.000. Србски породица грчко-несадинѣногъ вѣроизповѣданія у пуге части землѣ намеђу Саве и Драве и на ушћу Тиссе доселили, дарована су имъ привілегиомъ одъ 20. Августа 1691. особенна преимущства и права, нарочито независимость нѣове цркве и слобода вѣре по обычаина грчкогъ обреда, изборъ цркве Предстателя и Войводе и внутренѣ управителство преко собствениы магистрата. Еданъ на Архи-Епископа Черновића и Вице-Войводу Монастерлию године 1694. издатыи Решкриптъ осыгурао в Србскомъ Народу слободу одъ сваке Вармеѣске власти и непосредственну и едину подчиненость подъ царско правленіе.

Изясненя и потврѣня овы, Рашкомъ (Расційскомъ) племени дарованы Привілегія слѣдовала су у годинама 1695, 1706, 1713, 1715 и 1743.

Србски су доселѣници са своимъ иманѣмъ и кралою помагали царскимъ войскама оддржати опетъ-освоенный предѣлъ, и кадъ су у Карловачкомъ миру одъ године 1699. земля намеђу Дунава и ушћа Тиссе, као и западнѣ части Срема одъ Цорте Аустрии уступљене и далѣ Тисса и Моришъ као границе обовстранногъ предѣла опредѣлене были, добыю у години 1702. Славонска, као и Потиска и Поморишка граница, средоточнимъ властима у Бечу непосредственно подчинѣне, войничкій уставъ.

Durch den Passarowitzer Frieden vom Jahre 1718 gelangte das Banat von Temeswar, oder das Land zwischen der Marosch, Theiß, Donau und Siebenbürgen an Oesterreich, und wurde gleichfalls als Militär-Gränzland organisirt. Doch nach wenigen Decennien entschwand mit dem Zurückdrängen der Osmanen das unmittelbare Bedürfniß einer militärischen Verfassung.

Im Jahre 1747 wurde das Gränzland an der Save und Donau ohnedieß bereits durch die theilweise Herstellung der Comitate Syrmien, Posega und Berdce verringert, so wie im Jahre 1750 die Theißer und Maroscher Gränze aufgehoben und im Jahre 1751 die Einführung der Provincial-Verfassung im Banate angeordnet. Im Jahre 1763 besetzten die Schaitisten-Compagnien das Delta an der Mündung der Theiß in die Donau. Im Jahre 1768 erfolgte die eigentliche Ausscheidung der Banater Militärgränze von dem Provinziale; aus der ersteren wurden im Jahre 1773 drei Regiments-Bezirke gebildet, und das letztere, nachdem es in drei Comitate, Temesch, Torontal und Krasso getheilt worden war, vom Kaiser Joseph II. der Central-Verwaltungs-Behörde des Königreichs Ungarn untergeordnet.

Doch betraf diese Maßregel nur die politische Administration des Landes, in militärischer und cameralistischer Beziehung blieb das Banat fortan in unmittelbarer Abhängigkeit von den Centralstellen in Wien.

Mit diesen administrativen Umstellungen Hand in Hand, gingen, immer größere Unzufriedenheit unter den Serben erregend, ja sogar mehrfache Aufstände und namhafte Auswanderungen veranlassend, die Angriffe auf ihre nationale Selbstständigkeit und die gegen ihre Confession gerichteten Unionsbestrebungen.

Die eigene innere Verwaltung derselben und namentlich die in Esseg bestandene politische Commission hörte auf; die im Jahre 1760 eingesetzte Illyrische Hof-Depu-

Пожаревачкимъ миромъ одъ године 1718. припадне Тамишварскій Банатъ, или земля између Морица, Тиссе, Дунава и Ерделя Аустрии, и буде такођеръ као войничка граница устроена. Но после неколико десетолѣтїа са узбїенїемъ Османа престане непосредственна потреба войничкогъ устава.

Године 1747 буде граница на Сави и Дунаву, почастиимъ воспоставленїемъ Вармеђе Сремске, Пожепке и Вировитичке и онако већ умалѣна, као и године 1750. Потисска и Поморишка граница укинута, а године 1751. буде уведенъ провинціалногъ устава у Банату наређено. Године 1763. заузму шайвашке компаније делту (троуголије) на утоку Тиссе у Дунавъ. Године 1768 слѣдовало в право одделенъ Банатске войничке границе одъ провинціала; изъ прве буду године 1773. три региментска окружїа направљена, а последнїй, почемъ в на три вармеђе, Тамишку, Торонталску и Крашовску поделѣнъ бы, подчинѣнъ буде одъ Цара Јосифа II. Средоточномъ управителственномъ Надлежателству Краљства Унгарїе.

Но ова се наредба само политическе администрације земљѣ тицала, у войничкомъ и камералистическомъ одношенїю остао в Банатъ и далъ у непосредственной зависимости одъ средоточны власти у Бечу.

Са овимъ административнимъ преображенїемъ ишла су подручке, све већу незадовольность међу Србљима побуђуюћи, штовише и вишекратне побуне и знаменита ивселеня проузрокуюћи, нападаня на нїову народну самосталность и противъ нїовогъ вѣроизповѣданїа управљєне тежнѣ унїятеня.

Нїово собствено внутренѣ управителство а именно постоявша у Оссеку политическа комиссїя престане; постављена године 1760. Иллирическа При-

tation wurde im Jahre 1779, und die im Jahre 1790 eingeführte Illyrische Hofkanzlei schon im Jahre 1792 mit Uebertragung ihres Geschäftskreises an die Ungarische Hofkanzlei wieder aufgelöst, die Würden des Boywoden und des Patriarchen nicht mehr verliehen.

Die Bestrebungen der Magyaren, ihre Nationalität zur alleinherrschenden in ganz Ungarn zu machen, waren auch gegen die, anderen Volksstämmen angehörigen Bewohner der südöstlichen Landestheile gerichtet.

Als die Ereignisse des Jahres 1848 das Nationalitäts-Gefühl der unterdrückten Völkerschaften wieder erweckten, und die damals in Ungarn herrschende Partei einerseits schroffer als je ihren Suprematie-Gelüsten Geltung zu verschaffen suchte, und andererseits gegen die österreichische Monarchie in immer rücksichtsloserer Feindseligkeit und endlich in offener Empörung auftrat, haben die Serben vor Allem sich diesen unheilvollen Bestrebungen widersezt, die Bürgschaften ihres nationalen Bestandes in Anspruch genommen und in bewährter Anhänglichkeit und Treue für das erlauchte Kaiserhaus und für die Interessen des Gesamtreiches die Waffen ergriffen.

Der treuehormsamste Ministerrath war schon wiederholt in der Lage Cuerer Majestät allergnädigste Aufmerksamkeit auf diese Schilderhebung der Serben, auf ihre ausdauernde Tapferkeit und auf die Hingebung zu lenken, womit sie die furchtbaren Folgen des verheerenden Bürgerkrieges ertrugen.

Die vom Carlwiger National-Congresse im Mai 1848 vorgenommene Wahl eines Boywoden, ward durch die Allerhöchste Entschliesung vom 1. December 1848 unter Wiederherstellung dieser altgeschichtlichen Würde bestätigt und mittelst Allerhöchsten Handschreibens vom 15. December 1848 dem Metropolitcn von Carlowitz gleich seinen Vorfahren auf dem erzbischöflichen Stuhle

дворна Депутація буде год. 1779, а заведена год. 1790. Илирическа Придворна канцелларія буде веѣ год. 1792. опеть укинута, посленый кругъ нѣтъ буде на Угарску Придворну Канцелларію пренешенъ, достойнства Войводе и Патріярха ни су више давана.

Настояваня Маѣара, да нѣову народность у целой Угаріи изключительно владаюмомъ учине, управлѣна су была и противъ принадлежеѣи другимъ народнымъ племенима жителя южно-восточны земальски части.

Кадъ су догаѣан године 1848 чувство народности угнѣтены народа опеть пробудили, и кадъ е владаюѣа онда у Угаріи партая съ едне стране веѣма него игда своимъ желяма за супремаціомъ важность прибавити тражила, а съ друге стране противъ Аустрійске Монархіе у све необзирніемъ неприятельству и на последку у явнѣй побуни показала се, Србљи су се пре свега овимъ пагубнымъ настояваньма узпротивили, на емства своѣа народногъ постояня позвали и у осведоченой привржености и вѣрности за Светлый царскій Демъ и за корысти укупне државе оружія крикватили.

Вѣрне-нокорнѣйшій Министерскій Савѣтъ было е веѣ више нута у положеню Свемилоствѣйше вниманіе Вашегъ Величества на овай вокретъ Србали, на нѣову издржиму храбрость и на едданность обратити, съ коіомъ су они страовита слѣдства опустошаваюѣегъ гражданскогъ рата поднесли.

Одъ Карловачкогъ Народногъ Конгресса у Маю 1848 предуветый изборъ Войводе, было е Свевысочайшимъ Рѣшеніемъ одъ 1. Декемврія 1848., поредъ возноставленя овогъ старо-историческогъ достейнства потврѣенъ, и посредствоиъ Свевысочайшегъ Ручногъ писма одъ 15. Декемврія 1848. буде Митрополиту Карловачкомъ, подобно нѣговимъ на Ар-

Titel und die Würde eines Patriarchen verliehen. ²⁷¹¹
i kaiserlichen Patente vom 15. December 1848 wurde
ferdem der Serbischen Nation die Gewährung einer
nationalen, ihren Bedürfnissen entsprechenden innern Or-
ganisation und Verwaltung mit dem Beisatze in Aussicht
gestellt, daß dieselbe, sobald der Friede hergestellt sei,
nach dem Grundsätze der Gleichberechtigung aller Völker
jeregelt und festgestellt werden würde.

Die von Euerer Majestät verliehene Reichsverfassung
vom 4. März 1849 hat der Woywodschafft Serbien jene
Einrichtungen, die sich zur Wahrung ihrer Kirchengemein-
schafft und Nationalität auf ältere Freiheitsbriefe und kai-
serliche Erklärungen der neuesten Zeit stützen, zugesichert,
und eine besondere Berathung und Verfügung über die
Vereinigung der Woywodschafft mit einem andern Kron-
lande in Aussicht gestellt.

Als ferner Euerer Majestät um eine durch die damah-
ligen Kriegsumstände gebothene administrative Einrichtung
zu treffen, mit Allerhöchstem Handschreiben vom 2. April
d. J. Sich bewogen fanden, den Patriarchen Joseph Ra-
jadic als speciell bevollmächtigten kais. Commissär mit der
provisorischen Verwaltung der Provinzial-Bezirke des
Syrmier, Bacs, Bodrogher und Torontaler Comitates
und des Werscheher Bezirkes, so wie der im Umfange
dieses Gebiethes gelegenen königlichen Freistädte und Ju-
risdictionen zu beauftragen, ward die allergnädigste Zu-
sicherung beigefügt, daß bei der gesetzlichen Feststellung
des künftigen Verwaltungsgebiethes der Woywodschafft die
Rücksicht auf die Ausdehnung der Bevölkerung einen
hauptsächlichen Bestimmungsgrund abzugeben habe.

Endlich, als der Aufstand in Ungarn seiner gänzli-
chen Besiegung entgegenging, geruhten Euerer Majestät
mit Handschreiben vom 11. Juli 1849 den Patriarchen
Rajadic an Allerhöchsth Ihr Hoflager zu berufen, um der

и-Епископской столицы предшественницама, титула и достоинство Патріарха даровано. Србскомъ Народу в осимъ тога Царскимъ патентомъ одъ 15. Декемврія 1848. подаренъ народногъ, нѣговимъ потребама одговараюћегъ внутренѣгъ устроения и управительства съ тимъ додаткомъ обеѣано, да ће ово, чимъ се миръ поврати, по начелу равноправности свою народа уреѣено и опредѣлено быти.

Одъ Вашегъ Величества дарованый Државный Уставъ одъ 4. Марта 1849. осыгурао в Войводовини Сербіи она установлена, коя се за храненѣ нѣвогъ црковногъ общинства и народности на старіимъ привилегіама и на царскимъ изясненіама найновіегъ времена осниваю, и обеѣао в особено савѣтованъ и разположенъ о савединеню Войводовине са другомъ коіомъ Круновиномъ.

Кадъ се далѣ Ваше Величество, да бы ондашнимъ станѣмъ рата изискivano административно уреѣенѣ учинило, Свевысочайшимъ Ручнимъ писмомъ одъ 2. Априлія тек. год. побуѣенимъ нашло, Патріарху Јосифу Раячићу, као особенно опупомоћеномъ Царскомъ Коммессару привременно управлянѣ провинціалны Срезова Сремске, Бачке, Бодрошке и Торонталске Вармеѣе и Вршачкогъ Среза, као и лежећи у простору овогъ предѣла кралѣвски слободны вароша и належателства предати, было в Свемилостивѣйше обеѣанѣ придодано, да ће при законномъ опредѣленю будућегъ управителственногъ предѣла Войводовине призрѣніе на пространство жителства за поглавитый опредѣлююћий основъ служити.

На последку, кадъ в побуна у Унгаріи нѣномъ коначномъ савладаню на сусретъ ишла, благоизволили су Ваше Величество Ручнимъ писмомъ одъ 11. Юлія 1849. Патріарха Раячића у Свевысочайшій

Erklärung der Commissionen über die künftige Stellung der Provinz von Saxe in Preuss.

In der vorerwähnten Erklärung über Ungarn sind förmliche landesrechtliche nachweisbare Vorlagen und Ausführungen zu erwarten, mit der kaiserlich-preussischen Ministerrath nicht nur die Zustimmung, oder wenigstens ursprünglichen Daten voraussetzt, sondern auch bis mit landesrechtserfahrenen Männern der Provinz, mit der vorerwähnten Kenntniß aller jenes Landes mit der Bevölkerung, die es betreffen, betreffenden Verhältnisse umgeben.

Der kaiserlich-preussische Ministerrath ist nun in der Lage, der kaiserlichen Commission seiner Majestät jene Beschlüsse zu unterbreiten, durch deren Vollzug nach seinem verantwortlichen Conscience die der Deutschen Nation gemeinsamen Angelegenheiten in gleichmäßiger Durchführung im allgemeinen Fortschritte nationaler Gleichberechtigung, die dort in rechtlich trunisch ist, verwirklicht und die administrativen und administrativen Verhältnisse der im Gebiete von Preuss. gelegenen Gebietsheile in einer dem in der Provinz ihrer Bewohner wie dem Interesse der Provinzentscheidend entsprechenden Art und Weise geregelt werden sollen.

Es ist nicht die Stellung jenes Territoriums gegenüber Preuss. betrifft. Es ist vor Allem zu bemerken, daß die Provinzialverwaltung Saxe durch die Einreihung unter und neben der übrigen Kronländer im II. Abschnitte der Reichsverfassung und insbesondere durch den §. 72 derselben aus von Preuss. gegründete Stellung angewiesen, und aus ihrer Vereinigung mit einem anderen Kronlande festgesetzte Verfügung in Aussicht gestellt worden ist.

Damit diese Vereinigung eine offene Frage bleibe, wenn endliche Entscheidung im Sinne der Reichsverfassung erst nach Einberufung von Abgeordneten der Provinzialverwaltung erfolgen kann, muß das Land selbst in eine Stellung kommen, in der es über den Anschluß nach

Вашъ Дворскій станъ позвати, да Владѣнію при савѣтованьма о будушемъ положенію Србала при руцы буде.

Да бы се на рѣшеніѣ о южно-восточнимъ земальскимъ частима Унгаріе нуждни податцы и изясненія прибавила, върно-покорнѣйшій Министерскій Савѣтъ несамо да в све на то односеће се податке кокупити наредію, него в и позвао у кругъ свой тамо уроѣне мужеве, кои имаю повѣренія и особыто поазванѣ свію отношенія, тицаюћи се оногъ предѣла и народа у нѣму обитаваюћи.

Върно-покорнѣйшій Министерскій Савѣтъ садъ в у станю Свевысочайшемъ потврѣеню Вашегъ Величества она заключенія поднети, извршеніемъ кои се по своме свепонизнѣйшемъ мнѣнію Србскомъ Народу учинѣна обеѣаня у равномѣрномъ извршенію общегъ начела народне равноправности, у колико в то практически могуће, у дѣло привести и државоуправна и административна отношенія на юго-востоку Унгаріе лежећи предѣльны части потребама нѣны жителя исто толико, колико и користи укупне државе одговараюћимъ начинаомъ и способомъ уредити имаю.

Што се найпре положенія оногъ протора наспрамъ Унгаріе тиче, треба пре свега примѣтити, да в Войводовини Сербіи уврстеніемъ неѣу и поредъ прочи Круновина у IX. оддѣленію Државногъ Устава, а именно §-фомъ 72. истогъ, одъ Унгаріе одделѣно положеніе назначено и нѣно савдиненіе са другомъ коіомъ Круновиномъ опредѣляваюће разположеніе обеѣано.

Да бы ово савдиненіе отворено питаніе остало, воега ће коначно рѣшеніе у смыслу Државногъ Устава текъ по преслушаню посланика Войводовини слѣдовати моћи, мора сама земля у такво положеніе доћи, у комъ она о придруженію одной или другой страни

in oder der anderen Seite nun
rechnen vermag, und durch repräsentative Eintrags-
gen ein gesetzliches Organ zur Abgabe seiner Er-
gen erhält.

Eine solche Stellung bedingt keineswegs die de-
re Constituirung jenes Gebiethes als eigenes Kron-
; denn ein solcher Ausdruck ist nach §. 6 und
der Reichsverfassung der Gesetzgebung vorbehalten.
nachdem der §. 1 der Verfassung unter den Kron-
dern des Reiches die Wojwodschafft Serbien nicht
zählt, und nachdem auch dem §. 72, der ihre Verei-
nung mit einem andern Kronlande weiteren Einverneh-
ungen und Verfügungen überläßt, die Voraussetzung
1 Grunde liegt, daß jenes Gebieth früher noch nicht als
eigenes Kronland hingestellt werde.

Unter der Vereinigung mit einem andern Kronlan-
de kann nämlich nur die völlige Einverleibung, so daß
die vereinigten Gebiethen zusammen ein Kronland bilden,
verstanden werden, weil die Reichsverfassung nur allein
die Vereinigung aller Kronländer in der Gesamtheit des
Reiches, keineswegs aber ein politisches Sonderbünd-
niß eines Kronlandes mit einem andern Kronlande an-
erkennt.

Sobald daher das Territorium der Wojwodschafft
Serbien als ein eigenes Kronland des Reiches erklärt
würde, wäre zugleich auch die im §. 72 der Reichsverfas-
sung offen gelassene Frage ihrer Vereinigung mit einem
andern Kronlande beseitigt.

Die Regierung Euerer Majestät kann demnach, ohne
die Kronlandsfrage definitiv zu entscheiden, sich nur darauf
beschränken, die verfassungsmäßige Lösung derselben mög-
lich zu machen.

Der verfassungsmäßige Weg besteht darin, daß dem
Lande durch eine gesetzliche Vertretung die Möglichkeit,

независимо изразити се може, и посредствомъ представнически уређена законный органъ за излаганъ свои изясненя добыя.

Оваково положенъ неусловљава никомъ начиномъ опредѣлительно (definitive) устроенъ оного предѣла за собственну Круновину; ербо в таково изреченъ по 6. и 123. §-ѹ Државногъ Устава законодавству задржано, будући да 1. §. Устава међу Круновинама Царевине Войводовину Сербію неспоминъ, и будући да и 72. §-ѹ, кои нѣно савдиненъ са другомъ коіомъ Круновиномъ дальимъ преслушаньма и разположеніяма оставля, за основъ служи предпоставлянъ, да онай предѣлъ не буде пре іоштъ као собствена Круновина поставлѣнъ.

Подъ савдиненъмъ съ другомъ коіомъ Круновиномъ може се сырѣтъ само савршено споенъ разумети, тако, да савдинѣни предѣли скупа одну Круновину сачиняваю, ербо Државный Уставъ само савдиненъ свію Круновина у укупности Царевине, никомъ начиномъ пакъ политическій поособный савъзъ едне Круновине са другомъ коіомъ Круновиномъ припознае.

Чымъ бы дакле предѣлъ Войводовине Сербіе за особенну Круновину Царевине изяснѣнъ бы, уедно бы и у 72. §-ѹ Државногъ Устава отворенъ оставлѣный вопросъ нѣного савдиненя са другомъ коіомъ Круновиномъ на страну дошао.

Владѣніе Вашегъ Величества може се дакле, да питанъ о Круновинама опредѣлительно (definitiv) верѣши, на то само ограничити, да уставу сходно рѣшенъ истогъ могућнимъ учини.

Уставу сходанъ путь састои се у томъ, да се земљи законнимъ заступанъмъ могућность от-

sich über den Anschluß zu erklären, eröffnet, und daß im Falle einer bejahenden Erklärung mit den Abgeordneten des Kronlandes, in welches die Einverleibung Statt finden soll, unter Vermittlung der vollziehenden Gewalt über die Verbindung und die Bedingungen derselben verhandelt und das Resultat, ebenso wie der im entgegengesetzten Falle die Bildung eines eigenen Kronlandes betreffende Antrag der Entscheidung der Reichsgewalt unterbreitet werde.

Für die Anbahnung dieses den Bestimmungen der Reichsverfassung entsprechenden Verfahrens genügt es, wenn die südöstlichen Landestheile Ungarns, deren Einrichtung den Gegenstand dieses allerunterthänigsten Vortrages bildet, hinsichtlich der Repräsentation auf einem Landtage und auf dem Reichstage — als mit den Attributen eines Kronlandes versehen betrachtet, und in administrativer Beziehung als ein selbstständiges, von Ungarn getrenntes Gebieth unmittelbar der Reichsregierung untergeordnet werden.

Für diese Ausschcheidung aus dem Verwaltungsgebiete Ungarns sprechen außerdem noch historische, national-ökonomische und politische Gründe von großem Gewichte.

Ein geschichtlicher Rückblick lehrt, wie es bereits im Eingange dieses allerunterthänigsten Vortrages angedeutet worden ist, daß Ungarn, nachdem es durch die Eroberungen der Osmanen und durch den Abfall ihrer aufständischen Bundesgenossen lange Zeitperioden hindurch zersplittert und nur ein Theil davon im Westen der österreichischen Regierung unterworfen geblieben war, gegen Ende des XVII. Jahrhunderts, und zwar nicht durch seine eigene Kraft, sondern durch die Nachanstrengungen der Erblände und durch das tapfere Zusammenwirken der österreichischen Heere mit Deutschen und anderen Hilfstuppen wieder gewonnen wurde.

Die siegreichen Erfolge der erbländischen Waffen haben den Carlowitzer Frieden und die Wiederherstellung

верн, о придруженю изяснити се, и да се у случаю санзволяваюћегъ изясненя са Посланицыма оне Круновине, у кою се сповнѣ догодити има, подъ посредствованѣмъ извршуюће власти о саединѣню въ условіама истогъ договоръ учини и слѣдство, исто тако, као и у противномъ случаю предложень о устроенью собствене Круновине на рѣшенѣ поднесе Државной власти.

За приуготовленѣ овога опредѣленіяма Државногъ Устава одговараюћегъ поступаня довольно е, ако южно-восточне земальске части Унгаріе, кои уреѣненѣ предметъ овога свепонизнѣйшегъ представленія чине, у смотренію представничества (Representation) на земальскомъ и на Државномъ Сабору — као са свойствама Круновине снабудѣвене сматране, и у административномъ одношенью као самосталамъ, одъ Унгаріе одделнѣмъ предѣлъ непосредственно Државномъ Владѣнію подчинѣне буду.

За ово одлученѣ одъ управителственогъ предѣла Унгаріе говоре іошть исторически, народно-економически и политически основи одъ велике важности.

Погледъ у Историю учи, као што е веѣъ у уводу овога свепонизнѣйшегъ представленія означено, да в Унгарія, почемъ в освобнїама Османа и однаднуѣмъ нѣовы бунтовны саюзника кровъ дуге періоде времена разкомадана и само една часть одъ нѣ на западу Аустрійскомъ Владѣнію подчинѣна остала была, при концу XVII. столѣтія, и то не своіомъ собственномъ снагомъ, него напрегнутимъ силама наслѣдственны земаля и храбримъ садѣйствованѣмъ Аустрійски войнства са немачнимъ и другимъ спомагателнимъ четама опетъ задобывена была.

Побѣдоносни успѣхи оружія наслѣдны држава проишвели су карловачкій миръ и возноставленѣ Уч-

Ungarns als erbliches Königreich unter dem christlichen Scepter des Hauses Habsburg mit der Theiß und Marosch als südöstlicher Grenze herbeigeführt.

Die von den früheren Einwohnern größten Theils verlassenen und vom Kriege verheerten Gränzgebiete, so wie die bald darauf durch den Passarowitzer Frieden erworbenen Landschaften des Banates waren es, welche damahls von den kampferprobten Serben und anderen eingewanderten, nicht Ungarischen Volksstämmen besetzt und der Civilisation zurückgegeben wurden. Fast alle jene Gränzlande waren aus den hundertjährigen Kämpfen als Büsten und entvölkerte Emden hervorgegangen.

Serbische Einwanderungen in den Niederungen der Theiß und der Donau, Romanische und Bulgarische Ansiedlungen in den östlichen Gebirgsthälern, Deutsche Colonien in den Frucht-Ebenen des Mittellandes, im Thalgebiete der Marosch und im Bergwerks-Districte, herbeigerufen durch Euerer Majestät erlauchte Vorfahren Carl VI., Maria Theresia und Joseph, und begünstigt durch die Geldopfer des Reiches, bevölkerten und bebauten das den Osmanen abgerungene Land, verwandelten die öden Heiden in lachende Landschaften und die trocken gelegten Sümpfe in üppige Saatsfelder. Ihre Anstrengungen, ihr ausdauernder Fleiß gestaltete jenes Gebieth zur Kornkammer der Monarchie, und erst späterhin, besonders, nachdem vor kaum einem Jahrhunderte ein Theil des Landes im Wege der Provinzialisirung in administrativer Beziehung in ein näheres Verhältniß zu Ungarn getreten war, machten sich Einwanderer aus dem daselbst herrschenden Stamme der Magyaren in verschiedenen Gegenden des alle Reichthümer des Bodens entfaltenden Landes ansässig.

Die Bildung eines von Ungarn unabhängigen Verwaltungsgebietes aus diesem hauptsächlich durch die Mittel der alten Erblande erworbenen, bevölkerten und culti-

гаріе као наслѣдногъ Кралѣвства подѣ христіанскимъ скиптромъ Дома Хабсбургскогъ са Тиссомъ и Моришемъ као южно-восточномъ границомъ.

Одѣ преѣшныи жителя по веѣой части оставѣни и ратомъ опустошени погранични предѣли, као и на скоро затимъ Пожаревачкимъ миромъ задобывени предѣли Баната есу они, кои су онда одѣ ратоборны Србаля и други доселивши се, немаѣарски племена заувети и цивилизациі повраѣени были. Готово све оне пограничне землѣ произише су изѣ стогодишныи борба као пустољине и жителя лишпене устынѣ.

Србска населеня у низи Тиссе и Дунава, Романска и Бугарска поселеня по долинама восточны брегова, Немачке колоніе на плоднимъ равнинама по среди землѣ, на долинама Мориша и у рудоконнимъ окружіяма, позвана Светлимъ предшественицма Вашегъ Величества Карломъ VI, Мариомъ Терезіомъ и Јосифомъ, и подпомогнута новчанимъ жертвама Царевине, испунила су народомъ и обдѣлала су одѣ Османа отету землю, претворила су пусте просторе у веселе баштине, и изсушене баре у буйне ниве. Нѣіова напрезана, нѣіово издржимо прилѣжаніе претворило е онай предѣлъ у житицу Монархіе, и текъ поздніе, особито, почемъ е едва пре едногъ столѣтія една часть землѣ путемъ провинціализираниа у административномъ смотреню у ближе одношенѣ къ Унгаріи ступила была, станили су се доселѣници одѣ владаюћегъ тамо племена Маѣара по разнимъ краевима сва богатства землѣ развіяюћегъ предѣла.

Образованѣ незавысимогъ одѣ Унгаріе управителственогъ предѣла изѣ овогъ, понайвише средствама стары наслѣдны земала набавдѣногъ, на-

waren.

Die Ereignisse des vorigen Jahres hatten die factische Abtrennung jener Landestheile von Ungarn in ihrem Gefolge. Unter solchen Umständen wäre eine Zurückführung der ehemaligen administrativen Vereinigung mit Ungarn eben so ungerecht, als unpolitisch. Es stellt sich vielmehr bei der Wiederherstellung des Friedens und geordneter öffentlicher Zustände das Bedürfniß heraus, dem in den letzten Jahren thatsächlich eingetretenen Verhältniſſe der Auscheidung aus Ungarn durch den allerhöchsten Ausspruch Euerer Majestät die Weihe der Geseßlichkeit zu ertheilen.

Alle Stimmen, welche aus dem fraglichen Gebieth laut geworden sind, haben sich vor Allem für eine von Ungarn gesonderte Stellung ihres Landes ausgesprochen.

Nationalökonomische und höhere politische Rücksichten lassen es endlich als ganz vorzüglich im Interesse der Gesammtheit des Staates gelegen erscheinen, ein Gebieth, welches viele und kostbare Staatsgüter mit ausgedehnten, von der Natur gesegneten Ländereien und mit allen Elementen fruchtbringender Colonisation und unberechenbarer Entwicklungsfähigkeit enthält, der unmittelbaren Einflusnahme der Regierung näher gerückt und die daselbst wohnenden Völkerschaften in eine solche Stellung gebracht zu sehen, daß sie befreit von dem Andrängen nationaler Uebergriffe zur lebensfrischen Entfaltung ihrer materiellen und geistigen Interessen angeregt, und zum Eintritte als selbständige und ebenbürtige Brüder in die große Völkerefamilie des Reiches berufen werden.

Wenn nun, gestützt auf alle diese Erwägungen, der treuehorsaamste Ministerrath des ehrerbietigsten Crach-

родомъ снабдѣвеногъ и обдѣланогъ територіюма показуе се само као возпоставленѣ преѣашнигъ одношеня, у коемъ су оне земальске части са нѣовимъ собственнимъ управителственнымъ надлежательствама снабдѣвене, и непосредственно Средоточномъ Владѣнію подчинѣне быле.

Догађаица прошасте године слѣдовало е фактическо одделѣнѣ оны земальски части одъ Унгаріе. У таковимъ обстоятелствама быо бы повратакъ преѣашнигъ административногъ саединеня са Унгаріюмъ исто тако неправеданъ, као и неполитичанъ. Што више при повратку мира и уређеногъ явногъ стани показуе се потреба, да се у последнимъ годинама догодившемъ се дѣйствителномъ одношеню одцепленя одъ Унгаріе Свевысочайшимъ изреченѣмъ Вашегъ Величества освеженѣ законитости даруе.

Сви гласови, кои су се изъ вопросногъ предѣла чути дали, изяснили су се пре свега за одлучно одъ Унгаріе положенѣ нѣове землѣ.

Народно-економическа и выша политическа прирѣчїя на послѣдку за укупность државе као особыто корыстно показую, да се предѣлъ, у коемъ се многа и скупощїнна државна добра са пространнимъ, одъ природе благословенимъ баштинама и са свима стихїяма (Element) плодоносне колонизацие и неизрѣчуниме способности за развитакъ садржаваю, непосредственномъ втеченю владѣнїя ближе доведе и да се у нѣму живећи народи у таково положенѣ поставе, да ослобођени одъ насилїя народны насртаня къ живостномъ развитку нѣовы матерїалны и душевны корысти побуђени, и као самостална и споредна браћа позвани буду къ приотупу у велику народну породицу царевине.

Ако е садъ, ослоњаюћи се на сва ова разсмотреня, вѣрно-покорївїишїй Министерскїй Савѣтъ

tens ist, daß Euerer Majestät Sich bestimmt finden dürften, die im Südosten von Ungarn gelegenen Landestheile als ein davon abgesondertes und selbständiges, unmittelbar nur der Central-Regierung untergeordnetes Gebieth in so lange zu erklären und einzurichten, bis die definitive Regelung der obwaltenden Verhältnisse im verfassungsmäßigen Wege Statt gefunden haben wird, so knüpft sich unmittelbar daran die weitere Frage über den Umfang und die Abgränzung dieses Gebiethes.

Die im Mai 1848 in Carlowitz zusammengetretene National-Versammlung der Serben hat das ganze Banat, die Bacs, Bodrogher und die Baranyaer Gespanschaft, Syrmien, den Tschaikisten-District und die angränzenden Peterwardeiner und Banater Regimentsbezirke für die Woywodschaft Serbien in Anspruch genommen.

Die Regierung Euerer Majestät, von der erklärten Absicht geleitet, bei der Feststellung jenes Verwaltungs-Gebiethes auch die geschichtlichen und Bevölkerungsverhältnisse zu berücksichtigen, hat alle darauf Bezug nehmenden urkundlichen Behelfe und die gesammelten statistischen Nachweisungen der sorgfältigsten Prüfung unterzogen und hieraus die zweifache Thatsache festgestellt, daß erstens aus älteren Documenten keine geschichtlich-begründeten Ansprüche auf bestimmte Gränzen einer Serbischen Woywodschaft erhoben werden können, und daß zweitens die Abgränzung des zu bildenden Gouvernementsgebietes bloß allein nach der Nationalität seiner Bewohner praktisch ganz und gar unausführbar erscheine.

Die Unmöglichkeit, Sprache und Abstammung als vorzüglichste Factoren politischer Gestaltung anzuerkennen, und Völkerschaften, die bisher friedlich und geordnet nebeneinander und durcheinander wohnten, und durch hundertfältige, geistige und materielle Lebensadern verknüpft waren, durch die Scheidewand verschiedenartiger Institutionen und wechselseitiger Ausschließung von einander

тога страхопочитателнѣйшегъ мнѣнія, да бы се Ваше Величество опредѣленимъ нашло, да на юго-востоку Унгаріе лежеће земальске части за одделѣнъ одъ нѣ и самосталанъ, непосредственно само Средоточномъ Владѣнію подчинѣнный предѣлъ прогласи и установи дотле, докле опредѣлительно уреѣенъ постановѣн одношеня уставу сходнимъ путемъ произведено не буде, то се са овимъ непосредственно скопчава далѣ питанѣ о простору и ограниченю овога предѣла.

У Маю 1848. у Карловцы држана Народна Скупштина Србала искала е за Войвоводину Сербію цео Банатъ, Бачку, Бодрошку и Бараньску Вармеѣу, Сремъ, Шайкашко Окружје и погранично Петроварадинско и Банатско региментско окружје.

Владѣніе Вашегъ Величества, израженимъ намѣренѣмъ руковоѣено, да при опредѣленю овогъ управителственногъ предѣла и историческа и народна одношеня у смотреніе узме, подвргло е најбрижливѣмъ испиту све на то односеће се писменне податке и сакупљена штатистическа извѣстія, и одтуда е двоюку дѣйствителность извело, прво, да се нѣ старіи писменна (Документ) никаква исторически основана права на опредѣлене границе Србске Войвоводине извести немогу, а друго, да се ограниченѣ образовати се имуѣегъ управителственногъ предѣла едино само по народности нѣговы жителя практически сасвимъ и никако произвести неможе.

Немогуѣность, да се възикъ и порекло за најотличнѣя приврѣнѣя при политическомъ образованю припозна, и да се народи, кои су досадъ мирно и уредно еданъ поредъ другогъ и меѣу собомъ обитавали, и стогубимъ душевнимъ и матеріалнимъ животнимъ жилама скопчани были, преградомъ разностручны установленя и меѣуусобногъ искључена

Quittungen.

Die Gleichberechtigung der Nationalitäten findet ihre vernünftig mögliche Durchführung in Kirche, Schule und Amt, und in dem Leben der einzelnen und Collectiv-Gemeinden, läßt sich nicht mit schroffer Exklusivität übertragen in die auf friedliche Einigung des verschiedenartigen abzielenden höheren Beziehungen des staatlichen Lebens.

Nationale Gleichberechtigung ist nicht wesentlich bedingt von territorialer Abgränzung; ihre Garantien liegen weniger in administrativen Eintheilungen, als vielmehr in der Identität des Interesses, welches jeder einzelne Volksstamm hat, das Prinzip der Gleichstellung wie für sich, so auch für alle anderen zu wahren und zu vertheidigen.

Die Richtigkeit dieser Betrachtungen tritt nirgends schärfer hervor, als gerade in den südböhmischen, durch Einwanderungen verschiedener Nationalitäten cultivirten Gebiethen Ungarns.

Den statistischen Zusammenstellungen und der eigenen Angabe der dortländigen Vertrauensmänner zufolge,

еданъ одъ другоꙗ одделе и одлуче, налази се манѣ или више у свима готово частима Монархіе. Кадъ бы начело народне равноправности условљено было савршенимъ одделеніемъ свакоꙗ поединоꙗ народноꙗ племена одъ другоꙗ, морало бы оно, само у себи распадоꙗ се, у основоположенѣ самоправности преобратити се, и обстанакъ Аустрійске Монархіе, ако се небы права народна преселеня устроити имала, одма бы съ почетка у сумню дошло бы, при свемъ томъ, што се светско-историческій позовъ ове државе башъ у такомъ положеню састои, да найразличніе народности са еднакимъ правомъ и еднакимъ слободама еданъ поредъ другоꙗ обитаваю и живе, саединѣни взаимномъ потребомъ обране и саобраштая и свесѣу укупноꙗ све обузаноꙗ отечества.

Равноправность народна може се разумно проивести у цркви, школи и званію, и у животу поедини и коллективни обштина, неда се пакъ са прекиимъ изключеніемъ пренети и на выша одношеня државноꙗ живота, смераюћа на спокойно саединенѣ разностручноꙗ.

Народна равноправность нѣе суштествено условљена територіалнимъ ограниченіемъ; нѣна вмства леже манѣ у административнимъ раздѣленьма, него што више у истоветности интереса, кою свако поедино народно племе има, да начало успоређеня како за себе, тако и за све друге храни и брани.

Истинитость овы сматраня нигди се яснѣе непоказуе, као управо у южно-восточнимъ, доселеніама различни народности обдѣланимъ предѣлима Унгаріе.

По штатистическимъ сравненіама и собственномъ излаганю ондашњи повѣреника, изузимаюћи

ist mit Ausnahme des Eschailisten-Districts und der östlichen Theile Syrmieus die Serbische Bevölkerung in fast allen Gegenden der übrigen, vom Carlwitzer National-Congresse für die Wojwodschafft Serbien angesprochenen Landesheile so sehr mit andern Volksstämmen vermengt, daß sie von einander weder örtlich getrennt, noch abgesonderten Verwaltungsorganen untergeordnet werden können.

Gegenüber der offenbaren Unmöglichkeit, die Landesheile, um deren Einrichtung es sich handelt, bloß allein nach Rationalitäten zu scheiden, zeigt sich um so bestimmter die Nothwendigkeit, bei der politischen Neugestaltung derselben auch anderen wichtigeren Momenten, und zwar ganz vorzüglich der Gleichförmigkeit in einander verwobener Interessen und Bedürfnisse und den höheren politischen Rücksichten auf das Wohl des Gesamtstaates und auf den Bestand der Reichsverfassung vom 4. März 1849 den gebührenden Einfluß zu gestatten. Die Ausdehnung, welche die Carlwitzer Serbische National-Versammlung vom Mai 1848 der Wojwodschafft geben wollte, findet schon in den Bestimmungen jener Verfassung ihre wesentliche Beschränkung.

Das Baranyaer Comitats von dem Verwaltungsgebiete Ungarns abzutrennen, würde überwiegenden geographischen und ethnographischen Verhältnissen widersprechen, indem es durch die Donau und Drave von Croatien und der Bacskla geschieden, letzteren Landesheilen durchaus keinen naturgemäß abgegränzten und auch nur in administrativer Beziehung empfehlenswerthen Zuwachs zu gewähren vermöchte, und mit Ausnahme von ein Paar Bezirken mit Slawischer Population, eine weit überwiegende Magyarische und Deutsche Bevölkerung besitzt.

Das Institut der Militärgränze ist innerhalb seiner dermaligen territorialen Ausdehnung und in seiner militärischen Organisation durch die Reichsverfassung aufrecht erhalten.

Шайкашко окружіє и восточне части Срема, Србскій в Народъ у свима готово предѣлима прочи одъ Карловачкогъ Народногъ Сабора за Войводовину Србію исканы земальски части тако яко са прочимъ народнимъ племенима измешанъ, да едно одъ другогъ нити в поместно одделѣно, нити се одделѣнимъ управителственнымъ органима подчинити може.

Наспрамъ очевидне немогућности, да се земальске части, о кои се уређеню дѣла, само едно по народностима разлуче, показує се у толико опредѣленіє нужда, да се при политическомъ нѣовомъ преображаю и другимъ важнимъ прирѣніяма, и то сасвимъ особито равнообразности едно у друго уплетены корысти и потреба и вышимъ политическимъ прирѣніяма на благо укупне државе и на постоянѣ Државногъ Устава одъ 4. Марта 1849. пристоеће втеченіє дозволи. Просторъ, когъ в Карловачка Србска Народна Скупштина у Маю 1848. Войводовини дати хотѣла, налази већъ у опредѣленіяма оногъ устава свое суштествено ограниченѣ.

Бараньску Вармеђу одъ управителственногъ предѣла Унгаріє одделити, противило бы се претежнимъ географическимъ и етнографическимъ одношеніяма, будући да она, Дунавомъ и Дравомъ одъ Хорватске и Бачке оддѣљна, никако небы последнимъ земальскимъ частима природно ограниченѣ, нити пакъ у административномъ смотренію препоручителанъ прирастакъ дати могла, и будући да она, изузимаюћи неколико срезова са славенскимъ народомъ, далеко претежніє мађарско и немачко жителство има

Заведеніє войничке границе међу своимъ досадашнимъ територіјалнимъ пространствомъ и у своемъ войничкомъ устроєню оддржано в Државнимъ Уставомъ.

Die Einverleibung eines Syrmien-
obdschaft Serbien wäre gleichbedeutend mit
Spezialisierung und mit der Aufhebung ihrer eigen-
lichen Einrichtungen.

In Betreff der Regelung der die Militärgränze be-
ziehenden Verhältnisse wird der treuehorsaamste Minister-
präsident demnächst in der Lage sein, seine ehrerbietigsten An-
träge zusammengefaßt in ein besonderes Statut Euerer
Majestät vorzulegen.

Syrmien, fast ausschließlich nur von Serben bewohnt,
ist für diese Nation von hervorragender Wichtigkeit, als
Stammland ihrer ersten Ansiedlungen, als Stätte ihrer
vorzüglichsten geschichtlichen Erinnerungen und Denkmäh-
ler und als Sitz ihrer bedeutendsten kirchlichen Institute.

Seit den Carlowitzer Ereignissen gehört auch Syr-
mien thatsächlich zu der damals neu errichteten Boy-
wodina, und selbst in dem Allerhöchsten Handschreiben
vom 2. April d. J. wurde und blieb es dem Verwal-
tungsgebiete des Patriarchen der Serben zugewiesen.

Ein Gebieth, welches Syrmien nicht mitbegriffe,
könnte nicht füglich als Serbische Boywodschaft bezeich-
net werden.

Der im Jahre 1848 versammelte Croatisch-Slavoni-
sche Landtag hat im Artikel VII. Syrmien als einen Be-
standtheil der Serbischen Boywodschaft anerkannt, und
sich zur Unterstützung und Verwirklichung der Wünsche der
Serbischen Nation bereit erklärt und verpflichtet. Durch
den XI. Landtagsartikel aber, der im 6. Absätze gleich-
falls von der Boywodschaft handelt, wurde im 11. X
Absätze die Syrmier Gespanschaft als ein integrierend
gegen jeden Feind zu vertheidigender Theil der vereir-
ten Königreiche erklärt.

Eine befriedigende Lösung des scheinbaren W-
iderspruches zwischen dem VII. und XI. Artikel des C-
onstitutionsgesetzes abzuwickeln, kann nur

Словнѣ адне части исте са Войводовиномъ Сербіомъ было бы еднозначеѣ са провинціализиранѣмъ нѣвнимъ и са укинуѣмъ нѣвны свойственны установленя.

У смотренію уреѣеня войничке границе тичаюѣи се одношеня, вѣрно - покорнѣйшій Министерскій Савѣтъ скоримъ ѣе у станю быти страхопочитателнѣйша своя предложеня, сложена у особеный штатутъ, Вашемъ Величеству поднети.

Сремъ, готово изключително одъ Србала обыванъ, за оваи е народъ одъ особите важности, као старосѣдна земля нѣовы првы поселеня, као место нѣовы найотличнии исторически спомена и паметника и као столица нѣовы найзнатнии црковны заведеня.

Одъ времена Карловачки догаѣая принадлежи и Сремъ дѣйствително у онда ново подигнута Войвовину, и у самомъ Свевысочайшемъ Ручномъ Писму одъ 2. Априлія о. год. быо е и остао е управителственномъ предѣлу Патріярха Србскогъ придодатъ.

Предѣлъ, кои Сремъ у себи не садржава, небы се управо као Србска Войвовина ни означити могао.

У години 1848 сакуплѣный Хорватско-Славонскій земальскій Саборъ припознао е у члену VII. Сремъ за саставну часть Србске Войвовине, и готовимъ се изясніо и обвезао желъ Србскогъ Народа подпомагати и у дѣло привести. Земальско-Саборнимъ пакъ XI. чланкомъ, кои у 6. подломку такоѣе о Войвовини дѣйствуе, изяснѣна е у 11. подломку Сремска Вармеѣа за саставну противъ свакогъ непріятели бранити се имуѣу часть савдинѣны Краљвина.

Задовольваюѣе рѣшенѣ привидногъ противорѣчя, кое меѣу VII. и XI. чланкомъ Хорватско-Славонскогъ земальскогъ Сабора постои, може се само у

gefunden werden, daß nach der von Seite des Banus zu Folge der Berathungen Croatischer und Serbischer Vertrauensmänner dem treuehorsaamsten Minister-Rathe mitgetheilten Ansicht unter dem im Landtagsartikel VII. erwähnten „Syrmien“ nicht das ganze, zum Theile aus der ehemaligen Slavonischen Balpoer Gespannschaft zusammengesetzte Syrmier-Comitat, sondern nur dessen östliche, das ursprüngliche Syrmien in seiner alten Begränzung bildenden Theile desselben verstanden werde.

Den auf diese Unterscheidung gegründeten Antrag, wornach die beiden Syrmischen Bezirke von Kuma und Flok zum Gebiete der Boywodschaft zu gehören, der westliche oder Bukovarer Bezirk aber bei Slavonien zu verbleiben hätte, erlaubt sich der treuehorsaamste Ministerrath der Allerhöchsten Genehmigung Euerer Majestät mit dem ehrfurchtsvollsten Beifügen zu unterbreiten, daß hiedurch die für die Serben in geschichtlicher und religiöser Beziehung bedeutsamsten Landschaften in den Umfang ihrer Boywodschaft aufgenommen, und nur jene Gebietsheile davon ausgeschlossen werden, welche ursprünglich nicht zu Syrmien gehörig, eine, größten Theils nicht zur Orientalisch-Griechischen Kirche sich bekennende Bevölkerung haben.

Obwohl der §. 6. der Reichsverfassung die Aenderung der Gränzen eines Kronlandes der Gesetzgebung überweist, so findet die Regierung Euerer Majestät, indem sie die definitive Ausgleichung aller, die Boywodschaft Serbien betreffenden territorialen und staatsrechtlichen Verhältnisse der Mitwirkung der Landes- und Reichsvertretung im verfassungsmäßigen Wege anheimstellt, doch in den §§. 87 und 120 der Reichsverfassung und in der vorstehenden Auseinandersetzung, die Ermächtigung zu der ehrerbietigst beantragten provisorischen Zuweisung der östlichen Theile des Syrmier Comitats an die genannte Boywodschaft.

томе наћи, што се по мнѣнію одъ стране Бана у слѣдству савѣтованя Хорватски и Србски повѣреника вѣрно-покорнѣйшемъ Министерскомъ Савѣту саобщенемъ подъ споменутимъ у VII. земальско-Саборномъ чланку „Сремомъ“ не цела, одъ части изъ негдашнѣ Валповачке Вармеѣ састављена Сремка Вартеѣа, него само нѣне восточне, првобытнѣй Сремъ са старимъ нѣговимъ границама сачиняваюће части подразумеваю.

На овомъ разликваню осниваюће се предложениѣ, по комъ бы оба Сремска Среза, Румскій и Илlochкій, предѣлу Войводовине принадлежати, западнѣй или Вуковарскій Срезъ пакъ при Славоніи остати имао, у суѣув се вѣрно-покорнѣйшій Министерскій Савѣтъ Свевысочайшемъ одобреню Вашегъ Величества са тимъ страхопочитателнимъ додаткомъ поднети, да се сотимъ у историческомъ и вѣроизповѣдателномъ смотреню найзнаменитіе за Срблѣ землѣ у округъ Войводовине приме, и само оне предѣлне части изъ нѣ изключе, коє првобытно Срему не принадлежѣи, по веѣой части восточно греческу цркву неизповѣдаюће жителство имаю.

Према §. 6. Државногъ Устава промену граница Круновине коє законодавству оставя, то опетъ Владѣніе Вашегъ Величества, опредѣлительно изравнанѣ свію, Войводовине Србіє тичуѣи се територіалны и државоуправны одношеня садѣйствованю земальскогъ и Државногъ заступничества на уставномъ путу оставляюѣи, налази у §-има 87. и 120. Државногъ Устава и у предстоѣемъ изложеню опупомоѣенѣ за страхопочитателно предложениѣ, да се восточне части Сремске Вармеѣ именованой Войводовини привремено придаду.

Nach Ausscheidung der Militär-Gränzgebiete, der Baranyaer Gespanschaft und des Bukowarer Bezirkes würde von den in der Carlower National-Versammlung angesprochenen Gebiethen außer dem eigentlichen, die Bezirke von Kuma und Ilol umfassenden Syrmien nur noch die Bacsla und das Banat oder die Bacsl-Bo-drogher, die Torontaler, Temescher und Krassoer Gespanschaften erübrigen.

Das Krassoer und Temeser Comitatz, mit Ausnahme des Berscheger Bezirkes, gleichfalls auszuschließen, und das neu zu constituirende Gouvernements-Gebieth auf die im Allerhöchsten Handschreiben Cserer Majestät vom 2. April d. J. provisorisch der Verwaltung des Patriarchen der Serben als bevollmächtigten kaiserl. Commissär untergeordneten Landestheile zu beschränken, würde dem beabsichtigten Zwecke widersprechen, und auf nachtheilige Schwierigkeiten und Unzufömmlichkeiten führen.

Die Bacsla und das Torontaler Comitatz sammt dem Berscheger Stuhlbezirke ist keineswegs ausschließend von Serben bewohnt. Hunderttausende von Deutschen und Magyaren, die zahlreich vorkommenden Romanen und andere Volksstämme ungerchnet, wohnen daselbst neben den Serben und zwar, wie bereits erwähnt wurde, in der Art durcheinander gemengt, daß nur ausnahmsweise in einzelnen Bezirken ein compactes Zusammenwohnen einer einzigen Nationalität Statt findet.

Würde jene im April d. J. mit vorzüglicher Beobachtung auf die damaligen Kriegsverhältnisse vorgenommene territoriale Abtheilung fortdauernd und bleibend gemacht, so würde das Banat höchst unzweckmäßig durchschnitten.

Das Gebieth zwischen der Donau, Theiß und Maros ist seit Jahrhunderten nicht bloß durch den Rahmen des Banates, sondern auch durch die Gemeinschaftlich-

По одлученю войничко-пограничногъ предѣла, Бараньске Вармеѣ и Вуковарскогъ Среза остале бы одъ исканы на Карловачкой Народной Скупштини предѣла осимъ свойственногъ, Румскій и Иллочкій Срезъ, заузимаюћегъ Срема, само јошть Бачка и Банатъ или Бачко-Бодрошка, Торонталска, Тамишварска и Крашовска Вармеѣ.

Крашовачку и Тамишку Вармеју, изузимаюћи Вршачкій Срезъ, такођеръ изключити и новоустроити се имућий управителственный предѣлъ ограничити на землѣ у Свевысочайшемъ Ручномъ Писму Вашегъ Величества одъ 2. Априлія о. год. правительству Патріярха Србскогъ, као опуномоћеногъ Царскогъ коммессара, привремено подчинѣне, противословило бы намѣреной цѣли и водило бы знаменитымъ тегобама и незгодама.

Бачка и Торонталска Вармеја заедно са Вршачкомъ судейскомъ Столицомъ нѣе никоимъ начиномъ изключително одъ Србаля обитавана. Стотине хиљада Немаца и Маџара, нерачунаюћи многочислено налазеће се Романе и друга народна племена, обитаваю ту поредъ Србаля, и то, као што е већъ споменуто, таковимъ начиномъ између себе помешани, да се само изятно у поединимъ Срезовима скупно обитаванѣ едне едине народности непоmeshано налази.

Кадъ бы се оно у Априлію о. год. са особитымъ призрѣніемъ на тадашня ратна одношеня учинѣно територіјално раздѣленѣ траюћимъ и сталнимъ учинило, то бы се Банатъ сасвимъ цѣли несходно цепао.

Предѣлъ између Дунава, Тиссе и Мориша скопчанѣ е у едно одъ столѣтїя несамомъ именовъ Баната, него и общносу исторически догађая и развитка

keit der geschichtlichen Erlebnisse und der Cultur-Entwicklung, so wie municipaler und administrativer Einrichtungen zu einem Ganzen verbunden.

Die geographische Gestaltung des Landes, die Productions- und Verkehrsverhältnisse seiner Bevölkerung haben eine solche Wechselseitigkeit und Verschmelzung der Interessen aller einzelnen Theile des Banates unter einander herbeigeführt, daß ihre tiefer greifende Trennung als eine naturwidrige Hemmung des ganzen Kreislaufes ihres öffentlichen Lebens betrachtet werden müßte.

Würden zwischen dem Torontaler Comitate und dem Borschegetzer Bezirke einerseits und dem übrigen Banate andererseits die Gränzpfähle verschiedener Verwaltungsgebiete aufgerichtet, so bliebe zwischen diesem Gebiete, Siebenbürgen und der Militärgränze ein unförmlich eingekleiltes Territorium übrig, das einem Kumpfe gleich und für sich allein jeder politischen Lebensfähigkeit entbehrend auch keinem andern Lande sich organisch einfügen ließe und das ganze Banat verlöre jene vortreffliche Abrundung innerhalb natürlicher Grenzen, die in politischer Beziehung nicht hoch genug in Anschlag gebracht werden kann.

Alle diese Nachtheile werden vermieden, wenn nach dem ehrerbietigsten Antrage des treuehorsaamsten Ministerrathes Euer Majestät zu genehmigen geruhen, daß das ganze Banat vereinigt bleibe, und mit der Bacska und den Syrnischen Bezirken von Ruma und Zlof verbunden, als ein eigenes Verwaltungsgebiet constituirt werde.

Es entsteht dadurch ein wohl arrondirtes und abgegränztes, geschichtlich und geographisch zusammengehörendes, durch gleichförmige Interessen aller Art verbundenes, und in national-ökonomischer Beziehung für das ganze Reich höchwichtiges Territorium.

културе, као и муниципални и административни установљени.

Географическiй строй земљъ, одношенiя производенiя и саобраштая нѣногъ жительствова такоу су взаимность и стопленѣ корысти свию поедини части Баната између себе произвела, да бы се нѣово дублѣ заватаюће одцепленѣ као природи противно препречиванѣ цѣлогъ окружногъ течаю нѣовогъ явногъ живота сматрати морало.

Кадъ бы се између Торонталске Вармеѣ и Вршачкогъ Среза съ едне стране и прочегъ Баната съ друге стране пограничне линiе разны у правителствены предѣла подигле, заостао бы између овогъ предѣла, Ерделя и войничке границе неудесно углавнѣнѣ територiюмъ, кои трупини подобанъ и самъ за себе сваке способности политическогъ живота лишенъ, а и никаквой се другой земљи небы органически уместити дао, и цео Банатъ изгубiо бы ону красну округлину помеђу природнимъ границама, коя се у политическомъ смотренiю неможе довольно високоценити.

Све ће се ове незгоде избећи, ако по страхопочитателнѣйшемъ предложеню вѣрно-покорнѣйшегъ Министерскогъ Савѣта Ваше Величество одобрити благоизволите, да цео Банатъ савднѣнѣ остане, и да са Вачкомъ и Сремскимъ Срезовима Румскимъ и Иллочкимъ саюженъ, као особеный управителственый предѣлъ устроивъ буде.

Черезъ то постае добро аррондиранъ и ограниченъ, исторически и географически у едно принадлежеиѣ, равнообразникъ корыстима сваке струке саюженный и у народно-економическомъ смотренiю за делу државу велеважанъ територiюмъ.

Die Bevölkerungs-Verhältnisse desselben sind so geartet, daß nicht ein einzelner Volksstamm der Majorität einer anerkannt überwiegenden Nationalität gegenübertritt und daher keine der Unterdrückung des eigenen Lebens und Fortschritts in irgend einer Minderzahl zu verurtheilt ist.

Die verschiedenen Volksstämme, welche die Bevölkerung bilden, haben sich gerade das Gleichgewicht, und die Nationalitäten, die sich allein schon einen namhaften Theil der Bevölkerung bilden, wird gegen die übrigen eine Selbstständigkeit in dem Anschlusse an die in der Verwaltung des Staatsgebietes der Gleichberechtigung nicht minder bestehenden übrigen Volksstämme eine unabweisbare Folge haben, und ein suprematisches Vordringen eines Nationalität zur Unmöglichkeit werden.

Der Art und Weise der Vertheilung, welche sich hinsichtlich einer territorialen Vertheilung bei den unter dem Verfaß des Staatsgebietes der Gleichberechtigung in einem mit demselben Zusammenhangende befindlichen Volksstämme beschaffen werden, soll, so weit es die Vertheilung der Gebirge der einzelnen Völkerschaften zuläßt, bei der Abgrenzung der größeren und kleineren Verwaltungs- und Gerichtsbezirke nach Möglichkeit Rechnung getragen werden.

Es wird für die aufzustellenden administrativen Organe eine der ersten und wichtigsten Aufgaben sein, eine solche Eintheilung des Landes zu entwerfen und der höheren Genehmigung zu unterbreiten, daß nicht nur die größeren Distrikte oder Kreise die Hauptstämme der Bevölkerung, nämlich die Serben, die Romanen und die Deutschen repräsentiren, sondern daß auch in der untern organischen Gliederung auf die ethnographischen Verhältnisse möglichst Bedacht genommen wird.

Die administrative Oberleitung jenes ganzen, im Südosten Ungarns zu bildenden und unmittelbar dem

Одношеня жителства у истомъ такова су, да нивдно поведино народно племе нестои на супротъ веѣине друге претежне народности, и дакле, да се нивдно угнѣтеня собственогъ живота и развитка у беззаштитной маньини бояти нема.

Различна народна племена, коя жителство сачиняваю, едно другомъ готово равновѣсје држе, и свака народность, сама за себе веѣъ знаменитый количникъ жителства сачиняваюѣи, наѣи ѣе противъ премашая коегъ народногъ племена довольну заштиту у придруженю прочимъ у храненю начела равноправности немаѣи участвуѣимъ народнимъ племенима и супрематическо поступанѣ едне народности постаѣе немогуѣношю.

Захтеваня и потребе, коє се у смотреню народногъ правительства кодъ народны подъ обраномъ начела равноправности у едномъ и истомъ управителственномъ предѣлу налазеѣи се племена показале буду, има ѣе се при ограничаваню веѣи и маньи управителственны и судейски Срезова по могуѣности у призрѣнїє узети, у колико то измешана обиталишта поведины народа допуштаю.

При поставити се имуѣимъ административнимъ органима быт' ѣе еданъ одъ првы и найважнїи задатака, таково разделенѣ землѣ сачинити и вышемъ одобреню поднети, да несамо веѣи Диштрикти или Окружїя поглавита племена жителства, то естѣ Срблѣ, Романе и Немце представляю, него да се и у нижемъ органическомъ разчлененю на етнографическа одношеня у колико в могуѣе призрѣнїє узме.

Врховна администрація оногъ целогъ на юго-востоку Унгарїє образовати се и непосредственно

Reichs-Ministerium unterzuordnenden Gouvernementsgebiethes wäre einem in Temesvar residirenden provisorischen Landeschef, dem für die Besorgung der Civil-Angelegenheiten ein Ministerial-Commissär an die Seite gegeben würde, anzuvertrauen.

Ebenso wird in thunlichster Uebereinstimmung mit dem Verwaltungs-Organismus in den übrigen Kronländern, zugleich aber auch mit Beibehaltung nationaler Eigenthümlichkeiten und Benennungen die Administration der drei Kreise oder Districte, in welche das ganze Gebieth getheilt werden soll, so wie der aus ihnen zu bildenden unteren Bezirke von Kreis- und Bezirksvorständen zu besorgen sein, deren Wirkungskreis in einer eigenen Verfügung festgestellt werden wird.

Um dem Lande auch eine seinem Verwaltungs-Organismus entsprechende Vertretung zu gewähren, dürften sich Euer Majestät allergnädigst bewogen finden, Allerhöchst Ihren treuehorsaamsten Ministerrath zu ermächtigen, Verordnungs-Entwürfe, wodurch in Uebereinstimmung mit den Grundsätzen der Reichsverfassung und analog den Institutionen anderer Kronländer die Zusammensetzung, die Einrichtung und der Wirkungskreis der Landes-, Kreis- und Bezirks-Vertretungen geregelt werden soll, auszuarbeiten und der Allerhöchsten Sanction zu unterbreiten.

Innerhalb des Umfanges jenes ganzen Gouvernementsgebiethes würde die Boywodtschaft Serbien nach dem ehrerbliethigsten Antrage des treuehorsaamsten Ministerrathes einen besonderen Kreis zu bilden und aus dem Syrmischen Bezirken von Kuma und Mok, und aus jenen Theilen der Bacska und des Torontaler und Temescher Comitates zu bestehen haben, welche sich bei den genaueren von der Regierung einzuleitenden Erhebungen als vorzugsweise von den Serben bewohnt, herausstellen werden. Durch eine solche Constatirung des

Државномъ Министеріюму подчинити се имуѣегъ управителственногъ предѣла имала бы се повѣрити у Тамишвару седеѣмъ привременномъ землѣ Началнику, коме бы се за одправляѣ цывилны дѣла Министеріалный коммессаръ придодати имао.

Исто тако у колико в могуѣе, у сагласію са управителственнымъ организмомъ у прочимъ Круновинама, скупа пакъ и са задржаванѣмъ народны свойствености и наименованя има'ѣе се администрація она тры Округія или Диштрикта, на која се цео предѣлъ подѣлити има, као и нижи изъ нѣи сачинити се имуѣи Срезови одъ Округни и Срезски Началника одправляти, кои ѣе се кругъ дѣйствованя особымъ уредбомъ опредѣлити.

Да бы се земљи и заступничество, одговараюѣе нѣномъ управителственномъ организму, дозволило могло бы се Ваше Величество Свемилостивѣйше побуженимъ наѣи, Свевысочайше Вашѣ вѣрнопокоривѣйшій Министерскій Савѣтъ опуномоѣити, да предложенъ уредба сачини и на Свевысочайше потврѣенъ поднесе, по коима бы се у сагласію са начелма Државногъ Устава и саобразно установленіяма други Круновина саставляѣ, уреѣенъ и кругъ дѣятелности земальски, округны и срезки заступничества уредити имало.

У простору онога целогъ управителственногъ предѣла сачинявала бы Войводовина Сербія по страхопочитателнѣйшемъ предложенію вѣрно-покоривѣйшегъ Министерскогъ Савѣта особено округиѣ и састаяла бы се изъ Сремски Срезова Румскогъ и Илчюкогъ, и изъ оны части Бачке и Торонталске и Тамишке Вармеѣе, за кое се при точнимъ изпитаніяма, која ѣе Владѣнѣи да се предузму наредити, показало буде, да у нѣима преимѣуствено Србљи обитаваю Таковимъ устроиѣмъ споменутогъ ушра-

erwähnten Verwaltungsgebietes werden die Verhältnisse der Boywodschaft Serbien, in Uebereinstimmung mit dem §. 72 der Reichsverfassung geregelt, insoferne eine Regelung überhaupt möglich ist, ohne der definitiven Entscheidung im verfassungsmäßigen Wege vorzugreifen.

Durch jenen Paragraph der Reichsverfassung sind nämlich, wie bereits oben angedeutet wurde, der Serbischen Nation die ihre Kirchengemeinschaft und Nationalität währenden Einrichtungen nach Maßgabe ihrer älteren Freiheitsbriefe und der neuerlichen Allerhöchsten Erklärungen zugesichert, und die Einvernehmung ihrer Abgeordneten in Betreff der Vereinigung mit einem anderen Kronlande in Aussicht gestellt worden.

Was zuerst ihre besondern kirchlichen Verhältnisse anbelangt, so sind dieselben theils durch Wiedererrichtung des Patriarchates, und theils durch die Aufrechterhaltung der ihnen von den erlauchten Vorfahren Eurer Majestät, namentlich in den Constitutionen und Reglementen vom Jahre 1771 und 1777, und in den Erläuterungs- und Ergänzungs-Rescripten vom Jahre 1779 und 1782 ertheilten Zugeständnisse und Einrichtungen anerkannt.

Der treuehorsaamste Ministerrath hat, um über eine Regelung der Verhältnisse der Griechisch-nichtunirten Confession überhaupt die Wünsche und Rathschläge der Vorsteher der Kirche anzuhören, bereits mit Genehmigung Eurer Majestät die Einleitung getroffen, daß die nichtunirten Griechischen Bischöfe im nächsten Frühjahr zur Berathung ihrer Angelegenheiten einberufen werden, wobei auch allfällige Reformen in den die Kirchengemeinschaft der Serben betreffenden Beziehungen in Erwägung zu ziehen sein werden.

Die Nationalität der Serben findet zu oberst ihre Wahrung in dem im §. 5 der Reichsverfassung feierlich garantirten Principe der Gleichberechtigung.

вительственогъ предѣла уређую се одношеня Войводовине Сербіе у сагласію са 72 §-омъ Државногъ Устава, у колико е уређенъ то у обште могуће, а да се опредѣлительно рѣшенъ уставу сходнимъ путемъ непредвари.

Онимъ сырѣчь параграфомъ Државногъ Устава, као што е већ горе споменуто, осыгурана су Србскомъ Народу нѣгово црковно общинство и народность хранећа установлена по мѣри нѣговы старіи привилегія и новіи свевысочайши изясненія, и обещано е преслушанъ нѣговы посланика у смотренію саединеня са другомъ коіомъ Крувиномъ.

Што се прво нѣговы особены црковны одношеня тиче, ова су припозната одъ части возпоставленѣмъ Патріархата, а одъ части оддржанѣмъ повластица и установлена нѣима дарованы одъ Светлы предшественика Вашегъ Величества, именно у уставима и регуламентима одъ године 1771. и 1777. и у изяснителнимъ и допунителнимъ Решкриптима одъ године 1779 и 1782.

Вѣрно-покоривѣишій е Министерскій Савѣтъ, да бы о уређеню одношеня греко-несовдинѣногъ вѣроизповѣданія уобште желѣ и савѣте предстоителя црковны преслушао, са дозволенѣмъ Вашегъ Величества већ предуготовленъ учинію, да се несаединѣни гречески Епископи првогъ пролећа ради савѣтованя о нѣовимъ дѣлима сазову, при чему ќе се сваке струке реформе у одношеніяма тичаюћимъ се црковногъ общинства Србала у разсмотренъ узети.

Народность Србала налази найпре и найпре свое храненъ у начелу равноправности, торжественно умчаномъ у §-у б. Државногъ Устава.

Der Serbische Volksstamm ist durch die Reichsverfassung zu gleicher Geltung und zu gleichem Rechte mit den übrigen Nationen berufen.

Die Theilnahme an den allen Völkern des Reiches gewährten freien Institutionen wird auch den Serben eine neue Bahn für die freie Entwicklung und Fortbildung ihrer Nationalität im Staats- und Gemeindeleben, in der Kirche, im Amte und in der Schule eröffnen.

Insbefondere wird die Bildung der Wojwodtschaft Serbien als ein eigener Verwaltungs-District oder Kreis und die mit sorgfältiger Beachtung der ethnographischen Verhältnisse vorzunehmende Theilung in kleinere Verwaltungsbezirke das zweckmäßigste Mittel an die Hand geben, um den Serben eine ihren nationalen Bedürfnissen entsprechende Verwaltung gewähren und bei der Besetzung öffentlicher Ämter auf die mit den übrigen Befähigungen auch die Kenntniß der nöthigen Sprachen verbindenden Landeseingebornen möglichst Bedacht nehmen zu können.

In wie ferne endlich der §. 72 der Reichsverfassung bei der Frage der Einverleibung der Serbischen Wojwodtschaft in ein anderes Kronland den Abgeordneten derselben eine entscheidende Stimme einräumt, wird das dazu erforderliche Organ in der Kreisvertretung geschaffen, welche die Wünsche, Ansichten und Interessen der Wojwodtschaft auszusprechen und zur Geltung zu bringen berufen sein wird.

Schließlich glaubt der treuehorsaamste Ministerrath Euerer Majestät um die bewährte Treue und Anhänglichkeit der Serben auf eine feierliche Weise zu ehren, nationalen Ueberlieferungen eine förmliche diplomatische Anerkennung zu gewähren, den ehrfurchtsvollsten Antrag stellen zu sollen, daß Euerer Majestät Sich bewogen finden möchten, den Titel eines „Groß-Wojwoden der Wojwodtschaft Serbien“ anzunehmen und dem jeweilig

Србско народно племе позвано е Државнигъ Уставомъ на еднако важенъ и на еднака права са прочимъ народима.

Участванъ у слободнимъ институціяма дарованимъ свима народима Државе отвори ће и Србљима новъ путь за слободанъ развитакъ и далъ изображенъ нѣове народности у државномъ и обштинскомъ животу, у цркви, званію и у школи.

Особито ће образованъ Войводине Сербіе, за собствении управителствении Диштриктъ или Округіе и са брижљивомъ пазньомъ на етнографическа одношеня предувети се имуће раздѣленъ на манъ управителственне Срезове найсходніе средство на руку дати, да се Србљима нѣовимъ народнимъ потребама одговораюће управителство даруе, и да се при намештаню у явна званія на уроѣенике, кои поредъ прочи способности и нуждне вѣзыке знаю у колико е могуће прирѣніе имати узможе.

У колико напоследку §-афъ 72. Државногъ Устава при питаню о сповню Србске Войводине у другу Круовину Посланицыма исте пресудителный гласъ уступа, створиће се зато изискуемый органъ у окружномъ заступничеству, кое ће быти позвано, да желъ, мнѣнія и корысти Войводине изрече и у важность приведе.

На последку, да бы осведочену вѣрность и приврженіе Србля на свечаныи начинъ почествовали и народнимъ предавіяма право дипломатическо признанъ даровали, мысли вѣрно покорнѣйшій Министерскій Савѣтъ Вашемъ Величеству страхопочителнѣйше предложенъ учинити, да бы се Ваше Величество побуѣенимъ наѣи изволило, титулу „Великогъ Войводе Войводине Сербіе” примити, и

von Eurer Majestät ernannten Verwaltungsvorstande oder Kreischef der Wojwodtschaft den Titel eines Vice-Wojwoden zu verleihen.

Da den vorausgeschickten Erörterungen zufolge die Serbische Wojwodtschaft und die übrigen Bezirke des bisherigen Banates in dem ganzen Verwaltungsgebiete, dessen Einrichtung der treuehorsaamste Ministerrath Eurer Majestät allerunterthänigst in Antrag zu bringen sich erlaubt, die Hauptbestandtheile bilden werden, so dürfte es am zweckmäßigsten sein, jenes Gebieth vorläufig im amtlichen Verkehre mit der Benennung „Wojwodtschaft Serbien und Temescher Banat“ zu bezeichnen.

Geruhen demnach Euer Majestät die im vorliegenden allerunterthänigsten Vortrage entwickelten Anträge zu genehmigen und die treuehorsaamsten Minister in Vollziehung des ehrerbiethigst angeschlossenen Patents-Entwurfes mit der Durchführung derselben zu beauftragen.

Wien am 17. November 1849.

Schwarzenberg m. p., Krauß m. p., Bach m. p.,
Bruck m. p., Thinnfeld m. p., Gyulai m. p.,
Schmerling m. p., Thun m. p., Kulmer m. p.

Hierüber erfolgte nachstehende Allerhöchste Entscheidung:

„In Genehmigung der Anträge Meines Ministerathes über die Organisation der Serbischen Wojwodtschaft und des Temescher Banates habe Ich das Mir vorgelegte Patent vollzogen.“

Schönbrunn am 18. November 1849.

Franz Joseph m. p.

свагда одъ Вашегъ Величества наименованомъ управителственомъ Предстоятелю или Окружномъ Началнику титулу Вице-Войводе даровати.

Будући да ће по предизложенимъ изясненіама Србска Войводовина и прочи Срезови досадашнѣгъ Баната у целомъ управителственомъ предѣлу, о коегъ установленю вѣрно-покорнѣйшій Министерскій Савѣтъ Вашемъ Величеству предложенъ учинити усугусе, поглавите саставне части сачинявати, зато бы цѣлсходно было, онай предѣлъ предварително у званичномъ саобраштаю са именовъ „Войводовина Сербіа и Тамишкій Банатъ“ означити.

Благоизволите дакле Ваше Величество у предстоѣемъ свепонизнѣйшемъ представленю развіена предложена одобрити и вѣрно-покорнѣйшимъ Министерима, потврдиши страхопочитателнѣйше приложено предложенъ повелѣъ, извршенъ исте наложити.

У Бечу, 17. Новембрія 1849.

Шварценбергъ с. р., Крауссъ с. р., Бахъ с. р., Брукъ с. р., Тиннфелдъ с. р., Булаи с. р., Шмерлингъ с. р., Тунъ с. р., Кулмеръ с. р.

На ово в слѣдовало слѣдуюће Свевысочайше Рѣшеніе:

„Одобраваюћи предложена Мога Министерскогъ Савѣта о устроивню Србске Войводовине и Тамишкогъ Баната извршио самъ Мени поднешену повелю.“

У Шенбруну, 18. Новембрія 1849.

Фраццъ Іосифъ с. р.

XV.

Kaiserliches Patent vom 18. November 1849.

Wir Franz Joseph der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich; König von Ungarn und Böhmen, König der Lombardei und Venedigs, von Dalmatien, Croatien, Slavonien, Galizien, Podomerien und Illyrien, König von Jerusalem; Erzherzog von Oesterreich; Großherzog von Toskana und Krakau; Herzog von Lothringen, von Salzburg, Steyer, Kärnthen, Krain und der Bukowina, Großfürst von Siebenbürgen; Markgraf von Mähren; Herzog von Ober- und Nieder-Schlesien, von Modena, Parma, Piacenza und Guastalla, von Aushwitz und Sator, von Teschen, Friaul, Ragusa und Zara; gefürsteter Graf von Habsburg, von Tirol, von Kyburg, Görz und Gradiška; Fürst von Trient und Brixen; Markgraf von Ober- und Nieder-Lausitz und in Istrien; Graf von Hohenems, Feldkirch, Bregenz, Sonnenberg &c.; Herr von Triest, von Cattaro und auf der Windischen Mark,

haben mit Beziehung auf Unser Patent vom 15. December 1848 und auf die §§. 1 und 72 der Reichsverfassung nach dem Antrage Unseres Ministerrathes beschlossen und verordnen, wie folgt:

Aus dem, die bisherigen Comitate Bacsch-Bodrogh, Torontal, Temes und Krassó (die Bacska und das Banat) und den Kumaer und Moker Bezirk des Sirmier Comitats umfassenden Territorium wird vorläufig, in so lange nicht über die künftige organische Stellung dieses Landestheiles in Unserem Reiche, oder über dessen Vereinigung mit einem anderen Kronlande in verfassungsmäßigem Wege definitiv entschieden sein wird, ein eigenes Verwaltungs-Gebiet gebildet, dessen Administration unabhängig von jener Ungarns durch unmittelbar

XV.

арска Повеля одъ 18. Новембрѣя 1849.

ы Францъ Іосифъ Првый, Божиомъ Милосѣу Царъ Аустрійскій; Кралъ Унгарскій и Ческій, Кралъ Ломбардіе и Млѣтака, Далмаціе, Хорватске, Славоніе, Галиціе, Владимиріе и Илляріе, Кралъ Брусалима; Ерцхерцогъ Аустрійскій; Великій Херцогъ Топшканскій и Краковскій; Херцогъ Лотарингіе, Салцбурга, Штаврске, Корушке, Крайнске и Буковине, Великій Кнезь Ердельскій; Пограничный Грофъ Моравскій; Херцогъ Горнѣ и Долнѣ Шлезіе, Модене, Парме, Піяченце и Гвасталле, Освецина и Затора, Тешна, Фріяула, Дубровника и Задра; Покнеженный Грофъ Хабсбурга, Тирола, Кибурга, Горице и Градишке; Кнезь Тривента и Бриксена; Пограничный Грофъ Горнѣ и Долнѣ Лужице и Истріе; Грофъ Хохенембса, Фелдкирха, Брегенца, Сонненберга, и т. д.; Господаръ Тривеста, Коттора и Вендске Границе,

са прирѣніемъ на Нашу повелю одъ 15. Декабря 1848. и на §-ѣе 1. и 72. Државногъ Устава на едложеніе Нашегъ Министерскогъ Савѣта заключисмо и наѣуемо, каошто слѣдуе:

Unserem Ministerium unterstehende Landesbehörden zu leiten ist. Dieses Gebieth hat die Benennung „Woywodschafft Serbien und Temescher-Banat“ zu führen.

Wir behalten Uns vor, die Landesvertretung in diesem Gebieth, so wie die Theilnahme seiner Bewohner an der Reichsvertretung analog den Einrichtungen anderer Kronländer nach den Grundsätzen der Reichs-Verfassung durch eine besondere Verfügung provisorisch zu regeln.

Die administrative Oberleitung des Landes finden Wir vorläufig einem provisorischen Landeschef mit dem Sitze in Temeswar zu übertragen, dem für die Organisation der Civil-Verwaltung ein Ministerial-Commissär zur Seite gestellt wird.

In Berücksichtigung der eigenthümlichen Interessen der verschiedenen, dieses Gebieth bewohnenden Völkerschaften verordnen Wir, daß das Land nach den Hauptstämmen seiner Bevölkerung in drei größere Verwaltungsdistricte (Kreise) und jeder dieser Kreise in Bezirke untergetheilt und Uns der Entwurf einer Verordnung über die Einrichtung und den Wirkungskreis ihrer administrativen und repräsentativen Organe — Kreis- und Bezirksvorsteher — Kreis- und Bezirksvertretungen zur Sanction vorgelegt werde.

Die Strymischen Bezirke von Kuma und Illok und die vorzugsweise von den Serben bewohnten Theile der Bacskä, so wie des Temescher und Torontaler Comitats, haben vorläufig als ein besonderer Kreis dieses Gebieths „die Woywodschafft Serbien“ zu bilden.

Ueber die Vereinigung der Woywodschafft Serbien mit einem anderen Kronlande wird dem §. 72 der Reichs-Verfassung zufolge nach Einvernehmung der Kreisvertretung derselben entschieden werden.

Um der Serbischen Nation in Unserem Reiche den Uns vorgetragenen Wünschen gemäß eine ihre nationalen

администраціе Унгаріе чрезъ непосредственно Намъ Министеріюму подчинити, земальска належа- телства одправляна быти. Овай предѣлъ има нѣко- сити име „Войводовина Сербія и Тамишкій Банатъ.“

Мы задржавамо Нама, да земальско заступничест- во у овога предѣлу, као и сачастіе нѣговы жи- теля у државномъ предстаничеству подобно устано- вленіяма други Круновина по начелма Државн. Уста- ва особитимъ разположенъмъ привременно уредимо.

Административно врховно руководенъ земляъ предаемо предварително привременномъ земальскомъ Началнику са столицомъ у Галишвару, и оу не се за устроиъ цивилногъ управлѣнства Министеріал- ный коммессаръ придодати.

Узимаюћи у прирѣніе свойственне корысти раз- личны, овай предѣлъ обитаваюћи народа, наређуемо Мы, да се земля по поглавитимъ племенима нѣногъ жителства на тры већа управителственна Диштрикта (окружія) и свако одъ овы окружія на срезове подела, и да Нама предложенъ уредбе о установленю и кругу дѣятельности нѣовы административны и представи- чески органа — Окружны и Срезски Предстоятеля — Окружны и Срезски заступничества потврѣна ради поднешено буде.

Сремски Срезови, Румскій и Иллочкій, и пренмуѣ- ственно одъ Србала обитаване части Бачке, као и Тамишке и Торонталске Вармеѣ имаю предварително као особенно окружіе овогъ предѣла „Войводовину Србію“ сачинявати.

О савдиненю Войводовине Србів са другомъ ко- іомъ Круновиномъ рѣшиће се сходно §-фу 72. Др- жавногъ Устава по преслушаню окружногъ заступ- ничества нѣногъ.

Да бы Србскомъ Народу у Нашой Царевини сходно предложенимъ Намъ желяма нѣгове народне

und historischen Erinnerungen ehrende Anerkennung zu gewähren, finden Wir Uns bewogen Unserem kaiserlichen Titel den eines „Groß-Boywoden der Boywodschaft Serbien“ beizufügen und dem jeweilig von Uns ernannten Verwaltungs-Vorstande des Gebiethes der Boywodschaft den Titel eines Vice-Boywoden zu verlei-
hen.

Wir versehen Uns von dem Volksstamme der Serben, daß er durch den gegenwärtigen bleibenden Beweis Unserer kaiserlichen Güte und Gnade in seiner treuen Anhänglichkeit an Unser Kaiserhaus bestärkt, in dem innigen Einvernehmen mit der Gesamt-Monarchie, in dem friedlichen und geordneten Beisammensein gleichberechtigter Nationalitäten und in der gleichmäßigen Betheiligung an den, allen Völkern Unseres Reiches gewährten Institutionen die sicherste Bürgschaft für seine und des Landes, das er bewohnt, gedeihliche Entwicklung und fortschreitende Kräftigung erkennen werde.

So gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien, den 18. November 1849.

Franz Joseph m. p.

Schwarzenberg m. p., Krauß m. p., Bach m. p.,
Brud m. p., Thinnfeld m. p., Gyalai m. p.,
Schmerling m. p., Thun m. p., Kulmer m. p.

XVI.

Seine Majestät haben über Vortrag des Ministers des Innern mit Allerhöchster Entschliesung vom 18. November l. J. den General-Major Ferdinand Mayerhofer von Gränbühl zum provisorischen Landes-Chef, und den dormaligen Kreishauptmann von Zara, Eduard Gries von Ronse, zum Ministerial-Commissär der Boywodschaft Serbien und des Temescher Banates allergnädigst zu ernennen geruhet.

историческе спомене чествујуће припознаванъ ука-
али, налазимо се побуђенимъ да Нашой Царской ти-
ули титулу „Великого Войводе Войводовине Сербіе“
ридодамо, и да свагда одъ Насъ наименованомъ
правителственномъ Предстоятелемъ предъла Войво-
вине Сербіе титулу Вице-Войводе даруемо.

Мы признаемо одъ народногъ племени Сербскогъ,
ѣ оно, садашнимъ сталнимъ доказательствомъ
аше Царске благодати и милости у нѣговомъ вѣр-
мъ приррженіи къ Нашемъ Царскомъ Дому укре-
ѣно, у найтешной связи са укупномъ Монар-
омъ, у спокойномъ и урѣдномъ скупжаніи ра-
оправны народности и у равномѣрномъ участво-
но у дарованимъ свима народима Наше Царевине
ституціяма найсыгурнѣе спедво за нѣговъ и зем-
кою обитава, поспѣшанъ развитакъ и напреду-
е укрепленъ припознати.

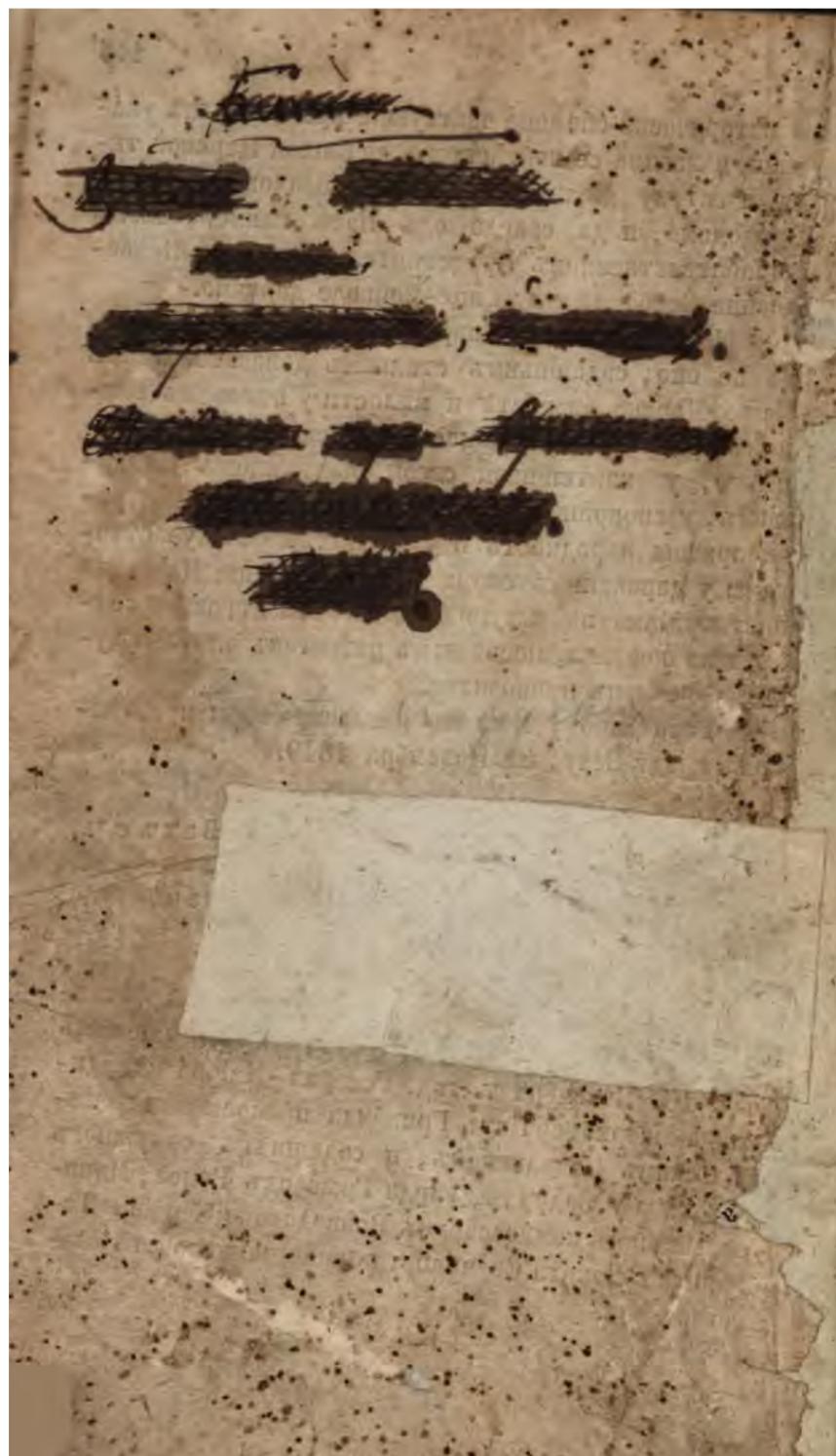
Тако дано у Нашемъ поглавитомъ и престол-
ѣ граду Бечу, 18. Новембра 1849.

Францъ Іосифъ, с. р.

арценбергъ с. р., Крауссъ с. р., Бахъ с. р.,
укъ с. р., Тиннфелдъ с. р., Булаи с. р.,
ерлингъ с. р., Тунъ с. р., Кулмеръ с. р.

XVI.

Нѣгово Величество су на предложенъ Мини-
а внутрены дѣла Свевысочайшимъ Рѣшеніемъ
18. Новембра т. год. Генерал-Маіора Ферди-
а Маерхофера отъ Гринбила привременнимъ ве-
скимъ Началникомъ, и садашнѣгъ окружногъ
стана у Задру, Едуарда Грые одъ Ронсе, Мини-
іалнимъ коммессаромъ Войводовине Сербіе и Та-
когъ Баната Свемилостивѣише наименовати бла-
водили.

Nikola Loric'
član sib. narod. Kazelište
1866.

DR 318 .S8
Certe zivota naroda srbskog u
Stanford University Libraries

3 6105 041 505 582

DR
3/8
S8

**Stanford University Libraries
Stanford, California**

Return this book on or before date due.
